

“ ΝΕΑ ΖΩΗ ”

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ,

ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΟΛ. ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ . . . . Γρ. Δ. 30.

ΕΝ ΤΩ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩ Φρ. Χ. 9.

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ Γρ. Δ. 6

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗ, *Ἡ Κηδεία τοῦ Σαρπηδόνο*, ποίημα.

Σ. ΧΑΡΛΗ, *Τὸ Τίμιο Σπίτι*, τραγικὴ σάτυρα.

ΠΛ. ΔΡΑΚΟΥΛΗ, *Ὁ Τολστοῦ*, μελέτη.

ΠΕΤΡΟΥ ΜΑΓΝΗ, *Προβόδι στὴ χαρὰ - Βαλέρια - Βέβηλο*, ποιήματα.

CHRISTIE DUTTON, *Ἀπὸ τὴν Ζωὴν τῶν Ἄλπεων. Ἡ Ἐπέτειος τῆς Συμφορᾶς*, μετάφ. Α. Παπαδιαμάντη.

ΙΩ. ΠΟΛΕΜΗ, *Δημήτριος Βικέλας*, σκιαγραφία.

FRÉDÉRIC MISTRAL, *Ὁ Θάνατος τοῦ Θεριστῆ*, πεζὸ ποίημα, μετάφ. Χ. Ζ.

ΜΑΝΟΥ ΑΡΤΑΚΗ, *Νυχτοπέρασμα - Ἀγάπες - Χορὸς Παρθένων*, ποιήματα.

Γράμματα, Τέχναι, Ἐπιστῆμαι, Ἡ «Χειροφετημένη» Χρ. Παπαζαφειροπούλου, Θέατρον Κυβέλης, ὑπὸ Σ. Χαροῦ. — «Ἡ Προσθνποουργία», «Ὁ Κωλέτης», «Ὁ Μαρμαρωμένος Βασίληās», «Μαρία ἢ Πενταγιάτισσα», Μία ἀπάντησις, ὑπὸ Χρ. Παπαζαφειροπούλου. — Κρίσις Γ. Β. Τσοκοπούλου γιὰ τὸ «Τίμιο Σπίτι». — Φιλολογικὰ γράμματα, Μία ἀπάντησις τοῦ κ. Βαρλέντη. — Η. Haráin. — Διάφορα.

ΔΙΑ ΠΑΝ ΑΦΟΡΩΝ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ἢ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΑΠΕΥΘΥΝΤΕΣ :

“ ΝΕΑ ΖΩΗ ”

ΝΕΑ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΙ

ΤΟΥ

ΕΤΟΣ Δ'.

ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ | ΑΡ. 47-48 - ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1908

Η ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ ΣΑΡΠΗΔΟΝΟΣ

*Βαρῦν ὀδύνην ἔχει ὁ Ζεὺς. Τὸν Σαρπηδόνα
ἐφόνευσεν ὁ Πάτροκλος· καὶ τώρα ὄρμουῖν
ὁ Μενoitιάδης κ' οἱ Ἄχαιοὶ τὸ σῶμα
ν' ἀρπάζουνε καὶ νὰ τὸ ἐξευτελίουν.*

*Ἄλλὰ ὁ Ζεὺς διόλου δὲν στέργει αὐτά.
Τὸ ἀγαπημένο του παιδί — ποῦ τὸ ἄφισε
καὶ χάθηκεν ὁ Νόμος ἦταν ἔτσι —
τουλάχιστον θὰ τὸ τιμήσει πεθαμένο.
Καὶ στέλνει, ἰδοὺ, τὸν Φοῖβο κάτω στήν πεδιάδα
ἐρμηνευμένο πῶς τὸ σῶμα νὰ νοιασθεῖ.*

*Τοῦ ἥρωος τὸν νεκρὸ μ' εὐλάβεια καὶ μὲ λύπη
σηκώνει ὁ Φοῖβος καὶ τὸν πάει στὸν ποταμό.
Τὸν πλένει ἀπὸ τὲς σκόνες κι ἀπ' τὰ αἵματα*

κλείει τὲς φοβερὲς πληγές, μὴ ἀφίνοντας
κανένα ἔχνος νὰ φανεῖ τῆς ἀμβροσίας
τ' ἀρώματα χύνει ἐπάνω του· καὶ μὲ λαμπρὰ
Ὀλύμπια φορέματα τὸν ντύνει.
Τὸ δέριμα του ἀσπρίζει καὶ μὲ μαρογαριταρένιο
χτένι κτενίζει τὰ κατάμαντρα μαλλιά.
Τὰ ὠραῖα μέλη σχηματίζει καὶ πλαγιάζει.

Τώρα σὰν νέος μοιάζει βασιλεὺς ἀρματηλάτης —
στὰ εἰκοσιπέντε χρόνια του, στὰ εἰκοσιέξη —
ἀναπανόμενος μετὰ ποῦ ἐκέρδισε,
μ' ἄρμα ὀλόχρυσο καὶ ταχυτάτους ἵππους,
σὲ ξακουστὸν ἀγῶνα τὸ βραβεῖον.

Ἔτσι σὰν ποῦ τελείωσεν ὁ Φοῖβος
τὴν ἐντολή του, κάλεσε τοὺς δύο ἀδελφούς
τὸν Ὑπνο καὶ τὸν Θάνατο, προσιάζοντάς τους
νὰ πᾶν τὸ σῶμα στὴν Λυκία, τὸν πλούσιο τόπο.

Καὶ κατὰ ἐκεῖ τὸν πλούσιο τόπο, τὴν Λυκία
τοῦτοι ὁδοιπόρησαν οἱ δύο ἀδελφοὶ
Ὑπνος καὶ Θάνατος, κι ὅταν πιά ἔφθασαν
στὴν πόρτα τοῦ βασιλικοῦ σπιτιοῦ
παρέδωσαν τὸ δοξασμένο σῶμα,
κ' ἐγύρισαν στὲς ἄλλες τους φροντίδες καὶ δουλειές.

Κι ὡς τὸλαβαν αὐτοῦ, στὸ σπίτι, ἀρχίνησε
μὲ συνοδείες, καὶ τιμὲς, καὶ θρήνους,
καὶ μ' ὅλα τὰ προεπὰ ἢ θλιβερὴ ταφή
κ' ἔπειτα ἔμπειροι ἀπ' τὴν πολιτείαν ἐργάται,
καὶ φημισμένοι δουλευταὶ τῆς πέτρας
ἤλθανε κ' ἔκαμαν τὸ μνήμα καὶ τὴν στήλη.

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

ΤΟ ΤΙΜΙΟ ΣΠΙΤΙ!

ΤΡΑΓΙΚΗ ΣΑΤΥΡΑ

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΔΑ ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ

Παίχθηκε στὸ Θέατρο τῆς «Νέας Σκηνῆς» στὴν Ἀθήνα στίς 8)21 Αὐγούστου.

ΠΡΟΣΩΠΑ

Μιά γρηῃ τρελλή..... Κες **Μαρίκα Κοτοπούλη**
Φεναρέτη κόρη της..... **Ἀγγέλα Γαβριηλίδου**
Θανάσης γιὸς..... Κοι **Νέστωρ Παλμύρας**
Γιάνκος φίλος των..... **Πέτρος Νικολαΐδης**
Στέφανος ζωγράφος..... **Μήτσος Μυράτ**
Σταμάτης..... **Τσερτίνης**

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ

Μιά κάμαρα ποῦ μόλις φωτίζεται ἀπὸ μιὰ μικρὴ
λαμπίτσα. Διάφορα ἐπιπλα μαυροντυμένα. Σ' ἓνα τρα-
πέζι μπροστά ἀπομεινάρια φρούτων καὶ φαγητῶν.
Μιά χιλιάρα κρασί καὶ ποτήρια. Ἀριστερὰ ἀπὸ τὸ
τραπέζι κοντὰ σ' αὐτὸ καὶ στὴ γωνία καναπές. Στὸ
βάθος ἡ ἐξώπορτα. Δεξιὰ πόρτα. Ἀριστερώτερα ἀπ'
τὴ δεξιὰ πόρτα παράθυρο ἀνοιχτό. Καρέκλες κ.τ.λ.

(Μόλις ἀνοίξη ἡ σκηνὴ κάθονται στὸ τραπέζι
ὁ Θανάσης καὶ ὁ Γιάνκος καὶ πίνουνε. Ὁ Θα-
νάσης μαυροντυμένος μὲ μαῦρο πονκάμισο, ὅλα
μαῦρα. Ὁ Γιάνκος ντυμένος κουτσαβάκινα).

Σκηνὴ α'.

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Στὴν ὑγειά σου Γιάνκο!..

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Ενίνα! Θανάση! (Τσου-
γκρᾶνε).

ΘΑΝΑΣΗΣ. — (μισομεθυσομένος καὶ χά-
νοντας κάπου κάπου τὰ λόγια του). Πῶς ἀλλιῶς
θὰ τὴν ξεπουλούσαμε;... Ποιὸς τὸ ἤθελε αὐτὸ
τὸ κἀντρο;... οὔτε γιὰ πεσκέσι!... σακάτικο πρά-
μα!... καταλαβαίνεις;... Ἐπειτα ἄσε νὰ χαρεῖ
καὶ λίγο ἡ χαροκαμένη γρηῃ μας, νὰ γελάση τὸ
χειλάκι της... Ἐ, πιὲ τὸ λοιπὸ καμιά στάλλα...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Ενίνα... (τσουγκρᾶνε). Βρὲ
θεοτούμπη, ποιὰ γρηῃ νὰ χαρεῖ!... Ἡ θαρεῖς
πῶς θὰ πάρει καθόλου αὐτὴ χαμπάρι;... Τὰ
μυαλά της ταξειδεύουν μ' ἄερα φρέσκο γιὰ τὴν
Ἀγγλία!...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Κι' ἂν δὲν πάρει χαμπάρι,
βλέπεις ἐγὼ τὰ χρειάστηκα!... Πῶς νὰ τὴν ξε-

φορτωθῶ βρὲ ἀδερφάκι;... καταλαβαίνεις δη-
λαδὴς πῶς τὸ λέω;... μὴ μὲ παρεξηγᾷς, πῶς νὰ
στὸ πῶ;... Ἐννόησες;... Ἄν μεθαῖριο ἡ γε-
ρόντισα μπεῖ δυὸ ὄργειες βαθιὰ μέσα στὸ λάκο...
Τί νὰ τὸ κάνω ἐγὼ αὐτὸ τὸ στοκοφύσι;... Κα-
ταλαβαίνεις τώρα;... Ἔτσι θὰ μείνω λεύτερο
πουλί... κι' ὁ κόσμος ἂν χαλάση τσακιστὴ δε-
κάρα δὲ θὰ δίνω... Ἐ, ἄς γλυκάνουμε τὰ σω-
θικά μας καὶ μ' αὐτὸ τὸ ποτηράκι.

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Ενίνα!... (τσουγκρᾶνε). Ἀρ-
γεῖ, μὰς καὶ τὸ πρόβατο μυρίστηκε τὸ μαχαίρι;..

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Ἐννοιά σου, καὶ ξέρει αὐ-
τὸς νὰ τὸν κουβαλήση σὰν τὴν ἄλλη φορὰ, τίς
προάλλες ντέ, ποὺ τοῦ παίξαμε τὸ κομάτι... Σοῦ
τὸν πότησε πρῶτα, τέξα τὸν ἔκανε, ἔβλεπε τὸ
καμπαναριὸ τῆς Μητροπόλης καὶ τῶπερνε γιὰ
κουδονίστρα μουρουδιακή!... Κ' ἔπειτα τὸν
ἔρριξε δῶ μέσα... Ἐπεσε αὐτὸς πάνω στὴ Φε-
ναρέτη, λὲς πῶς εἶχε καμιά Νεραίδα στὴν ἀγκα-
λιά του.

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Μωρὲ κοτόπουλο!.. Τὸ κακὸ
εἶναι πῶς δὲ βρίσκονται πολλοὶ τέτιοι στὴν
πιάτσα... Τί θὰ πεῖ, πρέπει νὰ πιάσουμε ράτσα,
δὲν πρέπει νὰ πάει χαμένο τέτιο κελεποῦρι, πῶς
θὰ ζήσουν τὰ παιδιὰ μας;

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Κι' βέβαια θὰ τὴ στεφα-
νωθῇ καὶ θάναί μέρᾳ μισημέρι!... Ποιὸς τοῦ
εἶπε νὰ μὴ δῆ!... Χε! χε! χε!... Ποῦ τὸν ἔρριξε
τοῦτο τὸ ἀναθεματισμένο!... (δείχνει τὸ ποτήρι
του). Τί θὰ πῆ!... Τῆς πῆρε τὴν τιμὴ της!...

*Η ἐπειδὴ εἶναι ἄσκημη καὶ σακάτισα ἢ τιμὴ της κοστίζει πὺδ λίγὸ ἀπ' τῆς βασιλοπούλας τοῦ παρामυθιοῦ ;...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Δὲν τὸ χωραεὶ ὁ νοῦς μου καὶ ὄ,τι θέλεις πὲς μου.... Βρὲ μπιτ ψιμάρι ὁ ἐρίφης !... Καλὰ βρὲ ἀδερφέ, ὅσο καὶ ἂν τὸν εἶχαν γονατίσει τὰ κατοσταράκια, οἱ φεγγίτες του δὲ δουλεύανε;... (Δείχνει τὰ μάτια του).

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Μὰ ἄκου δῶ νὰ δῆς, μὴ βιάζεσαι.... Τὰ εἶχαμε βολέψει ὅπως εἶπες καὶ παράγγειλες.... Ὁ Σταμάτης καταλαβαίνεις;... παιδὶ φίνο !... Τὸν ξέρεις δηλαδῆς;...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Καλὰ ντὲ τὸν ξέρω....

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Τὸ παιδὶ ποῦ θὰ μᾶς τὸν ξανακουβαλήσει ντὲ !...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Καλὰ, καλὰ, κατάλαβα.... Ὁ ἀβανταδόρος πάει νὰ πῆ, ὅπως λέμε στὸ παιγνίδι....

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Ἄ γειά σου !... Ἔτσι... λοιπὸν ποῦ λὲς δηλαδῆς... τοῦ λέει, ἐγὼ... αὐτὸς δηλαδῆς ὁ Σταμάτης... Καταλαβαίνεις;...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Ναί... ναί... καλὰ...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Καλάμια! Νά !... Πᾶμε νὰ γλεντήσουμε κάπου... σὲ κάποιον σπιτί κρυφὸ... ἀπὸ κείνα... καταλαβαίνεις δηλαδῆς;...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Ναί, ναί....

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Μὰ τοῦ λέει... αὐτονοῦ δηλαδῆς, τοῦ φίλου μας... (κουνάει ὁ Γιάνκος τὸ κεφάλι του) δὲ θὰ δῆς... γιατί εἶναι κάποια γυναικά... μυστικὰ πάει νὰ πῆ... πῶς τὸ λένε;... Καὶ δὲ θέλει νὰ φανερωθῆ... ντρέπεται, δηλαδῆς δὲ θέλει νὰ τῷχει ὁ κόσμος τούμπανο, πῶς αὐτὴ... μὲ κατάλαβες;... γι' αὐτὸ ἔλα μέσ' στὰ σκοτεινά... καὶ μὴ ζητήσης ν' ἀνάψης φῶς... γιατί καταλαβαίνεις... μᾶς κλίνει τὴν πόρτα... μὲ κατάλαβες;...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Ἀπάνω κάτω... Στὰ σκοτεινὰ λοιπὸν ὁ φίλος μας, καλὰ ψάρεψε...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Μ' ἐννόησες, πῶς ἀλλιῶς θὰ ξεπουλούσαμε αὐτὸ τὸ θηλυκομπελᾶ;...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Τί θὰ πῆ !... ἄς κάνει καὶ ἀλλιῶς... Τοῦ κολάω τὰ μυαλά του χαλκομανία στὸν τοῖχο... Ἐνα φίλο ἔχω καὶ γὼ καὶ δὲ θὰ τοῦ ὑποστηρίξω τὴν τιμὴ τῆς ἀδερφῆς του;... Ἐπειτα τί θὰ πῆ... γιὰ σένα εἶναι ἀδερφή, ἄς εἶναι καὶ σουπιὰ ἢ χαπόδι, τί θὰ πῆ !...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — (Τοῦ χτυπάει τὸν ὦμο). Γειά

σου βρὲ ἀδερφέ, Ενίνα !.. (τσουγκρᾶνε). Ἐπειτα ἔννοια σου, σὰν κάνεις τὸ δικό σου παιγνίδι, ἐδῶ εἴμαστε μεῖς...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Ν' ἀκούγεται !... Στὴν ὑγείά σου, καὶ μὲ τὸ καλὸ νὰ κολήσουμε τοῦ φίλου τῆ βδέλλα... (κόβεται). Σᾶμπως ἀκούω βήματα ἀπέξω.

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Αὐτοὶ θὰ εἶναι, φτάσανε... (σηκώνεται).

Σκηνὴ β'.

Φανερόνεται στὴν πόρτα ὁ Στέφανος πρόσωπο καὶ φορεσιὰ καλλιτέχνη καταβεβλημένος, ἂν καὶ νέος, μαζὶ μὲ τὸ Σταμάτη ἕνα μόρτη μὲ κολλάρο καταβαστὸ, μιὰ λουρίδα μαύρη γιὰ λαιμοδέτη, ρεμπούπλικα μὲ θλίψη, στενὸ πανταλόνι, κατασὰρὰ μαλλιά, στὸ πρόσωπο σὰν εὐλογοικόμενος, μουστάκι μερικὲς μόνο τρίχες ποῦ πετάγονται δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, μάτια κατακόκκινα. Ὁ Θανάσης πηγαίνει καὶ ξανακάθεται μόλις τοὺς βλέπει καὶ κρυφομυλάει μὲ τὸ Γιάνκο. Κάθονται καὶ οἱ ἄλλοι δύο λίγὸ παράμερα καὶ κρυφομιλοῦνε. Παύση γιὰ λίγὸ.

ΓΙΑΝΚΟΣ. — (Ἐστερα ἀπὸ λίγὸ στὸ Θανάση μυστικὰ ἐνῶ οἱ ἄλλοι δύο κρυφομιλᾶνε ἀκόμα). Μωρὲ αὐτὸς εἶναι φίνος, μοσκομυρωδάτος... Μωρὲ νὰ τοῦ σημαδέψης καὶ τὰ πενηνταδύο χαρτιά τῆς τράπουλας καὶ νὰ μὴν πάρη πρέφα...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Ἄς πάω νὰ φέρω καὶ τίς γυναικὲς νὰ δοῦνε τὸ γαμπρὸ... (φεύγει).

Σκηνὴ γ'.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (Σιγὰ στὸ Σταμάτη). Τί εἶναι αὐτοὶ ;...

ΣΤΑΜΑΤΗΣ. — Κάτι παιδιὰ τοῦ σπιτιοῦ κῆρ Στέφανε !... (Σιωπὴ γιὰ λίγὸ).

ΣΤΑΜΑΤΗΣ. — Ἐστερα ἀπὸ λίγὸ, ἐνῶ κρυφομιλοῦσαν δυνατὰ. Τώρα θᾶρθει... ὑπομονὴ ντὲ, μὴν ξεροσταλιάζεις...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — (Μέσα ἀπὸ τὰ δόντια του). Μὴ βιάζεσαι νὰ πάρης τὴν κρυάδα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (Ποῦ τὴν ἀντιλαμβάνεται κάπως). Μιλήσατε κύριε;

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Ὅχι κάτι κρυάδες μὲ πιάσανε λέω μονάχα... ὄχου... (κουνιέται ὅλος κουνταβάκινα σὰν νὰ αισθάνεται πραγματικὰ κρυάδες).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (Μ' ἐκπληξή ρωτᾶει μὲ τὸ μάτι τὸ Σταμάτη)... ;...

ΣΤΑΜΑΤΗΣ. — Κάν' δουλειὰ σου δὲν τὸν βράζεις.

Σκηνὴ δ'.

(Μπαίνει πάλι ὁ Θανάσης μὲ τὴν μητέρα του).

ΘΑΝΑΣΗΣ. — (Τῆς δείχνει τὸ Στέφανο) Νὰ... χαιρέτα τον....

(Ἐκεῖνη ἔρχεται κατάμαυρα ντυμένη, μὲ μαντῆλι μαῦρο στὸ κεφάλι, ἴσα πρὸς τὸ Στέφανο μηχανικὰ καὶ γλήγορα χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ στηριχθῆ, κουνιέται ὀλόκληρη, λὲς πὼς κάποιος μαγνήτης τὴν παρασέρνει σὲ κάποιον βάρανθο.... Τοῦ δίνει τρεμουλιαστὰ τὸ χέρι χωρὶς νὰ τοῦ πῆ λέξη καὶ πέφτει σὰν ἔπειτα ἀπὸ μεγάλο κόπο ἀμίλητη στὸν καναπέ. Τὸ κεφάλι της πέφτει πρὸς τὰ κάτω. Κουνάει τοὺς ἀντίχειρες κυκλικὰ ἔχοντας σταυρωμένα τὰ χέρια της).

ΘΑΝΑΣΗΣ. — (Στὸ Στέφανο χτυπώντας του τὸν ὦμο). Χαροκαμένη !... Γι' αὐτὸ τῆ βλέπεις ἔτσι... χε ! χε !... Δυὸ παιδιὰ ἔχασε, παλληκάρια ἴσα μὲ κεῖ ἀπάνω... Τῆς ἔμεινα, νὰ ἐγὼ, τὸ ρετάλι... Ἔ, τί νὰ κάνουμε, τὸ πίνουμε τὸ ἔρημο...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Δὲν ἀφίνει στάλλα... Καὶ τὸ βιδάνιο φέρνει βόλτα ..

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Ἐγὼ ποῦ λὲς, τοῦ λόγου μου τῆς ἔμεινα κ' ἡ κόρη της... (Μ' ἕνα γέλιο σατανικὸ καὶ σκουντώντας τον). Ἔ, τὴν ξέρεις δά !... (ὁ Στέφανος τὰ χάνει). (Φεύγει ὁ Θανάσης καὶ πηγαίνει νὰ κρυφομιλήσῃ μὲ τὸ Γιάνκο).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (Σιγὰ στὸ Σταμάτη). Ποῦ εἶμαι δῶ ;... Ποῦ βρίσκουμαι ;...

ΣΤΑΜΑΤΗΣ. — Τώρα θᾶρθει ντὲ !... (στὸ Θανάση). Ἔ, ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ ἀδερφή σου !...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — (κυντώντας τὸ Στέφανο). Τώρα ντὲ, μὲ κατάλαβες... δηλαδῆς φτιάνεται τὸ κορίτσι κ' ἔφτασε ὅσο νὰ πῆς τρία... Πῶς θᾶρθει μὲ τὰ ροῦχα τῆς λύπης !... βλέπεις ἐδῶ, μ' ἐννοεῖς κύριε, εἴμαστε ὅλοι μαυροφορεμένοι, κοράκια ποῦ νὰ πάρ' ὁ διάολος !... Μπήκε ὁ χάρος ἀτελώνιστος καὶ μᾶς ἔφερε βόλτα... (Σηκώνει τὸ ποτήρι του). Ενίνα ! μωρὲ φιλαράκο !... Στὴν ὑγείά σας παιδόπουλα !... (πίνει).

ΓΡῬΑ. — (Μυρολογιστὰ καὶ πάντα στὴν ἴδια στάση). Ὁ πρῶτος πήρε τὴ βασιλοπούλα ποῦ εἶναι στὰ τρίσβαθα τῆς γῆς ἀρχόντισσα... ἄκου... ἄκου... φωνάζει. (Βάζει τ' ἀδύ της πρὸς τὴ γῆ σὰν ν' ἀκούει). Μανοῦλα μου !... Μανοῦλα μου !... Ὁ ἄλλος τῆ μαρμαρωμένη κόρη καὶ σὰν τὴν

ἀγκάλιασε μαρμαρώσε κ' αὐτὸς... Καὶ τὴ νύχτα περνοῦν οἱ δυὸ μαρμαρωμένοι καὶ γυρίζουν χῶρες καὶ πολιτεῖες, ἴσαμε νὰ λαλήσῃ ὁ κόκορας...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — (Στὸ Θανάση). Καὶ σὺ πῆρες μιὰ κανάτα.

ΘΑΝΑΣΗΣ καὶ ΓΙΑΝΚΟΣ καὶ ΣΤΑΜΑΤΗΣ. — (Μεθυσμένα γέλια) Χε ! χε ! χε !...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — (Στὸ Στέφανο). Ἐ βλέπεις, ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦ μᾶς ἄφησε γιὰ καὶ ὁ δευτερος λασκάρισε ἢ βίδα της. — (Ζυγώνει κοντὰ καὶ τοῦ λέει ἐμπιστευτικὰ). Δὲ θ' ἀργήσῃ, ὑπομονὴ ντὲ !... Μὲ κατάλαβες, στὸ μαῦρα πῶς νὰ παρυσιαστῆ... Δὲν εἶναι γιὰ χαρὲς τὰ μαῦρα, ἐννόησες τώρα δηλαδῆς !... Μωρὲ σοῦ διορθώνεται... ποῦ θὰ σοῦρθεῖ πῶς καὶ τί... Σοῦ εἶναι μιὰ... (χειρονομίες ἀνάλογες) καὶ γραμματισμένη σὰν προφέσορας, οὔλο μὲ τὲς φυλλάδες βρίσκειται στὸ χέρι. — Τώρα μ' ἐννόησες τὲς τῆς βρέχω καμιά φορὰ μὰ θέλουν νὰ ποῦν πῶς τὸ ξύλο...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — (διακόπτει). Ὅμορφαίνει !...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — (τὸν μονιζώνει). Νά !... Νὰ σὲ πάρῃ ὁ διάτανος ! (ὁ Στέφανος κιντᾶζει ἐκπληχτος καὶ ὁ Θανάσης τὸν κιντᾶει παράξενα καὶ πηγαίνει πάλι κοντὰ στὸ Γιάνκο. Κρυφομιλᾶνε).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (Μυστικὰ στὸ Σταμάτη). Ποῦ μ' ἔφερε ἐδῶ πέρα ;...

ΣΤΑΜΑΤΗΣ. — Ἄνθρωποι εἶναι, δὲν εἶναι θεριὰ !... Τώρα θᾶρθει καὶ ἡ λεγάμενη !... (τὸν χαϊδεύει στὸ μάγουλο).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Μὰ δὲν εἶπαμε νὰ μὲ φέρης μέσα σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους... τοὺς ὑποπτους... Εἶναι ἀδερφός της αὐτός ;... Εἶναι μάννα της αὐτῆς ;... Δὲν εἶπαμε νὰ μὲ φέρης μέσα σ' ὅλον αὐτὸν τὸν κόσμον !... Φρέκη !

ΣΤΑΜΑΤΗΣ. — Ἄμ' ποῦ ἤθελες νὰ σὲ φέρω ;

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (Ἐνῶ πέφτει τὸ μάτι του στὰ ὑποπτα κρυφομιλήματα). Μοῦ εἶπες πῶς θὰ εἶναι μόνη της σὰν τὴν ἄλλη φορὰ... Μὲ γέλασες (τρομαχτικὰ)... Ποῦ εἶμαι ;...

ΣΤΑΜΑΤΗΣ. — Τώρα θᾶρθη βρὲ, σοῦ λέω !...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — (Μυστικὰ στὸ Γιάνκο). Καὶ τὸ νοῦ σου... ἂν κάνει πῶς... τὸν δένουμε.

ΓΙΑΝΚΟΣ.—Καλὰ ντέ!... Βλέποντας καὶ κάνοντας... Κάνε δουλειά σου!

ΘΑΝΑΣΗΣ.—"Οχι κάνε δουλειά σου!... (δυνατὰ καὶ κουνώντας τὸ μαχαῖρι). Γιατὶ κερφτέδες τὸν κάνω ἄν... Αἷμα θὰ γυθῆ ἀπόψε μὲ κατάλαβες;...

ΓΙΑΝΚΟΣ.—(Τὸν καθησυχάζει) Σούτ!...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—(Τρομαγμένος στὸ Σταμάτη καὶ τὸν πιάνει καὶ ἀπὸ τὸ μανίκι καὶ τὸν τραβάει) λέγε ποῦ μ' ἔφερες;

ΣΤΑΜΑΤΗΣ.—Οὐφ μελλῶς εἶσαι, τὸ κατάλαβες;... Τώρα ἔφτασε.....

Σκηρὴ πέμπτη.

(Τώρα ἔρχεται ἡ Φεναρέτη εἶναι ντυμένη κατακόκκινα, φωτιά. Κουτσαίνει, καὶ φαίνεται ἡ κοιλιὰ της φουσκωμένη. Ἀσχημὴ πολὺ στὸ πρόσωπο, ἄν καὶ κατὶ συμπαθητικὸ κάνει τὴν ἀσχημιά της τρομακτικώτερη. Ἐνα κοιτιδάκι στὴν κορυφὴ τῆς κεφαλῆς της κουνιέται καθὼς περπατᾷ σὰν γλωσσίδι καμπάνας, δεμένο μὲ μιὰ κόκκινη κορδέλλα. Καθὼς μπαίνει, ὁ Στέφανος δὲν τὴν ἀντιλαμβάνεται γιατί ἔχει γυρισμένη τὴν πλάτη του πρὸς τὴν πόρτα. Ὁ Θανάσης καταβάζει ἀρχετὰ τὴ λάμπα. Ἐκείνη κάνει χειρονομία σ' ὅλους ποὺ τὴ βλέπουν νὰ σιωπήσουν, μὲ τὸ δάχτυλό της στὸ στόμα, καὶ προχωρεῖ καὶ τὰ χέρια της ἀνοικτὰ πίσω ἀπ' τὸ Στέφανο γιὰ νὰ τοῦ κάνῃ ἐκπληξή).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Μὰ γιατί, τί τρέχει; Τί θέλετε νὰ μοῦ κάνετε;...

ΣΤΑΜΑΤΗΣ.—Τίποτε κακό.... Ἀφοῦ θὰ βάλῃ καὶ ὁ πατᾶς τὸ χέρι του.... (ἐκείνη τὴν ὥρα ἔχει φτάσῃ πίσω του ἡ Φεναρέτη καὶ ετοιμάζεται νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ). Νὰ, δέσ την.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—(γυρίζει τήνε βλέπει ἐνῶ ἐκείνη τοῦ ἔχει ἤδη βάλῃ τὸ χέρι της ἀπάνω του, πετάγεται μακρὸνὰ βγάζοντας ἀπαίσια φωνή). Ἄ!....

ΦΕΝΑΡΕΤΗ.—Ἀγάπη μου, γιατί μὲ ἀποφεύγεις; (Καὶ πηγαίνει κοντὰ του νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—(Κάνει πίσω, τρομαγμένος) Αὐτὴ!... Αὐτὴ εἶναι!...

ΘΑΝΑΣΗΣ.—Ἐσὺ τὴν ξέρεις καλύτερα ἀπὸ μᾶς, ἀφοῦ τὴν ἔχεις καὶ πρῆξῃ...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—(μ' ἐκπληξή τρομακτικῆ). Ἄ!.... (κάνει πίσω).

ΘΑΝΑΣΗΣ, ΓΙΑΝΚ., ΣΤΑΜ.—(σχεδὸν σύγχρονα μὲ τὸν Στέφανο). Χά! χά! χά!.....

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—"Οχι δὲν εἶναι αὐτὴ, μὲ κοροϊδέβετε, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτὴ!...

ΦΕΝΑΡΕΤΗ.—(τὸν ζυγώνει). Δὲ μὲ θυμᾶσαι ἀγάπη μου...;... Νὰ σοῦ πῶ, πῶς μ' ἔλεγε ἐκείνη τὴ βραδυνά....

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Πῶς!... ὄχι, ἀδύνατο....

ΦΕΝΑΡΕΤΗ.—Γλυκειά μου παρηγοριά....

Ναὶ ἔτσι μὲ προσκαλοῦσες μὲ τὰ χέρια σου ἀνοικτὰ στὴν ἀγκαλιά σου....

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—(καταλαβαίνει καὶ τρομάζει).

"Α! ἄ! ἄ!..... (περιφέρει τὸ μάτι γύρω του σὰν νὰ ζητᾷ νὰ σωθῆ).

ΘΑΝΑΣΗΣ.—Τὸ νοῦ σας!... (Αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι δύο τὸν περιτριγυρίζουν σὰν νὰ τοῦ ετοιμάζουν μπλόκο).

ΓΡΗΑ.—(Τώρα σηκώνεται περιπατᾷ τὸ ἴδιο καὶ κουνάει τρεμουλιαστὰ τὰ χέρια της, φωνάζοντας πάλι μυρολογιστὰ, πηγαίνει πρὸς τὴν κόρη της). Δυὸ παλληκάρια ἔχω καλοπαντρεμένα!... Πότε θὰ παντρέψω κι' ἐσένα, Νεράιδα μου, ὁμορφούλα μου; (Τὴν ἀγκαλιάζει). Μοῦ στολίστηκες, διαμάντι μου, μπριλάντι μου!....

ΦΕΝΑΡΕΤΗ.—(μὲ νάζι). Μαμά μου!....

ΘΑΝΑΣΗΣ.—Δὲς ντέ μάννα τὸ μορφογιὸ δῶ πέρα, νὰ αὐτὸς!... Δὲ σοῦ κάνει γιὰ γαμπρός!... Παιδί σου μωρὲ μάννα....

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Τί;....

ΘΑΝΑΣΗΣ.—(κουνώντας τὸ μαχαῖρι). Τίξ καὶ ἀλληλούια!... Κάνε τὸ σταυρό σου!....

ΓΡΗΑ.—Αὐτόν;... Αὐτόν!... Χά! χά!....

Ἐγὼ τῆς τοιμάζω τὸ βασιλόπουλο ποὺ καβαλάρης στοὺς κάμπους τρέχει.... Δὲν εἶναι γιὰ σένα τέτιο κορίτσι....

ΦΕΝΑΡΕΤΗ.—(μὲ νάζι). Τὸν ἀγαπῶ μαμά μου!....

ΓΙΑΝΚΟΣ.—Ἀφοῦ τὸν ἀγαπάει δὲν μπορεῖς νὰ τῆς χαλάσης τὸ χατίρι, ἔρωντας εἶναι αὐτὸς.

ΓΡΗΑ.—Δὲ μ' ἀρέσει, σᾶς λέω δὲ μ' ἀρέσει, ἐμένα μ' ἀρέσουν οἱ ὠραῖοι, τὰ ὠραῖα, γιατί εἶμουν καὶ γὼ κάποτες ὠραῖα.

ΦΕΝΑΡΕΤΗ.—Ἄν δὲν τὸν πάρω, μαμά μου, θὰ πεθάνω!....

ΓΡΗΑ.—Θὰ πεθάνῃς!... (Τὴν ἀφήνει καὶ πηγαίνει πάλι τὸ ἴδιο πρὸς τὸν καναπέ νὰ καθῆσῃ). Ἄ! Ἄ! Ἄ!... Χαρές!....

ΘΑΝΑΣΗΣ.—Ἐλα ντέ!... Τί κάθεστε;....

"Αγκαλιαστεῖτε, καὶ ἡ γρηὰ θὰ σᾶς δώσῃ τὴν εὐχή της.... Ἐ, ἔλα λοιπόν!... Τραβάτε κοντὰ της.... Κι' ἄν δὲ σᾶς τὴ δώσῃ τί μᾶς νιάζει πάλι;... Θὰ ρκάσουμε;... Ἐναν παπᾶ θὰ φωνάζουμε καὶ Ἡσαῖα χόρευε....

ΦΕΝΑΡΕΤΗ.—(Πηγαίνει κοντὰ του). Ναὶ, ναὶ, ἀγάπη μου, πᾶμε... Δὲν εἶμαι γὼ ἡ γλυκειά σου παρηγοριά;...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—(μ' ἀπαίσια φωνή). Φύγε!... Φύγε ἀπὸ κοντὰ μου!....

ΘΑΝΑΣΗΣ.—Τί θὰ πῆ!... Πρέπει νὰ τὴν πάρῃς τώρα, ἦταν καλὰ ὅταν!...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—(στὸ Σταμάτη). Αὐτὴ!... Μωρὲ αὐτὴ ἦταν!...

ΣΤΑΜ.—Μπᾶς καὶ δὲ σοῦ κάνει;....

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—"Οχι, δὲν μπορεῖ νὰ ἦταν αὐτὴ!... Ποῦ μ' ἔφερες ἐδῶ;....

ΣΤΑΜΑΤΗΣ.—Ἐκεῖ ποὺ ἦρθες καὶ τὴν ἄλλη βραδυνά....θυμᾶσαι;... Πᾶνε τώρα πέντε μῆνες...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Καὶ ποιὸς σοῦ εἶπε, ὅποια καὶ ἄν ἦταν....πὼς ἦθελα νᾶρθω γιὰ νὰ τὴν πάρω;....

ΓΙΑΝΚΟΣ.—"Ολο γιὰ νὰ γλεντᾶς, τὴ θέλεις μονάχα;... Ἐ, τὸν ἐρίφη!....

ΘΑΝΑΣΗΣ.—Ἐλα, ἔλα.... Μὴ χάνουμε καιρὸ, δική σου εἶναι, ἀφοῦ τάφερε ἔτσι ἡ τύχη... Ἐ, τὸν ἐρίφη!....

ΓΙΑΝΚΟΣ.—Πὲς πῶς ποντάρισες κ' ἦρθες τέρτσος.

ΦΕΝΑΡΕΤΗ.—(πηγαίνει κοντὰ του). Ἀγάπη μου, γιατί δὲ μὲ θέλεις τώρα πιά;....

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—(σὰν νὰ τὸν ἄγγιζε φωτιά). Ἐ!... (Τὴν σπρώχνει καὶ πηγαίνει πρὸς τὴν πόρτα).

ΘΑΝΑΣΗΣ.—(Πηγαίνει καὶ τὸν πιάνει ἀπ' τὸ σακάκι). Ἐ! Ἐλα δῶ.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Ποῦ ἔμπλεξα λοιπόν ἐδῶ μέσα;... Σὲ φωλιά κακούργων;... (Στὸ Σταμάτη). Γι' αὐτὸ λοιπόν μ' ἔφερες ἐδῶ, ἐκείνη τὴ βραδυνά καὶ μ' ἔριξες μεθυσμένο, κοντὰ σ' αὐτὸ τὸ Σατανά!... ὦ ἀλλοίμονο!... Αὐτὴ λοιπόν εἶταν ἡ ὑποστήριξη ποὺ σοῦκανα;...ἀπὸ μένα ἀχάριστε, πόσα κέρδησες;... Ἐγὼ δὲ σὲ σύστησα καὶ προμήθευες μοντέλα σ' ὅλους μου τοὺς συναδέλφους;...Τὸ ἔκανες ἔ! ἐπίτηδες;... Γιὰ νὰ μοῦ τὴ φορτώσετε κακοῦργοι!... θέλετε;... ὦ!... τὸ πιστεύετε;...ἀλήθεια;...νὰ

τὴν πάρω;... Μὰ τί ἔκανα;... τί ἔκανα;... Ἐ, τὸν ἐρίφη!....

ΘΑΝΑΣΗΣ.—Τὸ λὲς καὶ μόνος σου βρὲ!... Καταλαβαινόμαστε! Πρέπει νὰ πάρουμε τὴν τιμὴ μας πίσω!...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Ἐξῆρα ἐγὼ, πὼς εἶναι ἀδερφή σου;... (στὸ Σταμάτη). Μὰ μοῦ εἶπες πὼς αὐτὴ... (ἔξαφρα ἀλλάζει ὕφος καὶ λέει τρομακτικῶς). ὦ, ἄν ἔξαφρα πὼς εἶναι ἔτσι, πιστεύετε ποτὲ πὼς... ὦ!...

ΘΑΝΑΣΗΣ.—ὦπως καὶ ἄν ἔγινε παιδόπουλο, θέλουμε τὴν τιμὴ μας!...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Μὰ ἔχουν ὅλα τὰ πράματα, τὴν ἴδια τιμὴ;... Ἐ, φτάνει πιά.... (κάνει κίνηση ἀπότομη γιὰ ν' ἀπαλλαγῆ ἀπ' τὰ χέρια τοῦ Θανάση καὶ γιὰ νὰ φύγῃ κουνώντας τὰ χέρια μὲ κλειστὲς τὶς γροθιές).

ΘΑΝΑΣΗΣ.—(Τὸν πιάνει ἀπὸ τὸ σακάκι καὶ τοῦ βάζει ἀπὸ πάνω του τὸ μαχαῖρι, βγάζουν καὶ οἱ ἄλλοι δυὸ πιστόλια). Ἐ!... ἦσυχά καὶ μὴ βγάλης τσιμουδιά!... Κιχ ἄν κάνεις μὲ κατάλαβες....

ΣΤΑΜΑΤΗΣ.—(κάνοντας κίνηση μὲ τὸ πιστόλι). Ἦ τὴν πέρνεις ἢ... δὲν τὴν ἔχεις καλὰ....

ΓΙΑΝΚΟΣ.—(τὸ ἴδιο). Στὴ φύτεψα καὶ δὲν ἀνακατεύουμαι....

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—ὦ! κακοῦργοι!... (στὸ Σταμάτη). Ἐσὺ, ἐσὺ μοῦ τᾶκανες ὅλα!....

ΣΤΑΜΑΤΗΣ.—Σὰν ἦσουνά κουτὸς!... Τί σοῦ φταίω ἐγὼ;....

ΘΑΝΑΣΗΣ.—Ἐλα, πὲς τὸ ναί.... Γιατὶ ἀλλιῶς μὲ κατάλαβες θὰ γίνουν σέρτικα τὰ πράματα.... θᾶχουμε ἀναγοῦλες....

ΓΡΗΑ.—(Ἀπ' τὴ θέση της καὶ κουνώντας τὰ χέρια της). Ἐ, ἔ, παιγνίδια ἀρχίσατε;... Εἶναι καιρὸς τώρα γιὰ παιγνίδια;... Μιὰ γυναίκα χτὲς μαυροντυμένη στὸν ὕπνο μου φανερώθηκε, σαράντα ἀγιγκέρια καίγαν γύρω της, σαράντα ἀγγέλλοι τὰ κρατοῦσαν.... Ἦ Παναγιά, ἡ Παναγιά θὰ ἦτανε!... Καὶ μοῦ φώναζε.... "Ὅποιοι παίζουνε πεθαίνουν, καὶ ὅσοι κλαῖνε παντρεύονται!... (Ἐνῶ λέει αὐτὰ ἡ γρηὰ, ὁ Θανάσης πηγαίνει καὶ πέρνει ἕνα σχοινὶ καὶ βάζει μιὰ καρέκλα παράμερα).

ΘΑΝΑΣΗΣ.—Ἐλα φέρτε τον ἐδῶ!...

ΓΙΑΝΚΟΣ.—Ἐτσι μπράβο, τὸν δένουμε καὶ ἡσυχάζουμε.

(Ὁ Σταμάτης καὶ ὁ Γιάνκος τὸν πιάνονε νὰ τὸν πᾶνε πρὸς τὰ ἐκεῖ).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Ἀφείστε με, γὰρ τὸ Θεό!...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Ἔ!... Ἔ!... ὄχι μπραβοῦρες!... (Τὸν πηγαίνουν πρὸς τὰ ἐκεῖ καὶ ὁ Θανάσης ἀρχίζει νὰ τὸν δένει στὴν καρδέκλα, οἱ ἄλλοι βοηθοῦνε.)

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Ἔτσι, πρῶτα τὴ μέση, κ' ἔπειτα τὰ μπράτσα καὶ ἄστον νὰ βουρλίζεσαι... δὲ λύνεται σαράντα κεφάλια νᾶχει.

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Σᾶν παλιὸς χωροφύλακας τὰ καταφέρνεις!...

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Ἀγάπη μου!... Γιατὶ ἄλλαξες ἔτσι;... Μοῦλεγες πὼς θὰ μ' ἀγαπᾶς αἰώνεια... γιατί γιατί, μὲ ξέχασες;...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (Ποῦ ἔμνε συλλογισμένος ὄλον αὐτὸν τὸν καιρὸ). Ναι, ναι σοῦλεγα... (ἀποφασιστικά). Καλά!... Καλά!... ἀφοῦ θέλετε νὰ τὴν πάρω τί νὰ κάνω!... τί νὰ κάνω!

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Ἔτσι μπράβο!... Ἔνα ναι θὰ πῆς, μπάς καὶ θὰ κουρασθῆ ἡ γλῶσσά σου;

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Ἐκανα τὸ λάθος... (τρεμουλιαστά). Ναι... Εἶμαι τώρα ἄντρας καὶ πρέ-ε-πει... ὅπως καὶ ἂν ἔγινε τὸ πράμα... (μὲ φρίκη). Ναι... ναι πρέπει...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Νὰ τὴν πάρης.

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Ναι, μ' ἀγαπᾶς ἀκόμα χρυσό μου!... (πηγαίνει κοντά του).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (Μὲ φρίκη καὶ συχασιά). Μὰ, τί νὰ σοῦ πῶ, Φεναρέτη... μιὰ φορὰ, μιὰ φορὰ, (τρομαχτικά). Ἄ!... Ναι, μιὰ φορὰ ποῦ ἔγινε ἕνα τέτιο πράμα καὶ σᾶν τίμιος ποῦ εἶμαι... (εἰρωνικά τρομαχτικά) μέσα σὲ τίμιους!... καὶ ἐπειδὴ εἶσαι καλὸ κορίτσι... φαίνεσαι... καὶ μ' ἀγαπᾶς, τὸ ξέρω...

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Πολύ!... Ἐσὺ ὄχι;...

ΓΡΗΑ. — (Δείχνοντας τὴν κόρη της μὲ τὸ δεξὶ της χέρι τρεμουλιαστά). Γέννησα μιὰ πεντάμορφη, κ' ὁ κόσμος μὲ ζηλεύει...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (χαμένα). Ναι μ' ἀγαπᾶς!... (Μὲ φρίκη στὴ γρηά.) Πεντάμορφη ναι!... (στὴ Φεναρέτη.) Καὶ θυμᾶμαι ἐκείνη τὴ βραδιά... (μὲ φρίκη) ναι ἐκείνη... (τρομαχτικά) ἄ!... Τὴν εὐχαρίστηση ποῦ μοῦδωσες... (εἰρωνικά τρομαχτικά) καὶ πάντα ἔτσι, πάντα ἔτσι θά... ἄ!... καὶ τὸ παιδί μας ποῦ... ἄ!... τὸ παιδί μας!... (τρομαχτικά νευρικά). Φενα-

ρετοῦλα μου!... (ἔξω φρενῶν). Γι' αὐτὸ, γι' αὐτό!... ναι... (ἄγριος καὶ φωνάζοντας) ναι σᾶς λέω...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — (ἄγριος). Τώρα!...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Ναι τώρα... Πηγαίνετε ὁμῶς νὰ τοιμάστε... Ἔτσι θὰ γίνουν αἱ χαρές;... Τί κάθεστε κοντά;... Ναι σᾶς λέω φύγετε... Πηγαίνετε νὰ φέρετε τοὺς παπάδες, ν' ἀγοράστε τὰ κουφέτα, τὰ στέφανα!...

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — (Τοῦ κάνει νάζια). Κ' ἔπειτα;...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (Νευρικά). Κ' ἔπειτα... ἄ, γὰ, γὰ, γὰ!... ναι ἔπειτα... (μὲ στρογγυλά φωνή). Ἀγάπη μου!... Ναι φύγετε, πηγαίνετε νὰ φέρετε τὰ χρειαζόμενα... Εἶναι δική μου, τὴ θέλω...

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Τί ἔχεις;... Πὼς κάνεις ἔτσι;... Δὲν εἶσαι τρυφερός... Θυμᾶσαι τὴν ἄλλη φορὰ, θυμᾶσαι;...

ΓΡΗΑ. — Ποδοβολητὸ, δὲν ἀκοῦτε ἀλόγου ποδοβολητό;... Ὁ γαμπρός, ὁ γαμπρός ἔρχεται...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Λύστε με, λύστε με. Καὶ πηγαίνετε νὰ φέρετε ὅλα, νὰ τὴν πάρω!... Σᾶς λέω τὴ θέλω!... Ὅχι πὼς ἔγινε τὸ κακό!... (χτυπάει τὸ πόδι του νευρικά) μὰ, τὴν ἀγαπῶ σᾶς λέω!... (ἄγρια) ἄ!... δὲ μὲ πιστεύετε;... Εἶναι ἄσχημη ἔ;... ὄχι εἶναι ὠραία, ἐμένα μοῦ φαίνεται ὠραία!... (πάλλει τὴν γροθιῆς του) ὠραία, πὼς νὰ σᾶς πῶ!...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Καλὰ, αὐτὸς εἶναι δικός σου λογαριασμός... καὶ νὰ μὲ συμπαθᾶς ἂν στὴ προσβάλουμε... Καλὰ, ἂς πάει ὁ Σταμάτης νὰ πάρῃ ὅ,τι χρειάζεται... (στὸ Γιάνκο). Καὶ μεῖς οἱ δυὸ βρὲ ἀδερφάκι θ' ἀποτελειώσουμε τὸ γλέντι μας!... ἄναψε τὸ στόμα μου γιὰ κρασί!.. μ' ἐννοεῖς τώρα ποῦ ἡ ἀδερφή μου... χαιρέταμε... ποῦ μὲ κρατᾶς...

ΓΡΗΑ. — (κνιτώντας πρὸς τὸ παράθυρο). Ἔφτασε, ἔφτασε, (δείχνοντας πρὸς τὸ παράθυρο). Νὰ, τώρα ἀλαργινὰ τὸν ξαγναντεύω, στὸ ἄλογό του πισοκάπουλα κάθονται τὰ δυὸ μου παλληκάρια!...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Μὰ δὲ μὲ πιστεύετε θηρία;... Ἀφοῦ σᾶς λέω θέλω νὰ τὴν πάρω μὲ τὸ καλό!... Μὴ μὲ βιάζετε!... Μὴ μὲ κρατᾶτε δεμένο. Καὶ σεῖς νὰ μὴ θέλατε, τὴν ἦθελα...

Διῶξτε με, διῶξτε με, δὲν φεύγω... Τὴν ἀγαπῶ σᾶς λέω...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Παλαμίδα τοῦ μυρίζεται τοῦ φίλου.

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Κάτσε τώρα δεμένος... δὲ θὰ πάθης τίποτε... Καὶ ἅμα τελειώσουν ὅλα... Καταλαβαίνεις βρὲ ἀδερφέ, εἴμαστε ὅ,τι θέλεις!.. (ἀλλάζει ὄψος καὶ ἀποτείνεται στὸ Σταμάτη). Ἔ! Σταμάτη!... νὰ πάρε ἕνα παποῦ... (βγάζει καὶ τοῦ δίνει) καὶ πήγαινε νὰ φέρης παπάδες, ψαλτάδες, κουφέτα, στέφανα καὶ ξέρω γὼ τί διάολο!... Πετᾶξου, μὴν ἀργήσεις.

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Καὶ ἡ ἄδεια;...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Ἄ μὰ τὴ βγάλαμε αὐτή... πὼς μᾶς πῆρες, ἔτσι;... μ' ὄλο τὸ κρασί ποῦ πίνουμε, δουλεύει τὸ ἀφιλότιμο, (δείχνει τὸ κεφάλι του) μηχανή!...

ΣΤΑΜΑΤΗΣ. — (πηγαίνει πρὸς τὴν πόρτα). Πηγαίνω ἐγὼ!...

ΓΡΗΑ. — (Στὸ Σταμάτη καθὼς τὸν βλέπει καὶ φεύγει). Ἔ, ἐσὺ ἄνθρωπε κατὰ ποῦ πηγαίνεις;... Κατὰ τὸν κάμπο θὰ τραβήξης;...

ΣΤΑΜΑΤΗΣ. — (Γυρίζει καὶ εἰρωνικά). Καὶ γιατί παρακαλῶ;...

ΓΡΗΑ. — Ἄν δῆς τὸν καβαλλάρη στὸ δρόμο, πές του νὰ κεντήσῃ τ' ἄλογό του γοργὰ νὰ φτάσῃ...

ΣΤΑΜΑΤΗΣ. — (Εἰρωνικά καὶ φεύγοντας). Μείνε ἡσυχῆ, τελειωμένη ἡ δουλειά σου!...

(Ἡ Φεναρέτη πέρνει μιὰ καρδέκλα καὶ κάθεται δίπλα στὸ Στέφανο).

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Ἔ, τώρα ζαχαρώστε οἱ δυὸ σας καὶ μεῖς θὰ ζαχαρώσουμε μὲ τὴν κυρὰ Παναγιώτα (πηγαίνει κατὰ τὸ τραπέζι καὶ δείχνει τὴ χιλιάρα) ἴσα με ποῦ νὰ φθάσῃ καὶ ὁ ἄλλος ὁ λεγάμενος... (στὴ Φεναρέτη). Καὶ πρόσεξε ἐσὺ μὴν τύχει καὶ λυθῆ, γιατί μὲ σένα θὰ τὰ βάλω. (Ὁ Θανάσης καὶ ὁ Γιάνκος κάθονται κοντὰ στὸ τραπέζι μὲ γυρισμένες τὶς πλάτες στὸ Στέφανο καὶ τὴ Φεναρέτη).

ΣΤΑΜΑΤΗΣ. — (Ἀπὸ τὸ παράθυρο). Γιὰ σταθῆτε νὰ τὰ ξαναποῦμε μὴν ξεχάσω τίποτα... Παπάδες, ψαλτάδες, κουφέτα καὶ στέφανα!...

ΓΡΗΑ. — Στέφανα!... τὰ στέφανα!... καὶ λαμπάδες καὶ λιβάνι!... Καὶ τὰ νυφιάτικα... Μαῦρα νᾶναι τὰ νυφιάτικα ἀρέσουν στὸ γαμπρὸ

ποῦ περιμένω... Θὰ τὴν παντρεύουμε τὴν πεντάμορφη, ἔχουμε χαρὲς ἀπόψε!...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Τράβα λοιπὸν, ἀκόμα δῶ εἶσαι;... τὰ εἶπαμε μιὰ φορὰ τί θὰ πάρης;... φασαρίες γυρεύεις;...

ΣΤΑΜΑΤΗΣ. — Καλά!... (Φεύγει).

Σκηνὴ ἕκτη.

(Ὁ Γιάνκος καὶ ὁ Θανάσης ἀρχίζουν καὶ πίνουν καὶ κρυφοκουβεντιάζουν. — Ἡ γρηά στὴ θέση της στὸν καναπέ καθησμένη, κνιτάει ἀπὸ καιροῦ σὲ καιρὸν μὲ ἄγριες ματιὰς τὴν κόρη της καὶ τὸ Στέφανο).

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Ἀγάπη μου!... Τί κάθεται συλλογισμένος;...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Ἐγὼ, ἐγὼ!... Τίποτα!...

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Τί ἔχεις;... Τί ἔχεις;... Τί κάνεις ἔτσι;... Μὲ κάνεις καὶ τρομάζω μαζὶ σου...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Μὰ βλέπεις... αὐτό!... αὐτό!... ἦρθε τὸ πράμα ἔτσι... Ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ἔ τί λές;... (μὲ συχασιά). Σ' ἀγαπῶ!... Δὲ μὲ πιστεύεις;...

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Ναι, ναι σὲ πιστεύω... Μὰ τί γλυκὸς ποῦ ἦσουν τότε;... Μ' ἔσφιγκες κοντὰ σοῦ, λές πὼς πήγαινες νὰ μὲ καταπιῆς δλόκληρη!... καὶ τὸ στόμα μου, στὸ στόμα σου κολλημένο... λές πὼς μοῦ ρουφούσες τὴν ψυχὴ μου!... Ἦμουν δική σου, κοντὰ σου!... (Πάει νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (Τρομαγμένος). Ναι!... Ναι!... ἀλήθεια!...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — (Γυρίζει τοὺς βλέπει). Γιὰ δὲς, ἄρχισαν τὶς γλύκες!...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Λές νὰ μᾶς γελοῦν τὰ μάτια μας;...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Μὰ λές... νὰ τὴν ἀγαπᾶς στ' ἀλήθεια;... ἢ τὰ κάνει ἐπὶ τοῦτο;...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Θέλουν νὰ ποῦν πὼς ὁ ἔρωτας τάχει βερεσὲ τὰ μάτια του!... Εἶναι!...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Στὴν ὑγεία τοῦ γαμπροῦ. (τσουγκρᾶνε).

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Θυμᾶσαι πὼς μοῦλεγες, πὼς θὰ μὲ ζωγραφίσης γυμνὴ σὲ δάσος, νὰ καθρεφτίζουμαι σὲ μιὰς λίμνης τὰ νερά;...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. (τρομαχτικά καὶ σ' ἀπορία). Ἐγὼ!...

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Ναί θυμίσου!... τὸ ξέχασες;... Ἐκείνο τὸ βράδυ, ὅταν εἶχες γείρη στὸ στήθος μου, ξεψυχημένος ἀπὸ ἡδονή!..... (τοῦ χαιδεύει τὰ χέρια του).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (μὲ τρομερὴ φρίκη). Ποῦ τὸ θυμᾶσαι;... Γιατὶ τὸ θυμᾶσαι!.....

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — (ἀδυστηρὰ μὰ μὲ γλύκα). Δὲ θέλεις νὰ τὸ θυμᾶμαι;...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (συνέρχεται καὶ προσποιεῖται). Ναί, ναί, καλὰ κάνεις!.....

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Ἐπειτα γιατί θὰ βρίσκωμαι πάντα κοντά σου;

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (νευρικά καὶ εἰρωνικά). Γιὰ νὰ μοῦ θυμίζεις;..... ὦ!.....

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Ναί..... Καὶ ἂν εἶναι ἀλήθεια αὐτὸ ποῦ κάπου διάβασα, πὼς οἱ τεχνίτες ξεχνᾶνε καμιά φορὰ μιά ἔμπνευση ποῦ τοὺς ἤρθε ἀπάνω σ' ἓνα μεθύσι τους..... Ἐγὼ θὰ εἶμαι κοντά σου ἀγάπη μου!..... γιὰ νὰ σοῦ θυμίσω ὅσα περασμένα ξέχασες!.....

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (τρομαχτικά). — Γι' αὐτό!..... Γιαυτό!..... Ναί..... ὅσα περασμένα.... ξέχασα!.....

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — (τὰ χάνει). Τί;.....

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (νευρικά). Τὰ περασμένα!... Χα! χα! χα!.....

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Τί ἔπαθες; τί ἔχεις;.....

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (συνέρχεται καὶ προσποιεῖται, μὰ πάντα καὶ ὅταν συνέρχεται θὰ εἶναι λίγο νευρικός). — Τίποτα, τίποτα, σ' εὐχαριστῶ!..... Χαίρομαι, χαίρομαι γι' αὐτό!.....

ΓΡΗΑ. — Ποῦ εἶσαι γαμπρὸ ἀκόμα δὲν ἔρχεσαι;... (ἄγρια) καὶ ἄλλος ἐδῶ, τὴν πεντάμορφη ἀγκαλιάζει! ὦ τρομάρα μου!.....

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Θέλω νὰ σ' ἀγκαλιάσω καὶ γὼ μὰ δὲν μπορῶ, δὲν μπορῶ μ' ἔχουνε δέσει..... θέλω νὰ σὲ σφίξω!... (τὶς τελευταῖες λέξεις τὶς λέει νευρικά καὶ μὲ μανία).

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. Ἐχουμε καιρό!...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Μὰ γὼ θέλω τώρα, δὲν μπορῶ, πιά, δὲν ὑποφέρω πιά!...

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Γλυκέ μου, ἀντρούλης μου θὰ γίνης σὲ λίγο, ἀντρούλης μου!... (τὸν ἀγκαλιάζει πάλι καὶ μένει στὴν ἀγκαλιά του).

ΓΡΗΑ. — Ποῦ εἶσαι γιατί δὲν ἔρχεσαι;... Μὴ καὶ σταμάτησες τ' ἄλογό σου γιὰ νὰ πιοῦν τὰ διψασμένα τὰ παιδιὰ μου!...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Βρὲ σὺ στ' ἀλήθεια!... Τοῦτοι τοῦ δώσαν δρόμὸ!.....

ΘΑΝΑΣΗΣ. — (Στὰ καλὰ μεθυμένος). Δὲ σοῦ λέω γὼ!... Μωρὲ γυναῖκα δὲν εἶναι καὶ αὐτὴ!... Πιὲς μωρὲ νὰ σὲ δῇ ὁ Θεός!... Κι' οὐλα τὰ κρασιὰ ἴδια δὲν εἶναι;... Τράβα μωρὲ μία, ἄχ!... (πίνει). Μωρὲ μὰ τὴν Παναγία!... Ὅχι, πὼς μὲ λὲν Θανάση!... Μωρὲ σ' ἀγαπῶ, μωρὲ!... Ἡ ἀδελφή μου δηλαδὴ, ὅτι νὰ πῆς, πεντάμορφη δὲν εἶναι... μὰ τρώγεται!... Καὶ τὸ ξινὸ κρασί μωρὲ δὲν πίνεται;... Ἐνίνα!... (πίνει). Μὰ εἶναι ὁμορφοῦλα δηλαδὴ, πὼς νὰ στὸ πῶ; κατὰλαβες;... Εἶναι ὁμορφη!... καὶ δὲ βλέπεις ἐκεῖ;... (Τοὺς δείχνει) Μωρὲ εἶναι πεντάμορφη!... (Πίνει καὶ ἔπειτα σκονπίζει τὰ χεῖλιά του). Σαμπάνια τὸ ἄτιμο!... (Πέφτει καταμεθυμένος καὶ ἐξαντλημένος μὲ τὸ κεφάλι στὸ τραπέζι).

ΓΙΑΝΚΟΣ. — (Γεμίζει τὰ ποτήρια καὶ σηκώνει τὸ δικό του). Καλὴ καρδιά!...

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Ἐνίνα!... (Ἐξακολουθοῦν καὶ πίνουν, ὁ Θανάσης σηκώνεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πίνει, μὰ πάλι ξαναπέφτει βαρὺς στὸ τραπέζι).

ΓΡΗΑ. — Ὅχι, ὄχι ἡ κοροῦλα μου, ἡ ὁμορφοῦλα μου, δὲν εἶναι γιὰ σένα, φύγε, κἄτι κακὸ ἔχεις στὸ νοῦ σου ἐσὺ!... Στὰ μάτια σου διαβάζω... Ὅχι!... Ἐξέρω γὼ νὰ διαβάζω στῶν ἀνθρώπων τὰ μάτια ὅσα κρύβει ὁ νοῦς τους! (Σηκώνεται σιγὰ, σιγὰ καὶ ἀρπάζει ἀπὸ τὸ τραπέζι τὸ μαχαῖρι ποὺ ἄφησε ἐκεῖ ὁ Θανάσης καὶ ὁρμάει πρὸς τὸ Στέφανο μὲ αὐτό).... ὦ θὰ σὲ θερίσω ἐγὼ, πρὶν ἔρθῃ ὁ θεριστής!...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Φτηνὴ ποῦ εἶναι ἡ ζωὴ!...

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Ὅχι μητεροῦλα μου, μανουῦλα μου!... (Τρομογμένη σηκώνεται).

ΘΑΝΑΣΗΣ. — (Μὲ θυμὸ κάνει νὰ τὴν πιάσῃ). Ἄστο μωρὲ γρηῖα, ἄστο σοῦ λέω... (Μὰ πάλι σωριάζεται χίμω ἀπ' τὸ μεθύσι).

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Ἄστο τώρα, γιὰ καπόνι τὸν πέρασες;... Ἄστο, ἄστο... (Κάνει νὰ τὴν πιάσῃ ἀπ' τὸ χέρι).

ΓΡΗΑ. — (Καθὼς πάει νὰ τῆς πάρῃ ὁ Γιάνκος τὸ μαχαῖρι) Δὲν μ' ἀφίνετε, γιατί δὲ μ' ἀφίνετε... (Κάνει νὰ τοῦ ξεφύγῃ) ὦ τρομάρα τὸ μάτι αὐτοῦ τοῦ ξένου!... Δὲ βλέπετε!... Δὲ βλέπετε!... (Ἐνῶ ὁ Γιάνκος δὲν τὴν ἀφίνει

καὶ πολεμᾷ νὰ τῆς πάρῃ τὸ μαχαῖρι αὐτὴ τὸ πετάει κατὰ τὸ Στέφανο, μὰ αὐτὸς κάνει μιά κίνηση, φυλάγεται καὶ τὸ μαχαῖρι πέφτει λίγο μακρύτερὰ του). Πάρτο λοιπὸν, νὰ, τὴν κοροῦλα μου θέλεις νὰ πλανέψῃς!... Ἄλλοίμονο!... ἄλλοίμονο!... ὅλα χαμένα!... (Τρέχει μανιασμένη). Τὸ σπῖτι πρέπει νὰ κάψω πρὶν γίνῃ τὸ κακό!... Φωτιά!... Φωτιά!... (Τρέχει πρὸς τὰ μέσα σὰ μανιασμένη).

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Τρέχα, τρέχα μωρὲ Γιάνκο, μὴν κάνῃ κανένα κάζο καὶ μᾶς ψήσῃ ὀλοζώντανους!... (Πέφτει πάλι βαρὺς στὸ τραπέζι. Ὁ Γιάνκος τρέχει πρὸς τὰ μέσα πίσω ἀπ' τὴ γρηῖα).

Σκητὴν ἑβδόμη.

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Καλέ μου, τί πῆγαν νὰ σοῦ κάνουν, μὴν τὴ συνερίζεσαι... (τὸν ἀγκαλιάζει. Τοῦ Στέφανου τὸ μάτι πέφτει στὸ μαχαῖρι ποὺ ἔπεσε λίγο μακρύτερὰ του).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Ὅχι, ὄχι!...

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Στὴν ἀγκαλιά μου, ὅλα, ὅλα, ξέχαστα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Ναί, ναί κρύψου νὰ μὴ σὲ βλέπω!...

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Τί μὲ διώχνεις;...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (Νευρικά) ὄχι, ὄχι, σοῦ λέω νὰ κρυφτῆς στὴν ἀγκαλιά μου!... Γιατὶ σὲ ποθῶ, σὲ ποθῶ.

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Ἄ! μάγκα! (ὁ Στέφανος ρίχνει λοξὲς ματιὰς στὸ μαχαῖρι καὶ κινεῖ νὰ κουνηθῇ, μὰ κάνει μορφασμὸ σὰν νὰ λέει εἶμαι δεμένος).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Μὰ εἶμαι δεμένος. Ναί, δὲν μπορῶ νὰ σ' ἀγκαλιάσω... ἂν μποροῦσες νὰ μὲ λύσῃς, γιὰ νὰ σ' ἀγκαλιάσω καὶ γὼ!...

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Μὰ ἀγάπη μου... (κινεῖται πρὸς τὸν ἀδερφό της). Μὰ ἂν μὲ δῇ ὁ ἀδερφός μου, ἄλλοίμονο μου!...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Δὲ βλέπει, κοιμᾶται...

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — (κινεῖται πρὸς τὸν ἀδερφό της φοβισμένη). Ἄσε, ἔπειτα, πιδ ἔπειτα!...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (κινεῖται πρὸς τὸ μαχαῖρι). Πάρε τὸ μαχαῖρι καὶ κόψε μου τὰ σχοινιά (κουνεῖ πρὸς τὸ μαχαῖρι τὴν καρτέκλα καὶ κάνει νὰ σκόψῃ καὶ νὰ τὸ ἀρπάξῃ).

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Ὅχι, ὄχι (πέρνει ἐκείνη τὸ μαχαῖρι).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (Ἀπογοητευμένος). Καλὰ, Καλὰ, ἀγκάλιασέ με τότε ἐσὺ, πέσε ἀπάνω μου ὀλόκληρη, κ' ἐγὼ ὅσο μπορῶ, ὅσο μπορῶ... (Τὴν πιάνει λίγο ὅσο μπορεῖ μὲ τὰ χέρια του) τὸ στόμα σου, (τρομαχτικά) τὸ στόμα σου!... Κάτσε τώρα ἔτσι μὴν κουνιέσαι, τί ὠραία ποῦ εἶναι!... (Ἐκείνη λιγωμένη πέφτει ὀλόκληρη ἀπάνω του καὶ αὐτὸς ὅσο μπορεῖ τὴν κρατᾷ).

Σκητὴν ὀγδόη.

(Σύγχρονα τώρα μπαίνει ἡ γρηῖα τρέχοντας καὶ πίσω της τὴν κυνηγᾷ ὁ Γιάνκος).

ΓΡΗΑ. — Ποῦ τὴ σέρνει, ποῦ τὴ σέρνει, ἄλλοίμονο!... (Πάει νὰ δομήσῃ πρὸς τὸ Στέφανο, μὲ τὰ νύχια μὰ τὴν πιάνει ὁ Γιάνκος καὶ τὴν πηγαίνει πρὸς τὸν καναπέ).

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Σύχασε, σύχασε... (Τὴν καθίζει στὸν καναπέ).

ΓΡΗΑ. — (Δείχνοντας πάλι τὸ Στέφανο καὶ τὴ Φεναρέτη). Ἄλλοίμονο!... Δὲ βλέπετε, δὲ βλέπετε!... τί σᾶς ἔρριξαν στὰ μάτια σας!... (κάνει πάλι νὰ δομήσῃ).

ΓΙΑΝΚΟΣ. — (Τὴν ἠσυχάζει). Ἐλα, ἔλα... νὰ σοῦ ρίξω μιά πασιέντσα γιὰ νὰ σὲ διασκεδάσω;... (βγάζει ἀπὸ τὴν τσέπη του μιά τράπουλα χαρτιά).

ΓΡΗΑ. — Πότε θὰ ρθοῦν κ' οἱ τέσσερες!... κ' οἱ τέσσερες πατάδες!...

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Δηλαδὴ δὲν πρέπει νὰ ρθοῦνε παρὰ στὰ τελευταῖα... γιὰ νὰ πετύχῃ τὸ παιγνίδι!... Θέλεις αὐτό;... Καλά!... (ἀρχίζει νὰ ρίγῃ τὰ χαρτιά στὸν καναπέ, αὐτὸς μὲ γυρισμένες τὲς πλάτες στὸ Στέφανο, ἡ γρηῖα κινεῖται μὲ μεγάλη προσήλωσι τὰ χαρτιά).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — (Νευρικά). Μὰ θέλω νὰ σ' ἀγκαλιάσω καὶ γὼ, ναί θέλω ἀγάπη μου!... Τὸ ποθῶ... σὲ λαχταρῶ!... Δός μου, δός μου, τὸ μαχαῖρι νὰ λυθῶ μόνος μου, ἂν φοβάσαι ἐσὺ, δός μου το.

ΓΡΗΑ. — ... Ἐνας.

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — Ὅχι, Ὅχι!...

ΓΡΗΑ. — Δύο.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Φέρτο ἐδῶ σοῦ λέω!... (Πολεμᾷ ὅσο μπορεῖ μὲ τὶς ἄκρες τῶν δεμένων

χειρῶν του, τῆς ἀπάξει τὸ μαχαῖρι καὶ τὸ χώνει στὴν κοιλιά της).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Νά!... (Ἐκείνη πέφτει κάτω ξεφυχώντας καὶ αὐτὸς προσπαθεῖ βιαστικὰ νὰ κόψῃ τὰ σχοινιά. Κυτάζει πρὸς τὰ ἐκεῖ μὴν τὸν βλέπουν, ἀλλὰ ὁ Θανάσης κοιμᾶται καὶ οἱ ἄλλοι εἶναι ἀπορροφημένοι στὴν πασιέντσα).

ΓΡΗΑ. — Τρεῖς.

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Οὔτε ὁ πρῶτος δὲ βγῆκε ἀκόμα.... Τρέχα γύρευε....

(Τώρα ὁ Στέφανος ἔχει πιά ἐλευθερωθῆ καὶ πηδαίει ἀπ' τὸ παράθυρο).

ΦΕΝΑΡΕΤΗ. — (Μιά τελευταία πόνου φωνή).
"Α!....

ΓΡΗΑ. — (Σύγχρονα). Τέσσερες!.... "Αλοίμονο!.... "Α!.... (Σηκώνεται).

Σκηνὴ ἑννάτη.

ΓΡΗΑ. — (Χορεύοντας γύρω ἀπ' τὴ Φεναρέτη καὶ μυρολογιστά). Κορίτσι μου, παντρεύτηκες καὶ σὺ, χα! χα! χα!.... "Α! χαρές, χαρές!....

ΓΙΑΝΚΟΣ. — Ξέφυγε ὁ ἀτιμος!.... (Πηγαίνει πρὸς τὸ Θανάση) Κοιμᾶσαι!.... Εὐπνα, ξύπνα νὰ δῆς!.... Τὴν ξεμπέρδεις κ' ὄλας!....

ΘΑΝΑΣΗΣ. — (Σηκώνει ἡλίθια τὰ μάτια του καὶ ξαναπέφτει). "Ἄσε με.... "Ονειρο;.... ἀλήθεια;.... Τοῦ Σατανᾶ οἱ κόκκινες λίμνες τῆς Κόλασης!....

(Μπαίνει ἀπ' τὴν ἐξώπορτα ὁ Σταμάτης κρατώντας στὸ χέρι του τὰ στέφανα καὶ πίσω του ἓνα παιδί μ' ἓνα δίσκο κουφέτα!....)

ΣΤΑΜΑΤΗΣ. — Τώρα ἔφτασαν καὶ οἱ παπάδες!....

Σ. ΧΑΡΛΗΣ

Ο ΤΟΛΣΤΟΪ

Ὁ μὴν οὗτος εἶνε ὁ ὀγδοηκοστὸς Αὐγουστος ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Τολστοῦ, ἀλλὰ ἡ γέννησις καὶ ὁ θάνατος προκειμένου περὶ παγκοσμίων δυνάμεων τοιούτου μεγέθους οἷος ὁ ρώσσοις προφήτης, εἶνε ἀπλᾶ ἐπεισόδια τῆς διηγεοῦς των ἐπιδράσεως ἐπὶ τοῦ Γένους. Ἡ γενέτειρα τοῦ Τολστοῦ ἐξοχικὴ ἔπαυλις παρὰ τὴν Τούλαν κείται εἰς ἀπόστασιν τριῶν σιδηροδρομικῶν ὥρων πρὸς νότον τῆς Μόσχας. Τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς του διήρυσεν ἐν τῇ ἐξοχῇ κτήνων τὸν βίον τῶν μεγαλουπόλεων ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν προσήκουσαν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Καζάν, ἀλλὰ δὲν προσήλθεν εἰς ἐξετάσεις. Καταταχθεὶς εἰς τὸν στρατὸν μετέσχε τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου εἰς τὸ πυροβολικὸν κατὰ τὴν ἄμυναν τῆς Σεβαστουπόλεως. Ἰδίους ὄμμασιν ἀντελήφθη τί ἐστὶ πόλεμος—ἐριδες κεφαλαιούχων δι' ἃς οἱ κυβερνῆται στέλλουσιν ἐργάτας καὶ χωρικοὺς νὰ ἀλληλοφονεύωνται χωρὶς αὐτοὶ νὰ ἔχωσιν ἔριδας. Ὁ κριμαϊκὸς πόλεμος εἶνε ἔνοχος 50,000 φόνων καὶ σπατάλης 9 δισεκατομμυρίων φράγκων. Μετὰ τὸν πόλεμον ὁ Τολστοῦ ἐγκατέλιπε τὸν στρατὸν καὶ ἐγκατέστη ἐν Πετροπόλει. Δὲν ἐπῆρχε πλεονέκτημα τοῦ ὁποίου νὰ μὴ ἐδέσποζεν ἐν τῇ ρωσικῇ κοινωνίᾳ. Ἦτο εὐπατριδῆς, ἦτο ἀξιοματικὸς διακριθεὶς ἐν τῷ πολέμῳ, ἦτο περιώνυμος ὡς μυθιστοριογράφος καὶ ἦτο κάτοχος μεγάλου πλοῦτου. Τὸ μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς του συνίσταται εἰς τοῦτο ὅτι ἀκριβῶς διότι ἐξήσκασι τόσῃν ἐπιρροῇν, ἀνελογίσθη ὅτι ὑπέιχε μεγάλῃν εὐθύνην καὶ ἐπεδόθη νὰ διενθῆν τὴν ἐπιρροήν του οὕτως ὥστε νὰ βελιωθῆ τὸ ἦθος τῆς γενεᾶς του καὶ τῆς πατρίδος του. Τὸ πρῶτον βῆμά του ἔκτοτε ἦτο νὰ γράψῃ βιβλίον «στηλιτεύων τὸν ἑαυτὸν του διὰ τὸν ἀνήθικον βίον» ὃν εἶχε διανύσῃ μέχρι τότε. Ἦτο ἀνήθικος ὁ βίος του κατὰ τὴν ἐρμηνείαν του, ὄχι ὅμως καὶ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῆς κοινωνίας διότι ἦτο ὁ ἀνεγνωρισμένος τρόπος καθ' ὃν βιοῦσιν οἱ ἰσχυροὶ ἐν τῷ κόσμῳ ἔνθα καὶ ὁ Τολστοῦ ἦτο ἰσχυρός. Φονεύουν, μονομαχοῦν, χαστοπαίζουν, σφετερίζονται τὰ προϊόντα τῶν χωρικῶν, φυλακίζουν, φενακίζουν, ἀκολασταίνου, ψεύδονται, ληστεύουν, μοιχεύουν, μεθύουν, βιάζου. «Ὅλα

αὐτὰ τὰ ἐπραξα καὶ ἐν τούτοις οἱ συμπατριῶταί μου τὰ γνωρίζουν καὶ με θεωροῦν διακρινόμενον ἐπὶ ἠθικῇ». Ὅστε δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὴν ἠθικὴν ἐκείνων. Μετὰ ταῦτα ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐξοχὴν ἔνθα πρὶν ἀκόμη τῆς διαταχθείσης χειραφετήσεως τῶν δουλοπαροίκων, ὁ Τολστοῦ ἠλενθέρωσε τοὺς δουλοπαροίκους του πρῶτος ἐξ ὄλων τῶν εὐπατριδῶν. Ὁργάνωσε σχολεῖα ἵνα ἐμπνεύσῃ ἀρχὰς ἀρετῆς εἰς τοὺς παῖδας, καὶ εὐθὺς ὕστερον κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι πρῶτον καθήκον τοῦ θέλοντος ν' ἀναμορφώσῃ εἶνε νὰ μάθῃ τίς ὁ σκοπὸς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Ἐπεσκέφθη τὴν Γερμανίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἔκρινεν ὅλα τὰ συστήματα τῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδείας φαῦλα. Τῷ 1862 ἐν ἡλικίᾳ 34 ἐτῶν ἐνυμφεύθη, καὶ ἀπέκτησε δεκατρία τέκνα, ὁ δὲ συζυγικὸς του βίος ὑπῆρξεν εὐδαίμων. Ἐντὸς τῆς πρώτης εἰκοσαετίας μετὰ τὸν γάμον ἔγραψε δύο μυθιστορήματα **Πόλεμος καὶ Εἰρήνη** καὶ **Ἄννα Καρενίνα**. Ἠσθάνθη μετ' οὐ πολὺν ὅτι ὁ βίος του ἦτο ἀβίωτος ἔὰν δὲν κατώρθου νὰ δόσῃ ἀπάντησιν εἰς τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ ἐρώτημα πρὸς ποῖον σκοπὸν ζῶ; Οὔτε πλοῦτος, οὔτε οἰκογενειακὴ εὐδαιμονία, οὔτε φήμη, ἔστω καὶ εἰς τὸν μέγιστον βαθμὸν, ἐπιζῶσι τοῦ θανάτου. Ἠσθάνετο τὴν σιγνότητα τοῦ γεγονότος τούτου καὶ ἔπιπεν εἰς ἀμηχανίαν. Συνεβουλεύθη τοὺς μεγαλητέρους ἐπιστήμονας, φιλοσόφους καὶ βιολόγους, ἀλλ' οὐδενὸς ἡ ἀπάντησις τὸν ἱκανοποιεῖ. Ἐξηκολούθει νὰ ἐρωτᾷ ἑαυτὸν. «Διατί εὐρίσκομαι εἰς τὴν ζωὴν;» καὶ νὰ μὴ λαμβάνῃ ἀπάντησιν. Ἐστράφη εἰς τοὺς θεολόγους, ἡ αὐτὴ σιωπή. Αὐτοὶ ἀπήτων νὰ συμφωνήσῃ πρῶτον μὲ μερικὰς ἰδέας των πρὶν ἀπαντήσουν, καὶ ἐννοεῖται δὲν συνήρει νὰ βадίση μὲ δεμένα σκέλη. Ἐπειτα εἶδεν ὅτι ἐν ᾧ αἱ ἐκκλησίαι ἀνέγραψαν ὡς σημαίαν των τὴν ἀγάπην, ἐν τούτοις καὶ πρὸς ἀλλήλας μάχονται καὶ μάχας ἐυλογοῦσιν. Ἄς ἴδω, ἐσκέφθη, μήπως αἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων εἶνε ἱκαναὶ νὰ μοι δόσουν τὴν ποθητὴν ἀπάντησιν ἀφ' οὗ ἀπάντησιν διὰ λέξεων δὲν λαμβάνω. Ὁ Τολστοῦ τότε ἤρχισε νὰ παρακολουθῆ τὸν βίον τῶν ἄλλων ἐλπίζων νὰ μαντεύσῃ τὸ νόημα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Δὲν ἐβράδυνε νὰ διακρίνῃ τέσσαρας κατη-

γορίας—τοὺς ἄγοντας ζωώδη ἄνευ ὁρίζοντος βίον, τοὺς πολυασχόλους, τοὺς ὑπνοισμένους (πατριδομανεῖς, ἐκκλησιομανεῖς κ.λ.π.) καὶ τοὺς πάντων χαμερπεσιάτους εὐπόρους, οἵτινες ἀδιαφοροῦν διὰ τὸν βίον, οὐδὲν ὄσιον ἔχουν καὶ φροντίζουν μόνον περὶ τῶν τέρψεων τῆς ἡμέρας. Πάλιν ὁ Τολστόϊ περιέστη εἰς ἀπόγνωσιν, ὅτε τῷ ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν ἡ κατηγορία, ἣν ἀποτελοῦσιν οἱ χωρικοί. Ὁ βίος των φαίνεται καλὸς, φυσικὸς καὶ χρήσιμος καὶ ἀναμφιβόλως θὰ εὐρίσκωνται πλησιέστερον εἰς τὴν ἀλήθειαν ὅσον ἀφορᾷ τὸ νόημα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς συνομιλίας μὲ τινὰς τῶν καλλιτέρων χωρικῶν ὁ Τολστόϊ ἤρχισε νὰ διακρίνη νύξεις καὶ ἀνεπαισθήτως ἤχθη νὰ ἀναγνώσῃ κατ' ἐπανάληψιν αὐθις καὶ νὰ μελετήσῃ προσεκτικῶς τὸ εὐαγγέλιον. Ὀλίγον δεῖν νὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ αὐτὴν τὴν ἔρευναν συνεπεῖα τῶν μερῶν τοῦ εὐαγγελίου ἅτινα δὲν ἱκανοποιοῦν τὸ λογικόν του, ὡς π.χ. ὅτι ὁ Ἰησοῦς περιεπάτησεν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. κ.λ.λ. Ἀλλ' αἴφνης ἐσκέφθη νὰ ἀφήσῃ κατὰ μέρος τὰ τοιαῦτα καὶ νὰ ἐμβαθύνῃ μόνον εἰς ὅσα ἡ λογικὴ του παρεδέχετο καὶ ἀνεγνώριζε. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶδεν ἐπὶ τέλος φῶς καὶ μετ' οὐ πολὺ ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημά του περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ νοήματος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ζῶμεν ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἵνα ἐξυψηρευθῶμεν ὄχι χαμηλά, ἀλλὰ ὑψηλά συμφέροντα, καὶ μας ἐδόθη ἐνδόμυχον κριτήριον ἵνα διακρίνωμεν τὰ χαμηλά ἀπὸ τὰ ὑψηλά. Μὲ τὰ ὑψηλά εἴμεθα ὁμογενεῖς, καὶ ὁ Ἰησοῦς διεισάνωσεν τὴν ταυτότητά του μὲ τὰ ὑψηλά, ὥστε δὲν εἴμεθα ἄνθρωποι εἰμὴ καθ' ὅσον συμμορφούμεθα μὲ τὰ παραγγέλματα τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ τοῦ ἐνδομύχου κριτηρίου. Ὁ λόγος ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, τὸν εἰλκνεν ἀλλὰ ἡ φράσις, «μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ» τὸν ἠνώχλει, καὶ ὁ Τολστόϊ εὐρίσκειτο εἰς ἀμηχανίαν πῶς νὰ συμβιβάσῃ τὰς ἀντιλήψεις του. Εἶνε λογικὸν νὰ μὴ ἀντίσταται κανεὶς κατὰ τῶν ἐχθρῶν του; Προσεκτικὴ ἔρευνα τὸν ἔπεισεν ὅτι εἶνε λογικὸν κατ' οὐσίαν καὶ ὅτι τὸ παράγγελμα αὐτὸ εἶνε ὑψηλὸν ἰδεώδους διαγωγῆς εἰς ὃ πρέπει νὰ τείνωμεν ἀδιάφορον ἂν ἀναγκαζώμεθα πολλάκις νὰ διάγωμεν ἀντιθέτως πρὸς αὐτό. Τὸ πᾶν εἶνε νὰ τείνωμεν πρὸς αὐτὸ εἰλικρινῶς καὶ διηνεκῶς.

Τὰ ἄλλα παραγγέλματα τοῦ Ἰησοῦ ὑπὸ τὸ φῶς τοῦτο ἀναδείκνυνται ἐπίσης πρακτικὰ καὶ λογικὰ

καὶ δύνανται νὰ συγκεφαλαιωθῶσιν εἰς πέντε σοφὰς ἐντολάς, ἄνευ τηρήσεως τῶν ὁποίων οὔτε ἔθνη, οὔτε ἄτομα δύνανται νὰ ὀρθοποδήσωσιν. Εἶνε δηλαδὴ πέντε ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου: — 1^η) Ἡ ὀργή, 2) ἡ σαρκικὴ ὄρεξις, 3) ὁ ὄρκος, 4) ἡ βία, 5) τὸ μῖσος. Ἀπεχε αὐτῶν ὅσον δύνασαι καὶ προσπάθει διηνεκῶς νὰ δύνασαι. Γυμνάζου συστηματικῶς εἰς τὰ ἀντίθετα ἵνα κατορθώσῃς ἐπὶ τέλος νὰ τ' ἀποφεύγῃς ἀποτελεσματικῶς. Ἐχε το ὡς γύμνασμα συχνὰ νὰ διαμένῃς ἀπαθῆς καὶ μελίχιος ἀπέναντι ἀφορμῆς ἐξοργισούσης σε. Ἐχε το συχνὰ ὡς γύμνασμα νὰ ἀποθαροῦνῃς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς σαρκός. Ἐχε το συχνὰ ὡς γύμνασμα νὰ ἀρνήσῃς δέσμευσιν τῶν πράξεών σου. Ἐχε το συχνὰ ὡς γύμνασμα νὰ μὴ ἀντίστασαι εἰς προσβολήν. Ἐχε το συχνὰ ὡς γύμνασμα νὰ ἀγαπᾷς τοὺς μισοῦντάς σε. Ἰσως εἴπῃς. «Διατὶ τάχα νὰ δεχθῶ αὐτὰ ὡς σοφὰς ἐντολάς;» Δοκίμασε τὰ ἀποτελέσματά των καὶ θὰ ἴδῃς ὁ ἴδιος ἐξ ἴδιας πείρας ὅτι εἶνε πράγματι σοφαὶ καὶ σωτήριοι. Π.χ. ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρώτην, θὰ ἴδῃς ὅτι ὁ θυμὸς προκαλεῖ ἐκκρίσιν χολῆς, καὶ τόσῳ τὸ χειρότερον διὰ τὴν ὑγίαν σου καὶ διὰ τὸ ἠθὸς σου. Τὸ ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι αὐταὶ αἱ πέντε ἐντολαὶ εἶνε ἡ οὐσία ὅλων τῶν θρησκευτῶν καὶ ὅλων τῶν φιλοσοφῶν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἡ συμμόρφωσις μὲ τὰς πέντε αὐτὰς ἐντολάς φέρει πλήρη μεταμόρφωσιν εἰς τὰς ἀντιλήψεις μας καὶ εἰς τὰς πράξεις μας. Ἀπαξ λαβὼν ἱκανοποιητικὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημά του ὁ Τολστόϊ ἐγκαταλείπει τὴν κροεφαγίαν καὶ τὸ κάπνισμα, ἀσπάζεται σύστημα ἐνδυμασίας ἀπέριπτον, δίδει μέγα μέρος τῶν κτημάτων του εἰς τοὺς χωρικοὺς καὶ ἐργάζεται μετ' αὐτῶν εἰς τοὺς ἀγρούς, συνεπεῖα τοῦ ὁποίου εἶνε ὅτι ἡ πνευματικὴ του ἐργασία γίνεται καλλιτέρα. Τὸ ὑπόλοιπον τῆς περιουσίας του ἔδωκεν εἰς τὴν σύζυγόν του. Ἐπραξε δὲ τοῦτο εὐθεθῆς εἰς δεῖνὸν δίλημμα, ἢ νὰ λυτήσῃ τὴν οἰκογενεῖάν του καὶ ἐξεγείρῃ τὴν ὀργὴν τῆς ἀπαλλοτριούμενος ὡς προὔτιμα ἀπάσης τῆς περιουσίας του, ἢ νὰ ἀντιμετώπισῃ ἡσυχῶς τὴν μομφὴν τοῦ κόσμου ἐπὶ ἀσυνεπείᾳ. Ἐξέλεξε τὸ δεύτερον διότι διὰ τοῦ πρώτου θὰ προὔκαλει κακὸν μᾶλλον ἢ καλόν. Προσεῖτι ἔπανσε πλέον γράφων μυθιστορήματα καὶ διηγήματα τοιαῦτα οἷα ἀγαπῶσι νὰ ἀναγιγνώσκωσιν αἱ ἄεργοι πλούσιοι τάξεις. Ἀντὶ

τοιαύτης λογογραφικῆς ἐργασίας ὁ Τολστόϊ ἀφιέρωσε τὰς θανμασίας διανοητικὰς του δυνάμεις εἰς τὴν διαλεύκανσιν τῶν περιπλόκων ἐκείνων προβλημάτων τῆς ἀνθρωπίνης διαγωγῆς, ἅτινα φαίνονται ἐπιπροσθούντα εἰς τὴν πρόοδον. Ἐγραψεν ὅμως διηγήματα διὰ τὸν λαόν, καὶ ἐπίσης παραβολὰς πρὸς ὄφελος ἐκείνων οἵτινες δὲν

συνειθίζουσαν νὰ προσφεύγουν εἰς τοὺς χωρικοὺς πρὸς ἀντήσιν σοφίας. Ὁ Τολστόϊ ἀναμφιβόλως τάσσεται μεταξὺ τῶν μεγάλων διδασκάλων τῆς Ἀνθρωπότητος οἷοι ὁ Κομφούκιος, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Σόλων, ὁ Σωκράτης, ὁ Ἐπίκτητος, ὁ Σπινόζας.

«Ἐρευνα»

ΠΛΑΤΩΝ ΔΡΑΚΟΥΛΗΣ

ΠΡΟΒΟΔΙ ΣΤΗ ΧΑΡΑ

Πάρ' τὸ τρελλοφύσημα τοῦ βορειᾶ καὶ σύρε
ἔς ἀκροτόπια ἀπόξερβα ἔς ἐρμωσπῆλγα ἀνήλια,
πάνω ἴστα νεκρόχορτα τὸ κορμί σου γύρε
κι' ἄγρια πικροτράγουδα τόμισέ μου χίλια.

Πάρτο, μαῦροι ἀτοίγγανοι, κάτω ἀφ' τὸ φεγγάρι
λὲς κ' εἶνε ἤσκηιοι, γύρω μου βρασιτικά περνοῦνε
κι' ὅτι κι' ἂν ξανοίξουνε πῶς βαστῶ μὲ χάρι,
μ' ἄγρια ὄρμη τὰ παίρνουνε καὶ τὰ ἐρμωσκορποῦνε.

Πάρ' τὸ τρελλοφύσημα τοῦ βορειᾶ καὶ σύρε,
ξάκρισε παρᾶωρα ἴστων ἐρμῶν τὰ χιόνια,
πάνω ἴσι ἀσπροκροούσταλλα τὸ κορμί σου γύρε
καὶ κοντοκαρτέριε με, θὲ νὰ ῥιθῶ μὲ χιόνια.

ΒΑΛΕΡΙΑ

A.

Βαλέρια γύρε!

ἴσι ἄχαρο τοῦ κόσμου μεσανύχτι
πολὲς σκιὲς ἀνάλαφρες
μοῦ συχνοκλειοῦν τὸ δρόμο
καὶ μοῦ γεννοῦν τὸν τρόμο.

Βαλέρια, ἔλα

σφίξε με ἴστα ὀλόθερμά σου στήθεια,
μὲ τὰ λευκὰ κι' ὀλόδροσα
τ' ἀφρόπλαστά σου χέρια,
ποῦ πάθους μου ἴερεια,
Βαλέρια, Βαλέρια.

B.

Μᾶς τριγυροῦν ἢ μάγισσες
ὦϊμέ! Βαλέρια, κῦττα
μᾶς τριγυροῦν ἢ μάγισσες
καὶ ψαίλουν τὴ θανή μας,
μᾶς παίρνουν τὴ φωνή μας,
μᾶς κλέβουν τὴ λαλιά.

Μᾶς περνοκλυοῦν ἢ μάγισσες,
γὰ ἰδὲς πῶς μᾶς κυτῆνε,
μᾶς ἀγριοκλαῖν κι' ἀνάβουνε
χιλιάδες νεκροκέρια,
ἴστω! κράτα με, Βαλέρια,
σφιχτὰ ἴστην ἀγκαλιά.

Γ.

Λεβέντη, ξύπνα,
φύγαμε· δὲ θέλεις πρὶ βοήθεια,
χαθῆκαν τ' ἀγριοσκοτάδα,
ξεπρόβαλε ἡ ἀνγῆ.

Λεβέντη, ξύπνα,
κῆτταξε τοῦ κόσμου τὴν ἀλήθεια,
ὦ, ξύπνα καὶ βρισκόμαστε
μακρὰν ἀπὸ τῆ γῆ.

ΒΕΒΗΛΟ

Τὸ μελωμένο φίλημα,
ποῦ μοῦδωκες ἴσὸ συναπάντημα τὸ πρῶτο,
ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω·
φτάνει νὰ θέλω, ἀνέλπιστα
μ' αὐτὸ μπορῶ ἴσ' ἀπόκοσμα νὰ φτιάσω.

Κι' ἐκεῖνο τὸ σπαρτάρισμα
ἴσ' τὴν κλίνην τὴ μυρόβλητη, τὴν πουπουλένια
ὦ, πῶς νὰ λησμονήσω!
μὲ ἐκεῖνὸ μπορῶ πρὶ ξέγνοιαστος
ψηλὰ ἴσ' ἀπανουράνια ν' ἀρμενίσω.

Μὰ πάλι καὶ τὴν τόση σου
πικράδα, ποῦ ἀνεπάντυχα μὲ πότισες
ἴσ' τὸ νοῦ μου σὰ γυρίσω,
μπορῶ τὸν κόσμον ἄθελα
μὲ μιᾶς, σὲ μιὰ στιγμή ν' ἀγριοξεσχίσω.

— Ἄλεξ.

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΓΝΗΣ

CHRISTIE DUTTON

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΩΝ ΑΛΠΕΩΝ

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΗΣ ΣΥΜΦΟΡΑΣ

Τὸ « Ξενοδοχεῖον τῶν Περιηγητῶν » ἦτο με-
τρία κατοικία, ἀπλοῦν χάνι διὰ τοὺς περιηγητάς,
τοὺς ὀδηγοὺς, καὶ τοὺς ἡμίονους, τοὺς διευθυ-
νομένους πρὸς τὴν κορυφὴν « Σουμμέ ». Εἶχε
προφανῶς ὀλίγας ἀναπαύσεις, ἀκόμη ὀλιγοτέραν
πολυτέλειαν. Οὐχ ἦτιον ἢ πρόσοψις τοῦ μοῦ
ἦρεσε. Ἦτον εἶδος ἐπαύλεως ἀμυρᾶς, μὲ πρά-
σινα παραθυρόφυλλα, καὶ ἐκεῖτο ἐπὶ χλοεροῦ
ὄροπεδίου, εἰς τὸ ἡμισυ τῆς κατωφερείας τοῦ
ὄρους. Ὑστερον ἀπὸ τὰ χιονοσκεπῆ ὕψη καὶ
τοὺς γυμνοὺς μαύρους βράχους τοὺς ὁποίους
εἶχαμεν περάσει, ἡ τοποθεσία εἶχε κᾶτι τὸ χλια-
ρὸν καὶ τὸ ἀναψυκτικὸν εἰς τὴν ὄψιν. Εὐθὺς
ἀόριστος ἰδέα ἦλθεν εἰς τὸ πνεῦμά μου.

Ἐστάθην πρὸς στιγμὴν κ' ἐκύτταξα ἔμπρο-
σθὲν μου. Ὅποια θεά! Καταντικρὺ, εἰς τὸ ἀντι-
πέραν τῆς κοιλάδος, ἠγείρετο ἡ βραχώδης, κα-
τηφῆς κεφαλὴ τῆς Φλεγέρας, πέραν ἐκεῖ, πυρ-
γούμενον περὶ τὰ χίλια μέτρα ὑπεράνω αὐτῆς,
ἴστατο τὸ χιονοσκεπαστὸν Μπρεβέντον. Ὁ ἥλιος
ἐβασίλευε. Ἡ ἀνταύγεια εἰς τὸ στερέωμα ἔρριπτε
πορφυρᾶν βαφὴν ἐπὶ τῆς στίλβουσας λευκότη-
τητός του. Τὸ Λευκὸν Ὄρος θὰ ἦτο μεγαλοπρε-
πὲς, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην νὰ τὸ βλέπω, ἐπειδὴ
ἐκεῖτο εἰς γραμμὴν παράλληλον πρὸς τὴν θέσιν
ὅπου ἴσταμην. Πόρρω ὅμως, πρὸς τὰ δεξιὰ μου,
αἱ Βαλαίσιοι Ἄλπεις ἀνεπλήρουν τὴν ἔλλειψιν·
αἱ σκιαὶ τῆς ἐσπέρας δὲν εἶχαν πέσει ἀκόμη, καὶ
ἡ ὀροσειρὰ ἴπτατο ἐκεῖ, μία καθαρὰ, στίλβουσα
ἄλυσις ἀπὸ παγεροὺς κώνους. Ποτὲ δὲν τοὺς
εἶδα πλέον ἀβρῶς ἐναργεῖς, πλέον ἐπιβλητικῶς
ὠραίους.

Εὐθὺς ὑποκάτω, τὸ σύσκιον ἀπὸ ἐλάτας χα-
μηλότερον μέρος τοῦ ἴδιου βουνοῦ μοῦ κατήρ-
χετο πρᾶνές· ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὁ στενὸς δρομίσκος
τῶν ἡμίονων, καὶ μέσῳ τῆς κοιλάδος ἠδυνάμην
νὰ διακρίνω τὸν μακρὸν λευκὸν δρόμον, τὸν
περικάμπτοντα πρὸς τὸ Σαμανίξ, ὅστις διὰ τοῦ
κατοπτρισμοῦ βεβαίως ἐφαίνετο πλησιέστερος.
Ἡ ἀόριστος ἰδέα μοῦ μετεβλήθη εἰς ἀπόφασιν.

— Τζωζέπο, εἶπα στραφεῖς πρὸς τὸν ὀδηγόν
μου, θὰ μείνω ἐδῶ τὴν νύκτα.

— Μπορὸν Ντίο! ἔκραξεν ἐκεῖνος· δὲν κάνει,
μοσιού. Εἶνε ἡ ἐπέτειος! Ἡ ἡμέρα τῆς « Μεγά-
λης Συμφορᾶς! » Τρία χρόνια σφαλοῦ.ε....

Ἐγὼ ἐμεδιάσα.

— Μοῦ τὸ εἶπες καὶ πρωτύτερ' αὐτό. Γιατὶ
τάχα νὰ πέση κι' ἄλλη χιονοστιβάδα ἀπόψε;

Ἐσεῖσε τοὺς ὄμους.

— Τὸ βουνὸ εἶνε στοιχειωμένο, θέλουν νὰ
ποῦνε, μοσιού· αὐτὲς τῆς νύχτες γίνεται πάντοτε
φοβερὴ μπόρρα καὶ φωνές!...

— Μπόρρα, τέτοια νύχτα; ἐκάγχασα ἐγώ.

— Ἀλλὰ, κύριε, αὐτὸ εἶνε τὸ ἴδιο τὸ σπῆτι!

— Καὶ τί συνέβη ἐδῶ; Ἡ χιονοστιβάδα δὲν
τὸ ἔθιξε;

— Ὅχι· ὄχι (ἔσεισε τὴν κεφαλὴν του) ἀλλ'
οἱ ἄνθρωποι...

— Τί ἔχουν νὰ κάμουν μ' αὐτό;

Καὶ πάλιν ἔσεισε τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀόριστος
ἔκφρασις, ἢ ἀμαθείας ἢ ἰσχυρογνωμοσύνης,
ἐκάλυψε τοὺς χαρακτῆράς του.

— Ἄς χάσω δέκα φράγκα· θὰ τοῦ κακοφανῆ,
τοῦ κυρίου ἂν φύγω;

Ὁ δρόμος ὅπως κατέλθω ἦτον εὐκόλος ἀπὸ
τοῦδε. Τὸν ἐπλήρωσα, τοῦ ἔδωκα καὶ τὸ κέρα-
σμά του, καὶ τὸν ἀπέπεμψα.

Εἰς ἀπάντησιν πρὸς τὴν αἴτησίν μου, ὁ παν-
δοχεὺς μοῦ εἶπεν ὅτι εἶχε κλίνην ἀναπαυτι-
κὴν.

— Ὅλα εἶν' ἔτοιμα διὰ τὸν κύριον.

Ἄλλ' ὁ τρόπος του ἦτο διστακτικὸς.

Μ' ἐκύτταξε μὲ ἀνήσυχον, ἀμήχανον τρόπον.

— Ξεύρω, εἶπα μειδῶν ἐγώ, εἶνε ἡ ἐπέτειος·
ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Ἄγγλοι δὲν εἴμεθα δεισιδαίμονες.
Μὲ θέλετε;

— Καλά!

Ἡ ὄψις του ἐφαιδρύνθη· ἐφαίνετο χρηστὸς,
καλόκαρδος ἄνθρωπος.

— Μὰ βέβαια! Ἡ Ἀδέλη κ' ἐγὼ θὰ βάλομε

τά δυνατά μας· θὰ ἔχουμε μεγάλην εὐχαρίστησι νὰ σὰς ἔχουμε συντροφιά.

Τὸν ἐπίστευσα, διότι ἐφαίνετο νευρικός καὶ ἀνήσυχος.

Ὀλίγοι ἄνθρωποι ὑπῆρχον εἰς τὴν σάλλαν τοῦ καφέ, καὶ οὗτοι ταχέως ἀνεχώρησαν. Ἐφαγα τὸ λιτὸν δεῖπνόν μου ἀπὸ ὀρνίθιον, σαλάταν καὶ τυρίον, ἀλλ' ὁ θάλαμος ἦτο κλειστός καὶ πνιγηρός· ὁ ἀήρ ἔξω εἶχε γείνη ψυχρός.

— Ἐχετε κανένα χωριστὸν δωμάτιον; ἠρώτησα τὸν ὑπηρέτην, τὸν μόνον ὑπάρχοντα.

Ἐπῆρχε μία θύρα εἰς τὸ πλάγι τοῦ καφενεῖου. Τὴν ἠνοιξε, καὶ μοῦ ἔδειξε μικρὸν καθάριον χώρισμα. Εἶχε πενιχρά τὰ ἐπιπλα ἐν τούτοις, καὶ ἡ ὄψις του ἦτο κρύα καὶ ἄχρησις. Ἐδαφος ἄστρωτον καὶ τράπεζα ἀσκέπαστος. Μερικὰ εὐθηνὰ κοσμήματα ἐκόσμουσαν μίαν δευτέραν μικρὰν τράπεζαν πλουσίαν εἰς τὸ παράθυρον, ἡ συνήθης λευκὴ θερμάστρα ἴστατο εἰς μίαν γωνίαν τοῦ θαλάμου, ἀλλ' ὅμως ἦτο σβυστή.

Ἐν πρᾶγμα ὄχι εὐθηνὸν οὔτε σύνθητες εἴλκυσε τὴν προσοχήν μου ἐντὸς μεγάλης ὑαλοθήκης παραπλεύρως τῆς θερμάστρας. Ἦτο εἶδος ἀργυροῦ περιδεραίου λίαν περιτέχνως κατεσκευασμένον· οἱ ὄρμοι ἐλιπτον ἀπὸ ὠραῖον δεσμὸν, καὶ ἡ πόρπη ἐκαλύπτετο δι' ὀπαλίων. Δὲν ὑπῆρχον εἰκόνες οὔτε ἄλλοι στολισμοὶ ἐπὶ τῶν τοίχων, εἰμὴ ἐν ὠρολόγιον κοῦκκος, τὸ ὁποῖον ἐκρότει ἀσθενῶς, καὶ δύο ἀγάλματα τῆς Παρθένου τὰ ὁποῖα ἐμειδίων ἀπὸ τὰς κόγχας των. Ἐπειδὴ εἶχα ὀμιλητικὴν διάθεσιν, καὶ δὲν ἤθελα νὰ μείνω ἐν μοναξίᾳ εἶπα εἰς τὸν ὑπηρέτην:

— Εἰπέ, παρακαλῶ, εἰς τὸν ξενοδόχον νὰ ἔλθῃ.

Ὁ ξενοδόχος εἰσηλθε. Ὁμίλησα ἐπ' ὀλίγον μετ' αὐτοῦ. Ἐμαθα τὸ ὄνομά του, Λουῆς Πετρῶν, ὅτι εἶχε σύζυγον, ἀλλ' ὄχι τέκνα, ὅτι ἦτο τοπρὶν ὀδηγός, καὶ ὅτι κατὰ τὸ ὄλον, ἦτο ὀμιλητικὸς καὶ νοήμων ἄνθρωπος.

— Ἐλάτε νὰ καλνίσετε μιὰ πίπα μαζί μου, εἶπα.

Προφανῶς, κατεχαριστήθη, εἶτα ἐδίστασεν, ἔβηξε, κ' ἐκοκκίνισεν ὑπὸ τὸ δέγμα του τὸ μελάγχρουν.

— Μπορῶ νὰ φέρω καὶ τὴν Ἀδέλῃ μαζί μου; Εἶνε νευρική, κύριε, κ' εἶνε... ἡ ἐπέτειος...

— Βέβαια, εἶπα· πρέπει νὰ μοῦ πῆτε τὴν αἰτίαν αὐτοῦ τοῦ δεισιδαίμονος φόβου, καὶ γιατί...

Ἀνεῖρήχασε, καὶ μοῦ ἐφάνη ἡ ὄψις του ὡς νὰ ἐγήρασε κατὰ τι καθὼς ἀνέτεινε πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰ ὄμματα, ἀλλ' ἐγὼ ἐπέμεινα ν' ἀκούσω τὴν ἱστορίαν, καθότι, εἶπο, θὰ εἶνε καὶ δι' αὐτὸν ἀνακούφισις νὰ τὴν διηγήται.

Ὅθεν, ἡμίσειαν ὥραν ὕστερον, ὅταν οἱ τρεῖς ἐκαθίσασαμεν εἰς τὸν μικρὸν θάλαμον, περίξ τῆς στενῆς θερμάστρας, καὶ ἡ μὲν Ἀδέλῃ ἐπλεκε μὲ τὴν μικρὰν βελόνην τῆς, ἡμεῖς δὲ ἐκαπνίζομεν — ἀφοῦ ἐγείναμεν οἰκειότεροι τῇ βοηθείᾳ δύο ποτηρίων οἴνου, μετὰ πολλὰς παροτρύνσεις καὶ προτροπὰς, ἔπειτα ἔπεισα τὸν Λουῆν ν' ἀρχίσῃ:

— Λοιπὸν! Ἄν θέλετε... εἶπεν.

Ἄλλὰ παρετήρησα ὅτι ἡ ὄψις του ἦτο σοβαρὰ, ἡ φωνὴ του εἶχε χάσει τὴν φαιδρότητα τῆς, καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς Ἀδέλῃς ἐκυπτε χαμηλά. Ἴδον τι μοῦ διηγήθη:

« Εἶνε τρία χρόνια, αὐτὴν τὴν πρώτην ἑβδομάδα τοῦ Ἰουλίου, ποῦ ἠύραμε τὸ σῶμα τοῦ καυμένου τοῦ Ἐρρίκου Παλλιζιέ, τοῦ ὀδηγοῦ τῆς Βάλμης, κάτω ἀπὸ τὰ «Σκαλοπάτια τοῦ Διαβόλου». Ἄ! δὲν γνωρίζετε τὸ μέρος; Στὴν πίστι μου, πρέπει νὰ τὸ εἶδατε στὸ κατέβασμά σας σήμερον τὸ πρωτὶ· μὰ ἴσως ὁ Τζωζέπος νὰ μὴ σὰς τὸ εἶπε. Ἄφοῦ περάσετε τὴν «Τρομακτικὴν Βελόνα» δύο χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν κορφὴν, καὶ καθὼς θὰ κατεβαίνετε τὴν στενὴν ὀρεμμάτιαν τῆς Παγωνιάς τοῦ Δρωζιέ, ζυγώνετε στὸ μέρος ὅπου μοιράζεται τὸ ὄμμα. Στῆς παλῆς ἡμέραις, προτοῦ ἡ μεγάλη χιονοστιβάδα νὰ τὸ ἐμποδίσῃ, ὁ συντομώτερος δρόμος γιὰ νὰ κατεβῆ κανεὶς εἰς τὴν ζώνην τοῦ πάγου ἦταν τὰ σκαλοπάτια τὰ σκαλισμένα ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ ὄρους τὸ ζερβί. Εἶνε φοβερός γκρεμνός, ἀπάνω ἔνα θεώρατο σωρὸ ἀπὸ σομβλεροὺς βράχους, ὁποῦ προβάλλουν καὶ πάλιν σχίζονται μέσα ἀπὸ στενὲς, ἀπατες καταβόθρες. Οἱ βράχοι αὐτοὶ ὀνοματίζονται «τὰ Δόντια τοῦ Σκύλου». Ἄφοῦ ἐγυρίσατε ἀπάνω ἀπ' αὐτοὺς, ὡς ποῦ νὰ φθάσετε εἰς μέρος ποῦ ν' ἀντικρύξῃ κατὰ τὴ δύσι, ἐκάματε ἓνα ἀπότομον κατέβασμα, καὶ περνώντας ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δύο «Δόντια τοῦ Παιδιοῦ», ὕστερ' ἀπὸ ἓνα σχεδὸν κάθετον ἀνέβασμα ἀπ' τὸ ἄλλο πλάγι, ἐφτάσατε εἰς τὸ «Μονοπάτι τοῦ Μεσημεριοῦ».

Τὸ ψιλὸ χιόνι ἐλαφρὰ σκεπάζει τοὺς βράχους του· ὅταν ἐφθάσατ' ἐκεῖ, τὰ βράσανά σας ἔλαβον τέλος, μὰ ἦτο περὶ οὐλοῦ δρόμος, μοσιοῦ, διαβολομένους δρόμος, τί τὰ θέλετε!

Καὶ ὁ Λουῆς ἐστέναε.

«Ἡύραμε τὸ σῶμα τοῦ Παλλιζιέ ξαπλωμένο εἰς τὴν ἄκρην ἐνὸς βράχου, εἰς τὴν μπουκά μίαν μεγάλην σχισμάδα. Ἦτον ἐπίστομα, κ' εἶχε πέση ἀπὸ μεγάλο ὕψος. Τὸ σῶμά του ἦτον τρομερὰ ἀκρωτηριασμένον, μὰ ἡμεῖς τὸν ἐγνωρίσαμε, ὅπως θὰ ἐγνωρίζαμε κάθε ὀδηγὸν εἰς πενήντα μιλίων περιφέρεια, κ' ἂν ἐβλέπαμε μόνον ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικά του· Ἡ μαγκούρα τοῦ Παλλιζιέ εὐρίσκετο σιμά του· δεμένη γύρω στὸν λαιμὸν τοῦ ἦτον ἀδειανὴ, χτυπημένη ἢ θήκη ἀπὸ ἓνα κιάλι τῆς ὄπερας. Κομματῖα ἀπ' τὸ γυαλί ἦταν σκορπισμένα τριγύρω· μέσα στὸ κουτὶ βρήκαμε ἓνα περιεργὸ ὄνομα, Κλουὶλο Γόδοῦν.

Γύρω, εἰς τὴν μέσην τοῦ Ἐρρίκου, δεμένο πολὺ σφιχτά, ἦτον τὸ σκονιὸν ποῦ ἔδενε τὸν σύντροφόν μου μαζί του. Εἶχε κοπῆ, ἡ ἄκρη ἐκρέμετο ἐπάνω στὸ χιόνι τοῦ χάσματος· ἐνοήσαμεν ὅλοι τι ἠθελε νὰ πῆ τοῦτο! Ἐψάξαμε τριγύρω, ἀγχαλὰ καὶ γνωρίζαμε πῶς αὐτὸ ἦτον ἀνωφελυτο· ὕστερα τὸν ἐφέραμ' ἐδῶ. Ὁ μακαρίτης δὲν εἶχε γυναῖκα οὔτε συγγενεῖς, μοσιοῦ, μὰ ἡμεῖς ἐκάμαμε τὸ χρέος μας μαζί του. Ἐκαμε καλὴ φηγοῦρα ὅταν ἡ Ἀδέλῃ τὸν ἔπλυνε καὶ τὸν ἐνδυσε. Τὸν ἐβάλαμ' ἐπάνω στὸ κρεβάτι στὸ μικρὸ σαλονάκι μας, ἔπειτα ἔστειλα κάτω στὸ Σαμανιζὶ γιὰ νὰ δώσω εἶδησιν.

Ἦρθε ἡ ἄλλη ἡμέρα, καὶ βράδιασε πρὶν ἔλθῃ κανεὶς νὰ ῥωτήσῃ γιὰ τὸν πεθαμμένον. Ἀκόμα δὲν θὰ τὸ εἶχαν βάλῃ εἰς τὴν ἐφημερίδα, μὰ εἰς τὴν ἑπτὰ τὸ βράδυ, κύριε, μιὰ νέα κηρία μᾶς ξάφνισε ποῦ μπῆκε μὲς τὸ καφενεῖο. Ἦτον μόλις ὡς δεκαενεὶα χρόνων, καὶ πολὺ ντελικάτη. Μπόι μεγάλο δὲν εἶχε, μαθὲς, μὰ ἓνα φέρισμα ποῦ τὴν ἔκανε νὰ φαίνεται σὰν βασιλοπούλα· ὄχι πῶς εἶχε μεγάλο λουῖσο ἢ φιάκα ἐπάνω τῆς· ἐφοροῦσε μιὰ ἄσπρη ζακέττα καὶ ἴουκάμισο, ἀπὸ κείνα ποῦ συνειθίζουσι ἡ πατριώτισσές σας ἢ μίς· μεγάλο ἄσπρο καπέλλο, κ' ἓνα βέλο ἀπὸ ἄσπρη δαντέλλα σχεδὸν ἐκρυπτε τὸ μούτρο τῆς. Ἐπαπρᾶγμα μονάχα μὲ κάποιον μεγαλεῖο εἶχε ἄνω τῆς — τὸ ἔχασα κύριε — ἦτον ἐκεῖνο τὸ ἀση-

μένιο περιδέραιο ποῦ κρέμετ' ἐκεῖ κοντὰ εἰς τὴν σόμπα· ἡ περιστάσις ἔκαμαν ὕστερα νὰ τὸ ἔχω ἐγὼ ἐδῶ ποῦ βλέπετε.

Ὁ Λουῆς ἐσιώπησε πρὸς στιγμὴν, ἔβγαλε δύο σύννεφα καπνοῦ ἀπὸ τὴν πίπα του, καὶ εἶτα ἐξηκολούθησε.

«Ἐπῆγεν εἰς τὸ κέντρον τοῦ δωματίου μὲ σιωπὴν, κ' ἔβαλε τὸ χέρι εἰς τὸ τραπέζι, τότε ἐγὼ παρετήρησα ὅτι τὸ χέρι αὐτὸ ἔτρεμε κ' ἔνα λαμπερὸ, γυαλιστερὸ δακτυλίδι εἰς τὸ τρίτον δάχτυλον, ἐφαίνετο πολὺ μεγάλο καὶ βαρὺ γι' αὐτό.

— Ἡύρατε τὸ σῶμα;

Αὐτὰ ἦταν τὰ πρῶτα λόγια τῆς, μοσιοῦ. Τὰ γαλλικὰ τὰ ἐπρόφερε καλά, μὰ ἡ φωνὴ ἔτρεμε κ' ἔτσι ἐδυσκολεύθη νὰ καταλάβω.

— Παρτόν, εἶπα.

Κ' ἐκύτταξε ἔρριψε τὸ πικρὸν βλέποντάς με πρὸς πίσω. Δυὸ μεγάλα γαλανὰ μάτια ἐκύτταζαν τὸ κάθε μούτσονο γύρω-γύρω εἰς τὴν σάλλα.

Δὲν μπορῶ νὰ περιγράψω ἓνα μούτρο, κύριε, μὰ αὐτὸ ἐκεῖ ἦτον τὸ εὐμορφότερον, τὸ μικρότερον ποῦ εἶδα ποτε· σγουρὰ ξανθὰ μαλλάρια γύρω του, κ' ὄλο τριανταφυλλί κ' ἄσπρο· μὰ καθὼς ἐξακολουθοῦσα νὰ τὸ κυττάζω, μοῦ ἐφάνη πῶς τὸ τριανταφυλλί ὀλιγόστεψε πολὺ, καὶ τ' ἄσπρο αὐγάτισε, καὶ τ' ἄσπρο αὐτὸ ἦτον ἄσπρουδερό.

Τολοιτόν, ἤμαστε χοντροὶ ἄνθρωποι εἰς τὸ ξενοδοχεῖο, ἐκεῖνο τὸ βράδυ, μοσιοῦ, μὰ δὲν ἔμεινε ψυχὴ ἀπὸ μᾶς ποῦ νὰ μὴ σηκωθῇ νὰ βγάλῃ τὸ καπέλλο· κ' ἀγχαλὰ καὶ ἤμαστε γιεροὶ κ' ἄφοβοι, ὅμως ἡ ματιὰ ἐκεῖνη ποῦ μᾶς ἐξέταξε καὶ μᾶς μετροῦσε ὅλους, ἔκαμε τὸν καθένα νὰ σκύψῃ τὸ κεφάλι μὲ τὴν ἀράδα του. Ἡ Ἀδέλῃ μονάχα εἶχε ἀρκετὸ μυαλὸ εἰς τὸ κεφάλι τῆς ὥστε νὰ κόψῃ τὴν σιωπὴν.

— Ἐλάτε, μαντιμοᾶξέλλ' εἶπε ταπεινὰ—κ' ἡ Ἀδέλῃ μπορεῖ νὰ μιλήσῃ, ταπεινὰ ὅταν θέλῃ, μοσιοῦ—καθίστε νὰ ξεκουρασθῆτε, καὶ πέτε μας τὸ ζήτημά σας. Εὐρήκαμε τὸ σῶμα τοῦ ὀδηγοῦ.

Ἐβαλε τὸ χέρι χαϊδευτικὰ ἐπάνω εἰς τὸ μούτρο τῆς Ἀγγλίδος, μὰ αὐτὴ τὸ ἀπόθησε.

— Ὅχι! ὄχι! ἐφώνασε τὸν ἄλλον, δὲν τὸν ἠύρατε;

Κάπως εἶχε καταλάβῃ πῶς ἐγὼ ἤμουν ὁ νοικοκύρης· τὰ μάτια τῆς ἐκόλλησαν ἐπάνω μου.

— Εἰπέτε μου, γλήγορα.

Ἐγὼ ἐχαμήλωσα τὸ κεφάλι· δὲν μποροῦσα νὰ τὴν κυττάζω, κύριε. Εἶχα μαντέψει τὸ μυστικό της. Ἡ μυροὶ διὰ τοῦ καπνοῦ ἦτον δυνατὴ μέσ' τὴν σάλλα, μ' ἐπιανε στὸν λαιμό. Τὸν ἐβλαστήμησα, γιατί ἔκανε βραχνή τὴ φωνή μου.

— Ὅχι, μαντμοαζέλλ', ἀπάντησα, εἶνε ἀδύνατο.

— Γιατί ἀδύνατο;

— Τὸ χάσμα εἶνε ἄπατο.

Ἐπερίμενα νὰ βάλῃ καμμιὰ φωνή, ἢ νὰ λιγοθυμήσῃ, μὰ οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο, οὔτε κὰν ἐσειόσθη.

— Δεῖξετέ μου τὴν θήκη τῆς διόπτρας, εἶπε.

Ἐπῆγα νὰ φέρω τὸ κουτί.

— Ἐλάτε στὸ ἰδιαίτερο δωμάτιο, ἄκουσα τὴν Ἀδέλη νὰ λέῃ καθὼς ἐπανήλθα, μὰ ἡ νεαρὰ κυρία τὴν ἀπόθησε πάλιν, καὶ μ' ὄλον ὁποῦ τῆς εἶχαν βάλῃ καρέκλα γιὰ νὰ καθίσῃ, ἐφαίνεται σὰν νὰ μὴν τὴν ἔβλεπε.

Πρὶν φθάσω σιμὰ της μὲ εἶχε ἰδεῖ ὡστόσο, κ' ἡ θήκη ἦτον στὰ χέρια της. Ἐπῆγε κοντὰ στὴν λάμπα, κ' ἐδιάβασε τὴν ἐπιγραφὴν μὲ δυνατὴ φωνή. «Κλοῦλο Γόδοῦν, Κλοῦλο—Κλοῦλο—Κλοῦλο Γόδοῦν» καὶ πάλιν, ἐφαίνεται νὰ τὸ συλλαβίζῃ, ἀγκαλὰ τὰ μάτια της ἦταν σφαιλιστά, καὶ τὸ κουτί ἦτον ἐπάνω στὸ τραπέζι.

Τότε ἔξαφνα γύρισε καὶ μ' ἐκύτταξε πάλιν.

— Γιατί εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸν εὔρωμεν;

Αὐτὴν τὴν φορὰν ἡ φωνή της ἦτον ἀτάραχος σχεδὸν κρύα.

— Γιατί, μαντμοαζέλλ' ἀπήντησα καὶ πάλιν τὸ χάσμα εἶνε ἄπατο.

— Ποῦ βρίσκεται;

— Κάτω ἀπ' τὰ Σκαλοπάτια τοῦ Διαβόλου, ἀνάμεσα στὰ Σκυλόδοι.

— Πόσον ἀπέχει;

Τὰ λόγια της ἔπεφταν μ' ἓνα γοργόν, προστακτικὸν τόνον.

— Δύο χιλιόμετρον ἀπὸ τῶν μαντμοαζέλλ'.

— Θὰ πάγω, ποιὸς, θέλει νὰ γείνη ὁδηγός μου;

Ἐκύτταξε γύρω σὴ σάλλα ἐρωτηματικῶς, μὰ ψυχὴ δὲν ὠμίλησε.

— Εἶνε ἀργὰ, μαντμοαζέλλ' ἔλαβα τὸ θάρρος νὰ πῶ, καὶ κάνει κρύο. Ὁ ἥλιος ἔδυσσε.

— Ἡ σελήνη ἀνατέλλει, ἀπήντησεν μὲ ἀπόφρασι. Εἶπατε, κάμνει ψῦχος, μὰ δὲν τὸν συλλογίζεσθε ἐκεῖνον..... ὑποθέσατε, μπορεῖ νὰ εἶν'

ἐκεῖ, χωμένος ὡς ἐκείνην τὴν τρύπα; Θὰ εἶνε λιπόθυμος, πληγωμένος...

Ἐνα μικρὸ μουνμούρισμα ἠκούσθη γύρω σὴν σάλλα· μερικοὶ ἔσεισαν τὰ κεφάλια τους, ἄλλοι ἐκύτταζαν κάτω· αὐτὴ οὔτε τὸ παρετήρησε.

— Ποῖος θὰ μὲ ὀδηγήσῃ ἐκεῖ; Πηγαίνω, εἶπε.

Πάλιν ἐκύτταξε τριγύρω, μὰ ἦτον σιωπῆ.

Εἶδα ποῦ τὰ χεῖλη της ἦταν σφιχτοκλεισμένα Ἀγροῖκησα μιὰν ἀνήσυχη ματιὰ στὰ γαλανὰ μάτια της, μ' ὄλον ὁποῦ οὔτε δάκρυ ἐφαίνεται ἐκεῖ.

Ἀποφάσισα καὶ τῆς εἶπα ὅτι θὰ πάγω μαζί της.

Δὲν μοῦ εἶπε λέξιν, κύριε, ἂν καὶ ἦτον μιὰς ὥρας ἀνήφορος ἢ καὶ παραπάνω. Ὄλον τὸ δρόμο ἐπήγαινε σὰν μικρὴ δορκάδα χωρὶς σχεδὸν νὰ φαίνεται πῶς πατὰ τὸ χῶμα, ἐνῶ ἐγὼ τὴν ἀκολουθοῦσα τέσσαρα-πέντε βήματα πίσω της. Καὶ πουθενὰ δὲν ἐστάθη νὰ πάρῃ τὸν ἀνασασμὸ της. Κατεβήκαμε ὡς ἓνα μικρὸ ἴσωμα, ποῦ εἶνε στὸ χεῖλος τῆς χαράδρας, ἀντικρὺ στὸ βράχο ποῦ εἶχαμε βρῆ τὸν ἄτυχον Παλλιζιέ.

Ἐκεῖ δὲν ἠμύορεσε αὐτὴ νὰ πάῃ κοντήτερα, ἢ ταλαίπωρη, κ' ἐσταθήκαμ' ἐκεῖ, μὲ τὸ μεγάλο μαῦρο χάσμα ἀνοικτὸ στὰ πόδια μας, μὲ τῆς κορυφῆς τῆς χιονισμένης ἀποπάνω μας, καὶ τριγύρω μας τοὺς μαύρους βράχους. Τὸ φεγγάρι ἔλαμπε στὸ ἀχνὸ, ξαφνισμένο πρόσωπό της—ἐφεγγεν ἐπάνω στὸ ἄσπρο, ντελικάτο μοῦτρό της, ὡς ποῦ μοῦ ἐφάνη σὰν κάτι ἐξωτικὸ πρᾶγμα. Αὐτὸ δὲν μοῦ ἄρεσε, κύριε, κ' ὅταν ἤχησεν ἔξαφνα ἡ φωνή της, μὲ καθαρὸν ἤχον καὶ ξάστερον, «Κλοῦλο! Κλοῦλο! Κλοῦλο!» ἔκαμα τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, κ' ἔτρεμα ὡς ἀνάνδρος.

Ἐξηκολούθησε νὰ κράζῃ πολλὴν ὥραν. Ἐπάσχισα νὰ τὴν τραβήξω πίσω, ἢ νὰ τὴν κάμω ν' ἀκουμβᾷ ἐπάνω μου· τουκάκου, σωστή μιὰν ὥρα ἔστεκ' ἐκεῖ. Κ' ὕστερα ἐγονάτισα, κ' ἔδραξα τὸ φόρεμά της καθὼς ἔσκυφ' ἐμπρὸς ἐπάνω στὰ χέρια καὶ στὰ γόνατά της, κ' ἔκραζε, ἔκραζε, ἔκραζε. Οἱ βράχοι ἀντιλοῦσαν τὴν θρηνώδη φωνὴν της· πότε-πότε ἡ μαυρίλα ἀποκάτω ἔστελνε ἀσθενῆ ὀπίσω ἡχώ· παντοῦ ἀλλοῦ, φοβερῆ, θανάσιμη σιωπῆ ἐβασίλευε.

Ἡ φωνὴ της ἐβράχυνε· ἔπαψε ὀλίγο, ὕστερα πάλιν ξανάρχισε· τώρα ἦτον τόσο παθητικὴ, τόσο ἀξιολύπητη, ὥστε ἐγὼ ἔχυνα δάκρυα ποῦ αὐτὴ ποτὲ δὲν τ' ἀγροῖκησε ἄνω στὸ φόρεμά της. Ἐπειτα τὰ δάκρυα, ποῦ ποτὲ δὲν ἦρθαν στὰ μάτια της, ἐφάνηκαν πῶς ἐκατέβηκαν στὸν λαιμό της, καὶ τὰ λόγια ἔβγαивαν μὲ μεγάλον κόπο καὶ μὲ πνιγμένη φωνή.

Τέλος τὴν ἔφερα στὸ σπίτι, κύριε· ποτὲ δὲν μοῦ εἶπε ἓνα λόγο καὶ πάλιν μὰ αὐτὴν τὴν φορὰ τὰ πόδια της δὲν ἄγγιξαν ἀληθινὰ τὸ χῶμα, γιατί ἐγὼ τὴν ἐκουβάλησα μὲ τὰ δυνατὰ μπράτσα μου. Ἦτον μεσάνυχτα ὅταν ἐφθάσαμε στὸ ξενοδοχεῖο. Ἡ Ἀδέλη εἶχεν ἐτοιμάσει τὸ καλλίτερο δωμάτιο. Ἀφοῦ ἐβίασε τὴν Μαντμοαζέλλ' νὰ πιῇ ζεστὸ γάλα, τὴν ἐνδυσσε μὲ τὸ νυχτικὸ φουστάνι ποῦ εἶχε ἀπὸ τὸν γάμο της, καὶ τὴν ἐπλάγιασε στὸ κρεβάτι. Τὴν ἐπαγρύπνησες, τὴν νύχτα δὲν εἶν' ἔτσι, Ἀδέλη;

Ὁ Λουῆς διέκοψεν ἀποτόμως τὴν διήγησίν του, ἔρριψε βλέμμα εἰς τὴν γυναῖκά του, κ' ἔκαμει ὡς ν' ἀπεδίωκε κώνωπα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του.

— Ἐ! Οὐί!

Ἡ Ἀδέλη ἀπέσπασε πρὸς στιγμὴν τὸ βλέμμα ἀπὸ τὸ πλέξιμόν της, καίτοι ἦτο ἱκανὴ νὰ τὸ ἐκτελῇ καὶ χωρὶς νὰ βλέπῃ. Παρητήρησα ὅτι ἡ ὄψις της ἦτο συνεσταλμένη ἀπὸ ἔντιδας.

— Περπατοῦσε ἄνω καὶ κάτω ὅλη τὴ νύχτα. Ἐγὼ δὲν τὴν ἐξέταξα, κ' ἐκείνη δὲν ἐφαίνετο νὰ μὲ βλέπῃ, μὰ εἶχε τὰ χέρια σφιγμένα πίσω της, τὰ μάτια της ἔλαμπαν, καὶ τὰ χεῖλη της ὄλο ἐσάλειναν, ἐσάλειναν.....

Ἡ χωρὶκὴ ἔκυψε καὶ πάλιν εἰς τὸ ἐργόχειρόν της, κ' ἐβυθίσθη εἰς τὴν προτέραν σιωπὴν της.

» Μάλιστα, ἔτσι εἶνε, ἄρχισεν ἐκ νέου ὁ Λουῆς. Λοιπὸν τὸ πρῶτ', πρῶτ', σὰν ἐξημέρωσε, εἶχαμεν μιὰν ἄλλην ἐπίσκεψιν· ἦτον ὁ πατέρας κ' ἡ μητέρα τῆς Μαντμοαζέλλ'. Τὴν περασμένη μέρα εἶχαν γυρίσει στὸ Ξενοδοχεῖόν τους, διάβασαν τὴν ἐφημερίδα, κ' ἀμέσως ἡ κόρη των ἔγεινε ἄφαντη. Μὲ μεγάλη δυσκολία μπόρεσαν νὰ βροῦν τὰ ἴχνη της, καὶ σὴν πίστι μου! πόσο νευρικοὶ κ' ἀνήσυχοι ἦταν, καὶ πῶς ἐστέναζαν ἀπὸ κόπο καὶ λύπη ἅμα ἐφθασαν!

Εἰς πέντε λεπτὰ μᾶς τὰ εἶπαν ὅλα. Δὲν εἶχαν πολλὰ γιὰ νὰ ποῦν. Ὁ Κλοῦλο Γόδοῦν ἐπρόκειτο νὰ νυμφευθῇ τὴν κόρην των.

— Λιλή τὴν ὠνόμαζαν—πρὶν περάσῃ ὁ μῆνας. Τοὺς εἶχεν ἀποχαιρετήσῃ δύο ἡμέρας πρὶν συμβῆ τὸ δυστύχημα.

Τοὺς ὀδηγήσαμε στὸν κοιτῶνα ὅπου εἶχαμε ἀφήσει τὴν Μαντμοαζέλλ'. Τὸ δωμάτιον ἦτον ἄδειο! εἰξεύραμε ποῦ εἶχε ὑπάγει αὐτὴ! Τοὺς ὀδήγησα μόνος μου, κύριε, καὶ σιμὰ στὸ Σκαλοπάτι τοῦ Διαβόλου, τὴν ἤρραμε. Ἐπῆγαν νὰ τὴν ἀντάμώσουν. Ἐγὼ ἦρθα πίσω μόνος.

Τὴν ὥρα τοῦ δείπνου ἐγύρισαν. Περωνώντας ἀπὸ τὸ καφενεῖο, ἦρθαν εἰς αὐτὸ τὸ ἰδιαίτερο δωμάτιο, ποῦ ἤθελαν νὰ τὸ πιάσουν.

Πρώτη ἐβάδιζε ἡ Μαντμοαζέλλ'· δὲν ἔβλεπε οὔτε δεξιὰ οὔτε ἀριστερά· τὰ μεγάλα γαλανὰ μάτια της εἶχαν μιὰ σκληρὴ κρύα ματιὰ μέσα τους· ἐφαίνοντο νὰ κυττάζουν κάτι μακρυνόν· τὸ πρόσωπόν της εἶχε μιὰν ἀκίνητη, νεκρῶσιμον ὄψιν ἐπάνω του. Ὁ κύριος κ' ἡ κυρία ἠκολουθοῦσαν ἡ κυρία εἶχε ἓνα μανδύλι στὰ μάτια της. Ὁ γηραλέος ἄνθρωπος ἦρθε ὡς ἐμένα, καὶ μοῦ ἔπιασε τὸ μπράτσο μὲ χεῖρι ποῦ ἔτρεμε.

— Δὲν πιστεύω νὰ μᾶς γνωρίζῃ, κύριε Πετρῶν, εἶπε, ἀλλὰ μᾶς ὑπακούει σὰν μικρὸ παιδί.

Ἐμειναν δυὸ βδομάδες στὸ ξενοδοχεῖόν μου αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι. Κάθε μέρα, πρῶτ'-πρῶτ', ἡ μικρὴ κυρία ἔφευγε σιωπηλά, ἢ μητέρα ἢ ὁ πατέρας ἀκολουθοῦσε εἰς ἀπόστασιν. Σχεδὸν δὲν τοὺς ὠμιλοῦσε ποτέ. Ἐτρωγε, ἐγδύνετο, ἐπλάγιαζε, μὰ ποτὲ δὲν ἐκοιμάτο. Ἐσηκῶνετο κ' ἐνδύνετο πάλιν, σὰν καμμιὰ κερένια μηχανή, καὶ κάθε μέρα τὸ τριανταφυλλένιο χρῶμα στὸ πρόσωπό της ὀλιγόστευε, ἐωσότου τέλος καὶ τὰ χεῖλη της ἐφαίνοντο σχεδὸν ἄσπρα.

— Νομίζετε ὅτι ὠφελεῖ τίποτε νὰ μένωμεν ἐδῶ; μ' ἐρώτησ' ἓνα πρῶτ' ὁ κύριος. Ἐὰν ἀνεκαλύπτετο τίποτε, ἐσεῖς πρῶτος θὰ τὸ ἐμανθάνατε.

Ἐσεισα τοὺς ὄμους καὶ τὸ κεφάλι μου.

— Δὲν ὠφελεῖ, κύριε· μὰ ἡ Μαντμοαζέλλ';

Ἄ! ταλαίπωρος ἄνθρωπος, πῶς ἐστέναξε.

— Θὰ μείνωμεν ὄλον τὸ δεκαπενθήμερον, εἶπε, κ' ἔπειτα, ὁ θεὸς νὰ μᾶς βοηθήσῃ!

Ἦτον τὸ ἀπόγευμα, τὴν ἡμέραν ποῦ εἶχαν ὀρισμένη γιὰ τὴν ἀναχώρησίν τους, ὅταν ἓνα

παράξενο πράγμα συνέβη. Μία μούλα ήρθε από τὸ Σαμανίξ, μ' ἓναν ὑψηλὸν Ἑγγλέζον καθάλα μεγαλόσωμον καὶ καλοκαίωμένον, μὲ ὠραῖον πρόσωπο, μὲ βαθουλωμένα, ἀδυνατισμένα μάγουλα. Τὰ φορέματά του ἦταν σχισμένα καὶ λερωμένα. Ἐξεπέζεψε μὲ δυσκολία, ἐμβήκε στὸ καφενεῖο, κ' ἐρώτησε εἰς φρικώδη γαλλικὰ γιὰ τὸν κύριο καὶ τὴν κυρία Μπιουμόντ. Ἦτον ὁ Κλοῦλο Γόδοῦν!

Δὲν ἀγαπῶ νὰ γίνωμαι φόρτωμα, κύριε, ἢ σκηνὲς μὲ κάνουν νευρικὸν καὶ στενόχωρον. Τοὺς ἄφησα μαζὶ στὸ καφενεῖο, κ' ἐπῆγα νὰ καθαρίσω τὰ μαχαιροπήρουνα μὲ τὸν Γιάννη. Μόνον ἄκουσα πῶς εἶχε συμβῆ ὄλο αὐτὸ, καὶ τοῦτο ἦτον ἀρκετὸ γιὰ μένα.

Ὁ νέος εἶχε πέση πρώτος ἐπάνω 'ς ἓνα ὄχτο ψηλότερον ἀπὸ 'κείνον, ὅπου ἤϋραμεν τὸν δύστιχον Παλλιζιέ τότε τὸ σκοινὶ ἐκόπη, κ' ἔπεσε ὁ Ἑρρίκος καὶ σκοτώθηκε. Ὁ Ἑγγλέζος πρέπει νὰ λιγοθύμησε, γιὰτὶ ὅταν αἰσθάνθηκε ποῦ ἦτον, κ' εἶδε τὸ σακατεμένον σῶμα τοῦ ὀδηγοῦ ξαπλωμένον κάτω, εἶχεν ἀρχίσει νὰ νυχτώνη πλέον. Ὑπέφερε τρομερὸν πόνο στὸν ἀστράγαλο, κ' ἔψαχνε τὸν ἑαυτὸν του νὰ ἰδῆ ἂν δὲν τοῦ εἶχον σπάσει κόκκαλα, καὶ μόνον μπορούσε νὰ μπουσουλίξῃ μὲ τὰ τέσσερα. Δὲν εἶχεν ἐρθη ποτὲ 'ς αὐτὸ ἐδῶ τὸ ξενοδοχεῖο ἢ πλησιεστέρα στέγη ποῦ ἤξευρε ἦτον τὸ σπιτάκι τοῦ Παλλιζιέ, τέσσερα χιλιόμετρα μακρὰ, τὸ δυτικὸ πλάγι τοῦ βουνοῦ. Ἦτον φῶς φεγγαριοῦ, μὰ ἐχρειάσθη ὡς τῆς ἑνδεκά τὸ πρωὶ γιὰ νὰ φτάσῃ. Ἦρε τὸ σπιτάκι ἔρημο, ἀλλ' εἶχε στέγη γιὰ νὰ σκεπασθῆ, καὶ ζωοτροφίες, αὐτὰ τὰ δύο ποῦ ἐχρειάζετο. Ὁ δρόμος του, ὁ πόνος κ' ἡ κακοπάθεια, τοῦ ἔφεραν φοβερὸν πυρετόν. Τρεῖς ἡμέρες πρέπει νὰ ἐκείτετο ἀναίσθητος. Ἐπειτα ἀργὰ ἦρθε στὸν ἑαυτὸ του.

Νὰ σαλέψῃ ἦτον ἀδύνατο, οἱ πόνοι του ἦταν φοβεροὶ, καὶ καθὼς τὸ σῶμά του ἐπῆγαινε καλύτερα, ἢ ἀνησυχία στὸ πνέμμα του ἐγένετο χειρότερη. Πῶς θὰ ἐμάθαιναν οἱ δικοὶ του ὅτι ἦτον ζωντανός; Ὁ ἔσπλαχνος θεὸς τὸν ἐβοήθησε, κύριε! ἀφοῦ ἐπέρασε κ' ἄλλες κακὲς ἡμέρες, ἦρθαν χωριᾶτες γιὰ νὰ πάρουν τὰ πράγματα τοῦ δύστιχου Ἑρρίκου, κ' εὗρισκουν ἐκεῖ τὸν Ἑγγλέζο. Αὐτοὶ τὸν ἐπῆραν μαζὺ τους στὸ Σαμανίξ· σὰν ἔφτασ' ἐκεῖ, βλέπει ποῦ οἱ

φίλοι του εἶχον φύγῃ! Μόνον ἔμαθε πῶς εἶχαν ἐρθη ἐδῶ, ἦρε ἓνα γιατρὸ νὰ τοῦ κυτᾶξῃ τὸ ποδάρι του, κ' ὕστερα τὸ ἔβαλε μονομιᾶς γιὰ 'δῶ.

— Πῶς εἶνε ἡ Λιλί; ἐρώτησε πρῶτα-πρῶτα, καὶ ξαναρώτησε πέντε φορὲς, προτοῦ νὰ 'βγῶ ἀπὸ τὴν σάλλα.

— Τολοιπὸν, κύριε, ἂ! πῶς ἐσκοτείνισα! Θέ μου! βλέπω καὶ μαζώνονται σύννεφα...»

Ὁ ξενοδόχος ἔστρεψε τὸ ἡλιοκαὲς πρόσωπόν του πρὸς τὸ παράθυρον, τὰ μάτια του ἔβγαζαν μιὰν ἀσυνήθιστη λάμψη· ἀνατρίχασε πρὶν στραφῆ πάλιν πρὸς ἐμὲ, ἂν καὶ ἦτο πλησιέστατα.

«Τολοιπὸν, εἶχα καθαρίσει τὰ μαχαιροπήρουνα, ὅταν τοὺς εἶδα καὶ τοὺς τρεῖς νὰ περνοῦν τὴν πόρτα τῆς κουζίνας, πηγαίνοντας στὸν μικρὸν κῆπο ἔξω· ἔπειτα ἄκουσα ἑλαφρὸ πάτημα νὰ κατεβαίνῃ τὴν σκάλα, κ' ἐκατάλαβα τὴν αἰτία. Ἡ μικρὴ κυρία περνοῦσε τὸ καφενεῖο κ' ἐπῆγαινε στὸ ἰδιαιτέρου δωμάτιο. Μιὰ στιγμή ὕστερα ὁ κύριος Γόδοῦν ξαναπέρασε· πῆγαινε νὰ τὴν εὗρῃ μονάχη τῆς ἐκεῖ. Ἐπερίμενα ὡς ποῦ ἄκουσα τὴν πόρτα νὰ κλείσῃ, ὕστερα ἐπῆγα στὸ καφενεῖο, γιὰ νὰ ῥίξω μιὰ ματιά.

Οἱ τοῖχοι δὲν εἶνε χοντροὶ, καθὼς βλέπετε, κύριε—ἄκουσα μουρμουρίσματα—νὰ μὲ συμπαθᾶτε, ἀφουγκράστηκα. Μονάχα μιὰ φωνὴ μίλουσε, ἦτον τοῦ Ἑγγλέζου· γιὰ μισὴν ὥρα, σχεδὸν δὲν ἔπαψε. Θέ μου, μὴ με κολάζῃς! Ἦτον ἄσκημο φέρεσιμο, μὰ τοὺς εἶχα μεγάλη ἀγάπη· ἔβαλα τ' αὐτὶ μου στὴν κλειδότηρα, κ' ἄκουσα μεγάλα ἀναφιλυτὰ, ὄχι δυνατὰ, μὰ βαθεῖα καὶ μακρὰ, σὰν μισοπνιγμένα, κ' ὕστερα ἢ φωνὴ, ἢ φωνὴ τοῦ ἀνδρὸς καὶ πάλι, ξανάρχισε, πότε κοιμμένη καὶ κούφια, πότε καθαρή καὶ τρεμουλιαστὴ σὰν γυναίκεια.

— Λιλί, Λιλί, μικρὴ μου Λιλί!

Δὲν με βλέπετε; Δὲν με γνωρίζετε; Δὲν μορεῖς νὰ θυμηθῆς; Ἡμέρα τοῦ γάμου μας, Λιλί μου, κύτταξε — ὁ Κλοῦλο!...

Ἐνα δυνατὸ, σφουριχτικὸ γέλιο μ' ἐξάφνισε. Ἐτρέξα στὴ μέση τῆς σάλλας, μόλις ἐπρόλαβα. Ἡ νέα κυρία ἔδωσε μιὰ σπρωξιά στὴν πόρτα, κ' ἐπέρασε δίπλα μου. Δὲν με εἶδε, μ' ὄλον ὅπου τὸ φόρεμά της ἄγγιξε στὸ σουρτοῦκό μου. Τὰ μάτια της ἦταν γουρλωμένα κ' ἐκύτταζαν μπροστά της, δὲν ἤξεύρω τί. Ἀνατρίχασα

καθὼς ἔβλεπα, κύριε· ἡ λάμψη ποῦ εἶχαν μοῦ ἐφάνῃ πλέον ἐξωτικὴ καὶ τρομαχτικὴ παράποτε, καὶ τὰ χεῖλη τῆς ἔδειχναν τὰ μικρὰ κάτασπρα δόντια τῆς καθὼς ἐχώριζαν εἰς ἓνα θλιβερὸ, ἀναίσθητο χαμόγελο.

Ἐβγήκεν ἔξω, ἀπ' τὴ φράτσα τοῦ ξενοδοχείου. Εἴξευρα ποῦ πῆγαινε. Ὁ νέος τὴν ἀκολούθησε. Δὲν ἔβλεπα τὸ πρόσωπό του, ἦτον σκυμμένο τόσο χαμηλά· εἶδα μόνον τὸ χρῶμά του, κ' ἦταν σὰν φύλλο ἀπὸ χαρτὶ ἄσπρο. Γιὰ μιὰ στιγμή ἐπῆγε καταπίσω γιὰ νὰ μιλήσῃ, τοῦ κυρίου καὶ τῆς κυρίας, ὕστερα πῆρε τὰ δύο ραβδιά του, καὶ μὲ τὸ κεφάλι ἀκόμα κάτω σκυμμένο, ἐπῆγε κατόπι τῆς.

Ἄργα ἦρθαν πίσω τὸ βράδυ ἐκεῖνο. Πρῶτη ἦρθε αὐτὴ, ὅπως κ' ἄλλοτε, ἐκεῖνος κατόπι τῆς, κ' ὁ καθένας ἐφαίνετο τὸ ἴδιο ὅπως κ' ὅταν ἐπῆγαν.

— «Αὐτὴ δὲν τὸν γνωρίζει, οὔτε νὰ τὸν γνωρίσῃ θέλει, εἶπα τῆς Ἀδέλης».

Ὁ Λουῆς ἐκάπνιζε μανιώδης τὴν πίπα του, ἢ σύζυγός του ἀκόμη ἔκλυε εἰς τὸ ἐργόχειρόν της, ὅλη ἐκδοτὸς κατὰ τὸ φαινόμενον, μόνον πότε-πότε ἔβλεπα τὸ στήθός της νὰ ὑψοῦται, καὶ τὰς βελόνας νὰ συγκρούονται εἰς τὰς ἀδράς ρικνὰς χεῖράς της.

«Δυὸ ἡμέρες ἐξακολούθησε αὐτὴ ἢ κατάστασις».

— Εἶνε τρελὴ, καὶ τοῦ καίει τὴν καρδιά, εἶπα πάλιν τῆς Ἀδέλης.

Δὲν εἶνε γυναίκα μὲ πολλὰ λόγια, ἢ Ἀδέλη, δὲν εἶνε· δὲν ἀπήντησε, μὰ ἀντὶ γι' αὐτὸ, ἐπῆγε κ' ἐγονάτισε ἔμπροστά στὸν Ἐσταυρωμένον. Ἐπέρασε πολλὴ ὥρα γιὰ νὰ κοιμηθῶ ἐκείνην τὴν νύχτα. Πλαγιασμένος ἔβλεπα τὰ χεῖλη τῆς ν' ἀναδεύουν, ἐπάσχιζα κ' ἐγὼ νὰ δεηθῶ. Ὅταν ἐξύπνησα, αὐτὴ ἦτον ἐκεῖ ἀκόμα.

Ἐκείνη τὴν ταχινὴ, ποτὲ δὲν θὰ τὴν ξεχάσω».

Ὁ Λουῆς ἐκύτταξε μὲ ὑποψίαν πρὸς τὸ παράθυρον· ἐφρικίασε, καὶ πάλιν ἐκείνη ἢ περιεργὸς ἐκφρασις τοῦ φόβου ἐφάνῃ ἐπὶ τῶν χαρακτηριστικῶν του.

— Ἐχὼ μιὰν ἰδέα στὸ κεφάλι μου, ἦρθε καὶ μοῦ εἶπε ἡ Ἀδέλη· ὁ Ἅγιος Θεὸς μοῦ τὴν ἔβαλ' ἐκεῖ.

Δυὸ ὥρες ὕστερα τὸ εἶπα τοῦ κυρίου Γόδοῦν.

— Ἡ κυρία σας εἶνε τρελὴ, τοῦ εἶπα.

Ἐκεῖνος μ' ἐκύτταξε, χαμήλωσε τὰ μάτια, ἐδάγκωσε τὰ χεῖλη, μὰ δὲν μοῦ ἀντέλεξε, μόνον εἶδα τὰ δάχτυλά του νὰ ξεπιάνονται καὶ νὰ σφίγγονται, καὶ τὸ ραβδί του νὰ τοῦ πέφτῃ.

— Φαντάζεται πῶς τὸ σῶμά σας βρίσκεται 'ς ἐκεῖνο τὸ χάσμα. Ἐνόμισε καταρχὰς ὅτι ἴσως νὰ βγαίνατε ἀποκεῖ ζωντανός, καὶ πῶς μπορούσε νὰ σᾶς εὔρη ἐκεῖ ἴσως τὸ πιστεῦει ἀκόμα. Εἶνε ἓνας ὄχτος ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος τοῦ χάσματος, κάτω ἀπ' τὰ Σκαλοπάτια τοῦ Διαβόλου, εἶνε ἀντίκρου ἐκεῖ ποῦ πηγαίνει καὶ στέκεται αὐτὴ. Ἀνίσως μπορούσαμε νὰ σᾶς βάλουμ' ἐκεῖ!...

Μιὰ λάμψη σὰν ἀστραπὴ βγήκε ἀπ' τὰ μάτια του.

— Βλέπω, εἶπε Ἑγγλέζικα. Ὁ θεὸς σ' ἐφώτισε!

Ἐσφίξε τὰ χεῖρά μου.

— Ἐκεῖ θὰ μὲ βρῆ ἀπόψε! Χίλια εὐχαριστῶ ἐγκάρδια!

Δὲν ἐπρόκαμα νὰ τελειώσω, κ' αὐτὸς μ' ἐκατάλαβε.

— Τὴν Ἀδέλη νὰ φχαριστᾶτε, εἶπα, καὶ τὸν ἄφησα.

Εἰς ἓνα πρᾶγμα ὁ Ἑγγλέζος ἦτον ἐπίμονος· θὰ ἐπῆγαινε στὰ «Δόντια τοῦ Σκύλου» μονάχος του, ἔλεγε. Ἦτον ἀδύνατο, τοῦ εἶπα ἐγὼ· δὲν μπορούσε νὰ κατεβῆ τὸν γκρεμινὸ μοναχός του. Εἰς τὸ τέλος ἐδέχθη νὰ τὸν συντροφέψῃ ὁ κύριος Μπιουμόντ, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ κ' ὄλας νὰ πλαγιάσῃ χάμου. Ἡ κυρία θ' ἀκολουθοῦσε κατόπι μαζὶ μὲ τὴν Λιλί.»

Καὶ πάλιν ὁ Λουῆς διέκοψε. Προσέβλεπε τὴν Ἀδέλην, ἐφαίνετο εἰς ἀμηχανίαν πῶς νὰ ἐξακολουθήσῃ. Τέλος ἔκαμε κάτι παράξενον· μετεκίνησε τὸ κάθισμά του, ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὴν σύζυγον, καὶ εἶτα ἐξηκαλούθησε. Παρετήρησα μιὰν μεταβολὴν εἰς τὴν στάσιν του· οἱ λόγοι του δὲν ἔρρεον τόσον εὐκολοί, τ' ἀποφθέγματά του ἐξήρχοντο μὲ λακωνικὰς καὶ ταλαιπωρημένας φράσεις· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν προσηλωμένοι εἰς τὸ ἀνοικτὸν παράθυρον καὶ πέραν τούτου εἰς τὸν οὐρανόν.

«Μοῦ φαίνεται σὰν νὰ τοὺς βλέπω, τώρα, εἶπε ἦτον δέκα ἢ ὡρα ὅταν ἔγινε αὐτό· ἦταν ὡς δυὸ ὥρες φευγάτοι, πρέπει νὰ ἦτον ὀκτὼ ἢ πάνω-κάτω ὅταν ἐξεκίνησαν. Πάλιν τὸ ξαναλέγω,

κύριε, μοῦ φαίνεται σὰν νὰ τοὺς βλέπω· ὁ κύριος Γόδοῦν, περπατώντας καλλίτερον ἀπὸ ὅσον ποτὲ τὸν εἶχα ἰδεῖ, κ' ἐκρατοῦσε ἡψηλὰ τ' ὠροῖο κεφάλι του, μὲ μιὰ νέαν ἔκφρασι στὸ πρόσωπό του. Ἐγύρισε ὀπίσω καθὼς ἔφθασε στὴν πόρτα καὶ μοῦ ἔπιασε τὸ χέρι καὶ πάλι.

— Ὁ θεὸς νὰ σ' εὐλογῇ, εἶπε, καὶ τὴν Ἀδέλῃ τὴ γυναῖκα σου. Πιστεύω πῶς ἡ ἀγάπη μου θὰ μοῦ ἔρθῃ ὀπίσω.

Αὐτὰ ἦταν σωστὰ τὰ λόγια του, κύριε. Καὶ κατόπι ὁ γέρο-πατέρας, μὲ τοὺς κυρτοὺς ὤμους καὶ τ' ἄσπρα μαλλιά του, τὸν ἀκολουθοῦσε. Ὑστερ' ἀπὸ μισὴ ὥρα, ἡ Λιλὴ ἔτρεξε στὸν συνειθισμένο δρόμο της. Εἶχε τὸ ἴδιο ἄσπρο φόρεμα, ποῦ τὴν ἔβλεπό πάντοτε νὰ φορῇ, τὸ πρόσωπό της ἦτον σὰν μαρμαρένιας Μαδόνας· μόνον, στὴν πίστι μου! ἦτον καλλίτερον ἀπ' τὸ χαμόγελο ἐκεῖνο! Ἡ μητέρα, ποῦ τὰ μαλλιά της εἶχον γείνη ψαρὰ ὡς ἐκεῖνες τῆς ὀλίγης ἡμέρας, ἔβγῃκε τελευταία ἀπ' ὄλους.....»

Ἡ φωνὴ τοῦ Λουῆ προσέκοπτε, θρόμβοι ἰδρωτὸς ἔβρεχον τὸ μέτωπό του, μία σταγὼν κατῆλθε διὰ τῆς παρεΐας του — ἡ μὴν ἦτο ἄλλο τι;

— Θέ μου! ἔμορμύρισε, καὶ δὲν ἦτο ἀπλὴ ἔκφρασις, ἀλλὰ προσευχή.

Ἡ ἦτον μιὰ νυχτιὰ σὰν αὐτὴ τέτοια ἡσυχία· βαρεῖα, πνιγρὰ σιωπὴ. Αὐτὸ ἐδῶ φαίνεται νὰ ἦρθεν ἔξαφνα· ἐκεῖνο ἦτον ὅλη τὴν ἡμέρα. Ἡ Ἀδέλῃ κ' ἐγὼ ἤμαστ' ἔξω στὴν ἀπλωταριά. Ἐκαθίσαιμ' ἐκεῖ ἀπ' τὴν ὥρα ποῦ ἔφρυγαν· παραμονεύαμε, βιγλίζαμε. Ἀκούγαμε τὰ κοινούπια νὰ βομβοῦν, νὰ ζουνίζον· ἀκοίγαμε τὰ κοινούπια τῶν ἀγελάδων ἀπ' τὰ χαμηλότερα πλάγια τοῦ βουνοῦ· ἀκόμα μᾶς ἐφάνη πῶς ἀκούσαμε καὶ τὴν καμπάνα τοῦ μοναστηριοῦ, πέντε χιλιόμετρα κάτω. Ἐξαφνα ἀκούστηκ' ἓνας ἦχος, ἓνας βρόντος ἔπειτα — ἡ Ἀδέλῃ κ' ἐγὼ μπορούσαμε νὰ πάρομε ὄρο — ἔπειτα ἀπ' τὸ βουνὸ ἀποπάνω μας κατέβηκε μιὰ ἔξαφνισμένη φωνή, γυναῖκα φωνή.

— Κλοῦ-λο! Κλοῦ-λο!

Ἐγνώρισάμε τὴ φωνή. Εἶχαμε ἀκούσει τὴν κραυγὴ κ' ἄλλοτε, ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶχαμε ἀκούσει αὐτὴν τὴν παράξενη νέα χορδὴ ὡς αὐτὴν· μπορούσαμε νὰ ὀρκισθοῦμε, ἢ ὄχι, Ἀδέλῃ;»

Καὶ ἡ Ἀδέλῃ, καίτοι ὁ σύζυγός της δὲν τὴν

ἔβλεπε, κατένευσε, καὶ τέλος ἄφησε τὸ πλέξιμόν της.

«Πέντε λεπτὰ ὕστερα, ξαφνιστήκαμε ἀπὸ ἓνα τρομερὸν βρόντον ἐπάνωθι μας. Ἡτον κάτι σὰν μπουμπουνητὸ, μόνον ὁ βρόντος ἦτο δυνατώτερος καὶ διαρκέστερος. Ἡρχετο ὄλο σιμώτερα καὶ σιμώτερα, δυνατώτερα καὶ δυνατώτερα· ὁ ἀέρας ἐσφύριζε ὀλόγυρα στὴν ἀπλωταριά, τὸ ἴδιο τὸ βουνὸ ἄρχισε νὰ κουνιέται. Ἀκούαμε τὸ βρόντο, τὸ σφύριγμα, μέσα στὸ σπιτικό μας. Ἡ Ἀδέλῃ κ' ἐγὼ πέσαμε ὁ ἓνας στοῦ ἄλλου τὴν ἀγκαλιά· εἰξεύραμε τι ἤθελε νὰ πῇ τοῦτο.

Ἐμείναμ' ἔτσι μισὴν ὥρα, ὕστερα ὁ βρόντος καὶ τὸ σφύριγμα ἔπαψε, τὸ μπουμπουνητὸ ἐπῆγε μακριὰ, καὶ δὲν ἀκούετο καλὰ πλέον, ἡ ἀτμοσφαῖρα ἐκαθάρισε· ἡ χιονοστιβάδα εἶχε περάσει!»

Ὁ Λουῆς ἐσπόγγισε τὸ πρόσωπόν του μὲ τὸ μανδύλιον, καὶ ἠνοιξε τὸ πανωφόρι του.

Ἀὐτὴ ἦτον ἡ μεγάλη συμφορὰ κύριε, ἡ ἔκρηξις τῶν μεγάλων πάγων τοῦ Κόλ.

Τὸ πρωτὶ, τοὺς ἠύραμε τοὺς δύστηχους, κύριε· ἦταν ἀντάμα. Ἐκεῖνη εἶχε τὸ μπράτσο της γύρω στοὺς ὤμους του, κ' αὐτὸς εἶχε τὸ κεφάλι πάνω στὸ πρόσωπό της. Μόνον ὀλίγοι θεώρατοι βράχοι εἶχαν κυλιστῆ κατὰ τὰ «Σκυλόδαντα», μὰ ὁ ἓνας ἦτον ἐπάνω τους· αὐτοὶ εἶχαν βρεθῆ ἄνω στὸ χεῖλός του, στὸν τόπον τῆς συναντήσεώς των· τοὺς γονεῖς ποτὲ δὲν τοὺς ἠύραμε. Τὸ πέλαγος τῶν πάγων καὶ τῶν βράχων καὶ τοῦ χιονιοῦ εἶχε καταπλακώσει τὸν δρόμον κ' ὅλα τριγύρω του. Μὰ πέρα ἀπ' τὰ «Σκαλοπάτια τοῦ Διαβόλου» εἶνε μία πλάκα: «Κλοῦλο καὶ Λιλὴ», εἶνε χαραγμένα ἐπάνω ὡς αὐτὴν· αὐτὸ εἶνε ὄλον· κ' ἀποκάτω: «Requiescant in pace». Τὰ σώματα....

Ὁ Λουῆς ἔπαυσε. Ἐφύσησεν εἰς τὴν πίπαν του, ἀλλ' αὐτὴ εἶχε σβύσει.

— Θέ μου! ἔκραξε πάλιν.

Ἐν νέφος εἶχεν ἐπικρεμασθῆ αἴφνης καὶ εἶχεν ἐπισκοτίσει τὴν ὄψιν τῆς σελήνης. Ἐβυθίσθημεν σχεδὸν εἰς ἄκρον σκότος· διὰ τοῦ παραθύρου ἦρχετο παγερὰ ἡ πνοὴ ἐπικειμένης λαίλαπος.

Ἐν δευτερόλεπτον ὕστερον, λάμψις κερανοῦ κατερράγη ἀνωθεν τῆς οἰκίας, καὶ εἶτα, μετ' ἀγρίας βοῆς, ὁ ἄνεμος ἠγγέθη, καὶ θαλασσα

βροχὴ ἦρχισε νὰ μαστίξῃ τὴν στέγην καὶ τὰ παράθυρα.

Ὁ Λουῆς ἀνεπήδησεν ἐπάνω καὶ ἡ ὄψις του ἔλαβε τέφρας χροῶμα.

— Δὲν τὸ ἀκουσε, γυναῖκα;

Ἐκλονήθη ὡς ἔμπληκτος κ' ἐσκόνησεν, ἀλλὰ πρὶν νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Ἀδέλῃν, αὐτὴ εἶχε πέσῃ λιπόθυμος.

Πάραυτα διπλὴ ἀστραπὴ ἔλαμψε διελθοῦσα πλησίον μου κ' ἐχόρευσε φοβερὸν χορὸν ἐπάνω εἰς τὸ ἀργυροῦν περιδέραιον. Ἐγὼ τρόμου

κατέλαβε τὰ μέλη μου τὰ θωμαλέα. Ἡ πίπα μου ἔπεσε κ' ἐθραύσθη εἰς τὸ ἔδαφος. Τότε ἡ τρομακτικὴ ἐκείνη φωνὴ καὶ πάλιν ἠκούσθη.

— Κλοῦ-λο! Κλοῦ-λο!

Θὰ ἠδυνάμην νὰ ὀρκισθῶ ὅτι ἠκουσα πράγματι τὴν κραυγὴν ταύτην, καὶ ἅμα νέα ἐπιφορὰ βροχῆς ἦρχισε νὰ πλήττῃ τὰ παραθυρόφυλλα, τὸ ὠρολόγιον ἐσήμανε τὴν δεκάτην.

Ἡτο ἡ ἐπέτειος, ἡμέρα καὶ ὥρα, τῆς συμφορᾶς.

Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΚΕΛΑΣ

(ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ)

Ὁ Δημήτριος Βικέλας ἦτο ὁ διεθνέστερος τῶν Ἑλλήνων καὶ συγχρόνως ὁ κατ' ἐξοχὴν πατριώτης. Πῶς κατώρθωνε νὰ συμβιβάζῃ τὰς δύο ἀντιθέτους αὐτὰς ιδιότητες, μόνον ὅσοι ἐγνώριζον τὸν συμβιβαστικὸν χαρακτήρα του ἠδύναντο νὰ τὸ ἐνοήσουν. Ἐξῆσε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ζωῆς του, 42 ὀλόκληρα ἔτη, μακρὰν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅμως οὔτε μίαν στιγμὴν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Δι' αὐτὸ ὅταν, πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν, τὸν ἐγνώρισα ἐγκατεστημένον εἰς Παρισίους, ἐνόμισα ὅτι εὐρισκόμην εἰς τὰς Ἀθήνας· οὔτε τὸ Ἑλληνικὸν Προξενεῖον οὔτε ἡ Ἑλληνικὴ Πρεσβεΐα μοῦ ἐνθύμισαν τόσον τὴν πατρίδα μου ὅσον ἡ οἰκία τοῦ Βικέλα, μέσα στὴν καρδιὰ τῶν Παρισίων, εἰς τὴν ὁδὸν Βαβυλῶνος.

Δὲν ἐχρειάζετο νὰ σχετισθῆ κανεὶς πολὺν καιρὸν τὸν Βικέλαν διὰ νὰ αἰσθανθῆ βαθύτατα τὴν ἐκτίμησιν ποῦ ἐμπνέει ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος καὶ τὸν σεβασμὸν ποῦ ἐπιβάλλει ἡ ὑπέρβασις αὐτοῦ. Διότι οὐδέποτε ἠρκεῖτο εἰς τὸ καθῆκον· ἤθελε πάντοτε νὰ κάμνῃ κάτι περισσότερον τοῦ καθήκοντος, καὶ τὸ κάτι αὐτὸ ἦτο συχνάκις πάρα πολὺ. Τὰ καθήκοντα τοῦ συμπατριώτου ἐν τῇ ξένην τὰ εἶχεν ἀναγάγει εἰς χρέη πατρὸς, καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ἀπλοῦ πολίτου εἰς χρέη ἀρμοδίων· διότι ἡ παρομιώδης ἀφιλοκέρδειά του τὸν ὤθει πρὸς ζῆλον ἀκα-

τάσχετον. Τὸ πρῶτον ὁμολογοῦν ὄλοι ὅσοι ἔτυχε νὰ σπουδάζουν εἰς Παρισίους κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς αὐτοῦ διαμονῆς του· διὰ τὸ δεύτερον δύναται νὰ μαρτυρήσῃ ὁ ἐν Παρισίοις πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν σύλλογος, τοῦ ὁποίου ἐχορημάτισεν ἐνεργότατον μέλος ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν. Καὶ, πρὸς εὐόδωσιν παντοίων ἐθνωφελῶν σκοπῶν, δὲν συνετέλει μόνον ἡ ἀδιάπτωτος δράσις του καὶ οἱ μόχθοι, τοὺς ὁποίους πράγματι κατέβαλλεν, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὸ μελίχιον τοῦ χαρακτήρος του, ἡ ἐπιδίωξις σχέσεων χρησίμων καὶ ἐπὶ πλέον ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ ἤθους. Πόσοι ξένοι ἠγάπησαν τὴν Ἑλλάδα, διότι ἠγάπησαν τὸν Βικέλαν!

**

Ὅταν, κατὰ τὸ 1896, ἐγκατεστάθῃ ὀριστικῶς εἰς Ἀθήνας (ὕστερον ἀπὸ σκληρὰν τῆς τύχης δοκιμασίαν, τὴν ὁποίαν ἀγογγύστας εἶχεν ὑπομείνει) ἦρχισε νὰ σκέπτεται τὴν πραγματικῶν διαφόρων κοινωφελῶν σχεδίων, τὰ ὁποῖα μακρὰν τῆς Ἑλλάδος ὠνευροπόλει.

Τὰ σχέδια ἐκεῖνα ἦσαν πολλὰ καὶ ἔπρεπε νὰ συγκεντρωθῶν καὶ νὰ συμπηχθῶν εἰς ἓν καὶ μόνον διὰ ν' ἀποβῶν οὕτω ἀποτελεσματικώτερα. Καὶ ἀπεφάσισε τότε τὴν ἴδρυσιν τοῦ **Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων**, ὀρθότατα φρονῶν ὅτι μόνον διὰ τῆς βαθμιαίας

μορφώσεως τοῦ λαοῦ, τὴν ὁποίαν ὁ σύλλογος οὗτος σκοπεῖται, θὰ δυνηθῆ μίαν ἡμέραν τὸ ἔθνος νὰ ὀρθοποδήσῃ. Καὶ ἐπειδὴ, ὡς πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ αὐτῆς, συνέπεσε μὲ τὸν κ. Δροσίνην, ὅστις μὲ τὸν ἴδιον σκοπὸν εἶχε προηγουμένως ἀρχίσει τὴν ἐκδοσὶν τῆς *Ἑθνικῆς Ἀγωγῆς*, ἐζήτησε τὴν συνεργασίαν του. Καὶ τὸ οἰκοδόμημα ἠγέρθη, στηριχθὲν ἐπὶ τῶν δύο ἐκείνων στύλων, τοῦ ἐνὸς ἀντιπροσωπεύοντος τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τοῦ ἄλλου τὴν θέλησιν.

Εἶνε ἀναμφίβολον ὅτι ἐν τῶν καταφανεστέρων σημείων τῆς ἐν γένει δράσεως τοῦ Βικέλα εἶνε ἡ ἴδρυσις τοῦ συλλόγου αὐτοῦ. Τί κατῴρωσεν οὗτος ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του κατὰ τὸ 1899 μέχρι σήμερον, δηλαδὴ ἐπὶ ἑννέα μόνον ἔτη, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ τὸ εἴπωμεν. Χιλιάδες ἐπὶ χιλιάδων βιβλίων διεσπάρησαν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα εἰς χεῖρας πλουσίων, πτωχῶν, μαθητῶν, ἐργατῶν, εἰς νοσοκομεῖα, εἰς φυλακὰς, καὶ διέδωκαν τὰς ὠφελίμους γνώσεις τοῦ ἐγκλείον ἐν τὰς πυκνοτυπωμένας σελίδας των, καὶ ἐνθαρρύνον καὶ ὀδηγοῦν καὶ ἀνεπαισθήτως διδάσκουν.

Αὐτὸ καὶ μόνον θὰ ἴσκει διὰ νὰ καταστήσῃ ἀνεξάλειπτον τὴν μνήμην τοῦ Βικέλα καὶ ἂν ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀφήσει ὀπισθὲν του καὶ τόσας ἄλλας φωτεινὰς γραμμὰς.

**

Δὲν δύναμαι βέβαια νὰ μαντεύσω τί θ' ἀποφανθῆ τὸ μέλλον περὶ τῶν μεταφράσεων τῶν δραμάτων τοῦ Σαίξπηρ, εἶνε ὁμως πανθομολογούμενον ὅτι, χωρὶς τὸν Βικέλαν, ὁ μέγας ἄγγλος δραματογράφος θὰ ἦτο ἐντελῶς ἢ τοῦλάχιστον σχεδὸν ἄγνωστος εἰς τὸ πολὺ κοινόν· καὶ διὰ τὸ πολὺ κοινὸν ἐφρόντιζε πάντοτε μὲ ἀληθῆς ἐνδιαφέρον ὁ Βικέλας. Εἴτε χάρις εἰς τὴν ἀπλότητα τῆς γλώσσης, μὲ τὴν ὁποίαν ἀπέδωκε τὰς ἰδέας τοῦ ποιητοῦ, εἴτε χάρις εἰς τὴν ἀπλότητα τοῦ ὕφους, μὲ τὸ ὁποῖον διετύπωσε τὰς ἐννοίας του, εἶνε πέραν πάσης ἀντιρρήσεως ὅτι ὁ Σαίξπηρ, ἐξ ὅλων τῶν μεγάλων ποιητῶν, κατέστη ὁ προσιωτέρος εἰς ὅλους μας. Καὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ εἶνε τόσο ἀπλοῦς ἀφοῦ εἶνε τόσο μέγας. Ἐξ ἄλλου, ὅτι ἀνωτέρω ἀνέφερα περὶ τῆς συνυπάρξεως ἐν τῷ Βικέλα δύο χαρακτήρων, τοῦ διεθνοῦς ἀφ' ἐνὸς καὶ τοῦ ἄκρως πατριωτικοῦ ἀφ' ἑτέρου, ἐκδηλοῦται ἐμφανέστατα εἰς

τὰς μεταφράσεις αὐτὰς τῶν σαιξπηρείων δραμάτων: ὁ ποιητὴς μένει τέλειος ἄγγλος, ἐνῶ τὰ δράματά του ἔγειναν τελείως ἑλληνικά· ὑπάρχουν μάλιστα στίχοι καὶ σκηναὶ ὀλόκληροι, ποῦ νομίζει κανεὶς ὅτι ἐγράφησαν ἑλληνιστὶ καὶ εἰς τὸ πρωτότυπον. Ὅπωςδήποτε, ἂν ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ φιλολογία φυλάξῃ μὲ κάποιαν στοργὴν μερικὰ ἄλλα ἔργα τοῦ Βικέλα, ὠρισμένως ὁμως μὲ περισσοτέραν στοργὴν θὰ ἐπιδεικνύη τὰς μεταφράσεις του αὐτὰς.

**

Οἱ *Στίχοι* του, ἐκδοθέντες τῷ 1862, εἰς ἐποχὴν δηλαδὴ ποῦ ὠργιάζεν ὁ ψευδορομαντισμός, ὅχι μόνον εἶνε ἀπηλλαγμένοι ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ προοιμότατα φαίνονται εἰσερχόμενοι εἰς τὴν ὁδὸν, τὴν ὁποίαν ἐβράδισεν ἡ σύγχρονος τέχνη. Τὸ αἶσθημα καὶ ὁ ἐνθουσιασμός ὑποτάσσονται εἰς τὴν λογικὴν καὶ ὁ ρυθμὸς εἰς τὴν χάριν τῆς ἀπλότητος.

Ἡ ἰδιοφυΐα ὁμως τοῦ Βικέλα, ὁσηδήποτε καὶ ἂν ἦτο, φαίνεται κλίνουσα μᾶλλον εἰς τὴν πεζογραφίαν. Ὁ *Λουκῆς Λάρας*, ἐκδοθεὶς τῷ 1879, ἔκαμε σχεδὸν νὰ λησμονηθοῦν οἱ στίχοι του καὶ ἐσημείωσε σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν νεωτέρων ἑλληνικῶν γραμμάτων· διότι ὀλόκληρος ἡ ψυχὴ τοῦ Βικέλα, μὲ τὰ προτερήματα καὶ τὰς ἀδυναμίας της, ἀπεικονίζεται τόσο ζωηρῶς, ὥστε πολλοὶ ἐπίστευσαν καὶ πιστεύουν ἀκόμη τὸν συγγραφέα του Χιον, συμπατριώτην τοῦ ἥρωός του, ἐνῶ ὁ Βικέλας ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἐρμούπολιν καὶ ἦτο Μακεδὼν τὴν καταγωγὴν.

Μεταξὺ τῶν *Διηγημάτων* του, ἐκδοθέντων τῷ 1887, τὴν καλλιτέραν ἴσως θέσιν κατέχουν ὁ *Φίλιππος Μάρθας*, τὸν ὁποῖον καὶ ὁ ἴδιος ἐπρότιμα, καὶ ὁ *Παπᾶ Νάρκισσος*. Ὁ πρῶτος μάλιστα συνδέεται κάπως καὶ μὲ τὴν δόξαν τοῦ μεγάλου Γκίτση, διότι ἠτύχησε νὰ εἰκονογραφῆθῆ ὑπ' ἐκείνου. Λόγου δὲ τυχόντος, ἀναφέρομεν ὅτι τὰ πολύτιμα πρωτότυπα τῶν εἰκονογραφιῶν του, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βικέλα, παρεδόθησαν κατ' ἐντολὴν του εἰς τὴν Ἑθνικὴν Πινακοθήκην.

**

Θὰ ἐξέκλινα τοῦ σκοποῦ μου ἐὰν καὶ μόνον ἀτηρήθουν τὴν σειρὰν ὅλων τῶν ἔργων του

Ἡθέλησα νὰ κάμω ἀπλὴν σκιαγραφίαν τοῦ ἀνδρός, τὸν ὁποῖον, ἂν καὶ προβεβηκότα ἦδη, προῶως ὁμως ἐχάσαμεν καὶ λέγω προῶως, διότι, εἰς οἰανδήποτε ἡλικίαν, ὁ θάνατος τῶν χρησίμων ἀνδρῶν εἶνε πάντοτε προῶρος. Ὁ Βικέλας θὰ ἦτο χρήσιμος διὰ πολλὰ ἔτη ἀκόμη εἰς τόπον καὶ εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀφιλοκέρδεια εἶνε τὸ σπανιώτερον τῶν νομισμάτων.

Ὁ Βικέλας—καὶ θὰ ἐκαυχᾶτο δι' αὐτὸ—ὡς ἀνθρώπος ἦτο ἀνώτερος τοῦ συγγραφῆς· ἀκριβῶς δηλαδὴ τὸ ἀντίθετον ἀφ' ὅ,τι παρατηρεῖται συνήθως εἰς τοὺς συγγραφεῖς. Προσηγῆς, ἀνθρώπος τοῦ κόσμου ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, εὐρίσκειτο παντοῦ ὅπου ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο ἀναγκαῖα ἢ καὶ ἀπλῶς εὐχάριστος ἢ παρουσία του καὶ ἠρέσκετο ἐν τῇ μετριοφροσύνῃ του νὰ ἐμπνέη μᾶλλον ἀγάπην παρὰ ἐκτίμησιν. Εἰς αὐτὸ ὁμως συνετέλει ὅχι ὀλίγον καὶ ἡ παροιμιώδης αἰσιοδοξία του· ὅλα τὰ εὐρίσκει καλὰ καὶ ὅλους καλοῦς. Προσεπάθει νὰ ὑποχρεώη ὅλους, νὰ φαίνεται εἰς ὅλους ὁποῖος πράγματι ἦτο, ἀγαθός, φιλόφρων, ἀνεξίκακος. Ἐπὶ πλέον, ὅταν ἐνόμιζεν ὅτι πρὸς ἕνα, ἐθνωφελῆ ἢ κοινωφελῆ πάντοτε, σκοπὸν θὰ συνετέλει καὶ ἡ ἐργασία

ἄλλον, ἤνοιγε τὴν καρδίαν του μὲ τὴν παιδικὴν ἀφέλειαν ποῦ τὸν ἐχαρακτήριζε, καὶ εἰς ἕν γεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τούτῳ ἔδιδεν, εἰς μίαν ἐσπερίδα, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τούτῳ διοργάνωνε, συνηργάζετο διὰ τὸν σκοπὸν του, προσπαθῶν νὰ καθιστᾷ τὴν ἐργασίαν τῶν ἄλλων ὄχι ἀγγαρίαν ἀλλὰ διασκέδασιν.

**

Ἐὰν δὲν ἐπήρχετο, σχεδὸν ἀπότομος ὁ θάνατος, ὁ Βικέλας θὰ μᾶς ἄφινε τὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς του, ζωῆς παραδειγματικῆς, μεστῆς διδαγμάτων εἰς τὰ *Ἀπομνημονεύματα* του, τὰ ὁποῖα ἐσχάτως εἶχεν ἀρχίσει νὰ γράφῃ. Δυστυχῶς ἡ ἀφήγησις των σταματᾷ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ γάμου του· εὐτυχῶς ὁμως τὰ καταληφθέντα αὐτὰ χειρόγραφα πρόκειται νὰ ἐκδοθοῦν ὑπὸ τοῦ *Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων*, εἰς τὸν ὁποῖον τὰ ἐδώρησε.

Καὶ δὲν εἶνε ζήτημα ὅτι βίος του, ἔστω καὶ μόνον μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, θὰ εἶνε ἐν τῶν ὠφελιμωτέρων βιβλίων καὶ τῶν μᾶλλον συντελεστικῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

FRÉDÉRIC MISTRAL

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΤΗ

«Δεματάδισες, μαζῶστε, μαζῶστε, τὰ στάχυα. Μὴ σᾶς νοιάζει γιὰ μένα. Τὸ μεστωμένο καὶ σκαστὸ σιτάρι, ξεσοποιάζεται στὸ καλοκαιριάτικο ἀγέρι.

Δεματάδισες μὴν ἀφίνετε στὰ πουλάκια καὶ στὰ μυρμηγκία, τὸ σιτάρι, ποῦ μᾶς στέρνει ὁ Θεός.»

Ὁ γέρω θεριστής, μὲ τὰ μέλη ξαπλωμένα στὴ ξερὴ χεροβολιὰ, κατάχλωμος καὶ ματωμένος ὑψώνοντας τὸ ἡλιοκαμμένο μπράτσο του, ἔτσι μιλοῦσε στὲς δεματάδισες.

Ἄραδειασμένοι ὀλόγυρά του, μὲ τὰ δρεπάνια στὰ χέρια, οἱ ἀποδέλοιποι θεριστάδες ἀκούγαν κλαίγοντας.

Ἡ κορασιῆς, κ' ἡ γυναῖκες, κ' οἱ σταχωτῆδες, καὶ τὰ παιδιὰ κρεμασμένα ἀπὸ τὴ ποδιά τῆς μάνας τους, ξεσκιζοντας τὰ στήθειά τους, μὲ φωνῆς καὶ μοιρολόγια ἐγέμιζαν τὸν ἀέρα. Γιατὶ μὴ στιγμὴ πρωτιέτερα, ἀπάνου στὴν ἀνάβρα τοῦ σπρωξιδιοῦ, στὴν ὀριμὴ τῆς δουλειᾶς, στὸ μεγάλο ζῆλο, ποῦ παρέσερε τὸς ἄντρες, στὸ κόψιμο τῶν σταχυῶν· ὁ θέρος εἶχε βαφτῆ μὲ τὸ αἷμα τοῦ ἀρχηγοῦ.

Τὰ δρεπάνια δουλεύανε καλά· ὁ γέρος ὀδηγοῦσε τὸ πλῆθος. Τὸ λιοπύρι ἀνάβραζε τὸ αἷμα στὲς φλέβες τους, ὅσο πάγαινε καὶ πιεὶ πολὺ· κ' ἡ ἀμάλλες μπροστὰ στὰ λεπίδια, ἢ ἀμάλλες πλήθεις πέφτανε τρίζοντας.

Γονατισμένοι ἀραδιαστά, οἱ θεριστάδες, με φλογισμένους λαιμούς, γοργοτυπώντας κόφτουνε τὸ σιτάρι θάλλεγε κανεῖς, πῶς ἕνας φωτοστρίφουλας κάνει τὰ δρεπάνια ν' ἀστραφτοκοπᾶνε. Ἡ γῆ, ἀπὸ τὰ χέρια τῶν δουλεντάδων ξεγυμνωμένη, δείχνει τὰ ὀλόγυμνα στήθια της. Κι' ὁ γέρω ἀρχηγός, τρυπώντας σὶδὸ χρυσόξανθο σιτάρι, ἀνοίγει δρόμο στὸ πλῆθος.

Οἱ νέοι δουλεύανε πάντα· οἱ νέοι ὀλοένα γίνονταν καὶ πειὸ χαρούμενοι, πειὸ ζωεροί· βάσταγαν καλά στὴ δουλειά. Μὰ τοῦ γέρου τὰ γόνατα τρεμουλιάζουν· ἀπ' τὰ τρεμάμενα δαχτύλια του ξεφεύγουνε τὰ στάχια· καὶ ντροπιασμένος ἀπ' τὸ πάθημά του γιὰ πρώτη φορὰ καταρείεται τὴν ἀδυναμία καὶ τὸ βάρος τῶν γερατειῶν.

Κ' οἱ ἀτρόμητοι ὠμορφοῦχοι, με τὰ κεφάλια σκυμμένα κατὰ τὴ γῆ, ἐρχόνταν καταπόδι του, ἐρχόνταν γοργὰ ὡσὺν τὰ θαλασσοκύματα. Ἄπ' τὰ μαλλιά τους, σταλαματιές—σταλαματιές, πέφτει ὁ ἰδρῶτας, κ' ἡ λαμπυρὴς ἡλιοαχτίδες βρέχουν τὰ καλάμια καὶ τὸ χρυσωμένο στάχυ, ἰσχυροῦς, πῶς κάτω ἀπὸ τὸ σίδηρο, πού ρίχνει ἀστραπὴς, μόνο του σκύβει καὶ δαγκάνεται.

Ἐμπρός, γειά σας! φωνάζει ὁ γέρος, κ' ἡ ἀνάσα του ρουχαλιάζει στὸν ἀναμένο οὐρανίσκο του. Ἐνα ἀγόρι, γυμνὸ ὡς τὰ γοφά, ἕνα μεγάλο πολληκαράκι, με τὴν ἀσβυστη δίψα τοῦ κέρδους πού τὸν φλογίζει, με βία ξεγυμνώνει τὸν κάμπο· παρόμοιος με λαμπερὴ φωτιά, πού καταβροχθίζει ὅ,τι βρεῖ μπροστά της, παρόμοιος με χεῖμαρρο, πού ξεσπάζει τοὺς φραγμούς του.

Κ' ἐνῶ ὁ γέρος, λυγισμένος ἀπὸ τὴ κούραση—σὺν τὸ σφιχτὸ δέσιμο πού κάνει ὁ ξυλοκόπος, ὅταν θέλει νὰ κομποδέσει τὸ δεμάτι του ἀπλώνει τὸ χέρι του νὰ πιάσῃ τὰ στάχια, ἐκείνη τὴ στιγμή, ὁ νέος ἐρχεται με μιὰ τρομαχτικὴ ὄρμη, σηκώνει στὸν ἀέρα τὸ δρεπάνι του..... ἢ γυναῖκες μπήγουν τὰ ξεφωνητά,—μ' ἀλλοιά! ὁ γέρος σωριάζεται, δαγκάνοντας κ' ὄλας τὸ χῶμα, με τὸ λεπίδι χωσμένο στὸ πλευρό.

Κι' ὁ γέρω θεριστής, με τὰ μέλη ξαπλωμένα στὴ ξερὴ χερροβολιά, κατάχλωμος καὶ ματωμένος ὑψώνοντας τὸ ἡλιοκαμένο μπράτσο του ἔτσι μιλοῦσε στὲς δεματάδισες.

«Δεματάδισες, τί φεῖνε τὰ κλάματά σας; Τέλειωσε πειά! Κ' ἐκατόχρονα μοιρολόγια,

δὲν θὰ δύνονταν νὰ σταματήσουν τὴν ὥρα.

«Θὲ νάταν πειὸ καλά νὰ τραγουδοῦσα κ' ἐγὼ κάποτε, κάποτε, ἀπὸ κανένα λιανοτράγουδο με τὴ λεβεντουριά, γιατί ἐγὼ πρὶν ἀπ' ὄλους σας, τέλεσα τὴ δουλειά μου.

«Ἴσως ἴσῃ τὴν ὥρα πού γοργὰ ἀνεπίστροφος ταξειδευτὴς πηγαίνω θὰ γροικῶ μέσ' στὴ καρδιά μιὰ μεγάλη θλίψη, ὅταν θ' ἀπλώνεται τὸ δεῖλι καὶ δὲν θ' ἀκούγω σὺν ἄλλοτε, ξαπλωμένος στὸ χορτάρι, ν' ἀντιλαλῇ τὸ φλογερὸ καὶ καθαρόχο τραγουδι τῆς ὁμορφῆς νιότης καὶ νὰ ἀπαλοφέρνηται ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δέντρα.

«Φαίνεται, φίλοι μου, πῶς ἔτσι ἦταν τὸ ριζικὸ μου, ἔξῃ ἀν' ὁ Ἄρχοντας ἀπὸ ἐκεῖ ψηλά, βλέποντας ὠρμισμένο τὸ σιτάρι θέλησε νὰ τὸ θερίσῃ. Ἔχετε γειά! σᾶς ἀφίνω. Κ' ὕστερα, παιδιά μου, ὅταν θὰ κουβαλήστε τὲς ἀμάλλες, ἐπάνω στ' ἀμάξι, πάρτε μαζί καὶ τὸν ἀρχηγό σας.

«Κάποτε, σ' ἕνα κοπάδι, ὅταν ἕνα νέο πρόβατο αἰσθάνθηκε πῶς στεριώθηκαν ἢ ριζες τῶν κεράτων του, ἀντιβαράει τὴ γῆ με τὰ πόδια του καὶ χυμᾷ μ' ἕνα ἄγριο πῆδημα, χυμᾷ κατεπάνω στὸ γέρικο κριάρι, στ' ἀρσενικὸ τοῦ κοπαδιοῦ. Στὸ νέο του ὄχιτῶ, γιὰ πολλὴ ὥρα τὸ κριάρι ἀποκρεῖται με χτύπημα στὸ χτύπημα γιὰ πολλὴ ὥρα, στὴ κοιλάδα, τὸ ἕνα ὄρμᾳ κατεπάνω στάλλο· γιὰ πολλὴ ὥρα πέφτουν, ξαναπέφτουν, ἀπ' τὲς τρομερὲς κουτριές πού δίνουν. Στὸ ὕστερο ποφᾶ στὸ τόπο τὸ γέρικο κριάρι καὶ κυλιέται χίμου με τὸ μυαλὸ ξεσχισμένο: Καὶ σὺν νὰ μὴ συνέβῃ τίποτε, ἢ προβατίνες ἀφρόντιστα βόσκουν τὸ παχὺ χορτάρι. Κι' ὅταν χλωμαῖζει ἡ μέρα, με τὴ κοιλιὰ γεμάτη σὺν πάντα, γυρίζουν στὸ μαντρί με τὰ βυζιά γεμισμένα ἀπὸ γάλα».

Ἔτσι μίλαγεν ὁ γέρος, μὰ ἡ παρθένας καὶ ἡ γυναῖκες ἀκούγοντας τὰ λόγια του, θρηνοκοποῦσαν ἀκόμα πειὸ πολὺ καὶ οἱ μελαχροῖνο θεριστάδες, ξεχνώντας τὴ δουλειά τους, ἔχυναν πικρὰ δάκρυα.

Σὲ λιγάκι, ἐπειδὴ καίγονταν ἀπὸ τὴ κάψα, ἦπιε λίγο κρύο νερὸ καὶ ἀκουμπώντας τὸ στανὶ στὸ ξανθὸ σιτάρι, ἐστήλωσε τὰ θολωμένα μάτια του ἀγνάντια στὸν ἥλιο, πού ἄφινε τοὺς οὐράνιους κάμπους, ἀπλώνοντας ἐπάνω στὰ δάσα τῶν πεύκων καὶ τῶν ἐληῶν τὲς χρυσό-

φωτες ἀχτίδες του, σὺν ἕνα πλουμιστὸ μανδύα.

Καὶ ξαφνικὰ, σηκώθηκαν τὰ μπράτσα του στὸν ἀέρα, σπίθες παράδοξες σπιθοβολοῦσαν τὰ μάτια του. «Ἀφέντη μ' Ἀηγιάννη, φώναξε ὦ! Ἀηγιάννη προστάτη τοῦ θεοῦ καὶ τῶν θεριστάδων, πατέρα τῶν φτωχῶν, θυμήσου κ' ἐμένα στοῦ Παραδείσου τὲς πλατωσιές».

«Ἔχω μερικὲς ἐλῆδες, πού φύτεψα σιμὰ στὰ χαλίκια, ἀπὸ τότε περάσανε δυὸ χρόνοι, ὅταν ἡ κάψα σφιχταγκαλιάζει τὸ χῶμα πού εἶναι φυτεμένες, μοιάζει με ἀναμμένα κάρβουνα. Ὦχ! Ἀφέντη Ἀηγιάννη, σήμερα ὁ ἥλιος φλογίζει θυμήσου καὶ τὴ γωνίτσα μου με τὲς ἐλῆδες».

«Ἐκεῖ ψηλά, στὸ βουναλάκι μας, τὸ φτωχὸ σπητικὸ μου, θὰ περιμένη τὰ λεφτά, πού τοὺς πάγαινα κάθε χρόνο..... Μὰ τώρα πειά, ἀνήμερα τὰ Χριστούγεννα, θὰ γεύονται δίχως

ἐμένα..... Ὦχ! Ἀφέντη μου Ἀηγιάννη, προστάτη τὴ κόρη μου, παρηγόρησε τὴν ἀγαπημένη γυναϊκούλα μου, ἀνάθρεψε τὸ γυιὸ μου.»

«Ἄν κάποτε μουρμούριξα, ὦ! συχώρα με! Καὶ τὸ δρεπάνι ἀκόμα, σὺν ἀντισκόφει σὲ καμμιὰ πέτρα πού βρῖσκει στὸ δρόμο του, σκούζει κ' ἐκεῖνο. Ὦχ! Ἀφέντη Ἀηγιάννη, Ἀηγιάννη μου, φίλε τοῦ Θεοῦ, προστάτη τῶν θεριστάδων, πατέρα τῆς φτωχολογιάς, θυμήσου με στὲς πλατωσιές τοῦ Παραδείσου».

Κι' ἀπόσβυσεν ἡ φωνὴ τοῦ γέρου· τὰ μάτια του ἔμειναν καρφωμένα, ἀλλὰ τὸ κορμί του εἶχεν ἀσπρίση σὺν τὸ μάρμαρο· καὶ βουβοὶ οἱ θεριστάδες, με τὸ δρεπάνι στὸ χέρι, ξανάρχισαν τὸ θέρο βιαστικὰ, γιατί ἕνα θερμισμένο μαιστράλι ἐτάραξε τὲς σταχοκορφές.

(Μετάφρ. Χ. Ζ.)

ΝΥΧΤΟΠΕΡΑΣΜΑ

*Μ' ἀναβε ἡ δίψα ὀλόσαρκα στὸ πάγκοσμο ξενύχτι,
Ἄνοιωθα μέσ' στὰ στήθια μου τὸν πόθο νὰ φουντῶνῃ,
Σπαρτάραγα στῆς ἡδονῆς τὸ γλυκασμένο δίχτυ,
Κι' ὕστερα ἡ νάρκη τοῦ ὄνειρου, πού ὁ ὕπνος ξεδιπλώνει.*

*Μὰ τὸνειρο, κί ἡ ἡδονή, κί ἡ δίψα με τὸν πόθο
Σκορπίστηκαν στὴ χαρᾶνγῃ, καὶ τότε ἀπ' ὄλα μόνο
Μιὰ πίκρα μέσα στὴν καρδιά στάλα-με-στάλα νοιώθω
Νὰ στάῃ, καὶ μ' ἀτέλειωτο νὰ τὴ γεμίζῃ πόνο.*

*Καὶ οἱ στροφές, πού πέφτουνε σὰ φύλλα ἀπ' τὴν καρδιά μου,
Τὰ μάτια μου, πού καρφωτὰ ρουφᾶν τὸν οὐρανὸ
— Καινούργια δίψα, ἀλοίμονο! —, τὰ ὄνειροφτέρουγά μου
Πόνο σταλάζουν κί ἡ Αὐγὴ με βρῖσκει νὰ πονῶ.*

ΑΓΑΠΕΣ

Αὐγοῦλα, πόσο σ' ἀγαπῶ,
 Ἀγνή τῆς Μέρας νιότη!
 Καὶ σέ, ξανθοῦλά μου Ἄνοιξι,
 Κόρη τοῦ Χρόνου πρώτη!
 Μὰ ἐσᾶς διπλὰ σᾶς λαχταρῶ,
 Γλυκόλαλα παιδάκια,
 Νέας ζωῆς αὐγὲς κι' ἀνοίξεις!

ΧΟΡΟΣ ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Ρουφῶ τὴν πάναγνη χαρὰ, τὴν ἁρμονία πίνω,
 Καὶ τὸ τραγοῦδι τὸ γλυκό· καὶ σέ παλμοὺς ὀνείρου
 Σᾶς βλέπω—Ἡλόσιον ὄραμα—στὰ γαλανὰ τοῦ ἀπείρου
 Ὅλες μαζὺ μὲν Ἄνοιξι, τὴν κάθε μὴ ἓνα Κρῖνο.

ΜΑΝΟΣ ΑΡΤΑΚΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΤΕΧΝΑΙ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Ἡ «Χειραφετημένη»

Χρ. Παπαζαφειροπούλου.

Θέατρον Κυβέλης.

Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς, πού ὁ κ. Χρ. Παπαζαφειρόπουλος, ἐδημοσίευσεν ἓνα δράμα του μετὸν τίτλο ἢ «Χειραφετημένη».

Οἱ ἐφημερίδες τότε ἔγραψαν λίγα καλὰ λόγια, τὰ συνηθισμένα πάντα εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις, πού μᾶλλον ἦσαν φιλοφρονήματα πρὸς τὸν νεαρὸν συγγραφεὴ καὶ ὄχι κρίσεις σοβαραῖ.

Γιὰ ὅσους ὅμως καταλαβαίνουν ἀπὸ θέατρο, τὸ πρᾶγμα εἶχε διαφορὰ. Αὐτοὶ εἶπαν: Νὰ ἓνα δράμα· γιατί ἐδημοσιεύθη καὶ δὲν παίζεται; Νὰ ἐπὶ τέλους ἓνας συγγραφεὺς Δραματικός!

Καὶ δὲν εἶναι λίγο αὐτὸ στὸν τόπο μας, στὴ φτωχικὴ μας θεατρικὴ φιλολογία.

Πολλὰ ἔργα εἶχαν κάτω ἀπὸ τὸν τίτλο τους, εἴτε στὸ ξόφυλλο τοῦ βιβλίου, εἴτε στὸ θεατρικὸ πρόγραμμα, τὴ λέξι δράμα, μὰ λίγα, πολὺ λίγα, ἀπ' αὐτὰ ἦσαν πραγματικὰ δράματα.

Μπορεῖ νὰ φανέρονται συγγραφικὸ, ποιητικὸ, ἠθογραφικὸ, ἢ ἕξω γὼ τί ἄλλο ταλέντο, μὰ μόνο δραματικὸ ταλέντο δὲν κατώρθωναν νὰ μᾶς δείξουν.

Ὁ κ. Χρ. Παπαζαφειρόπουλος μετὴ «Χειραφετημένη» του, μᾶς ἔδινε πολλὰς ἐλπίδες, γιὰ νὰ μὴν πῶ βεβαιότητες, πὼς ἐὰν τὸ δράμα παιχθῆ, θὰ σταθῆ στὴ σκηνή, ὅπως λένε στὴ θεατρικὴ γλῶσσα.

Τὸ μόνο ἀληθινὸ κριτήριον γιὰ τὰ θεατρικὰ ἔργα εἶναι ἡ σκηνή. Στὸ διάβασμα χάνουν πολὺ, πάρα πολὺ. Πρέπει νὰ ἔχη τὸ μάτι τοῦ ἀναγνώστου μεγάλη πείρα τῆς σκηνῆς, γιὰ νὰ μπορέσῃ ν' ἀναπαραστήσῃ μετ' ἀκρίβεια μπροστὰ τοῦ ὅλας τὰς σκηνὰς τοῦ δράματος καὶ νὰ μὴν τοῦ ξεφύγῃ ἢ ἀληθινή του ἀξία.

*

**

Καὶ νὰ λοιπὸν στῆς 28 Ἰουλίου, εἰς τὸ θέατρον Κυβέλης, παίζεται ἡ Χειραφετημένη καὶ ὁ κόσμος χειροκροτεῖ, συγκινεῖται, δακρύζει, ἐνθουσιάζεται, πολλὰς φορὰς ὁ συγγραφεὺς καλεῖται στὴ σκηνή.

Ἡ μία σκηνὴ διαδέχεται τὴν ἄλλη φυσικὰ, πιθανὰ, ἀβίαστα καὶ μετὰ μὴν μεγάλη γοργότητά ὡς τὴ στιγμὴ πού ἐπέρχεται ἡ λύσις.

Δὲν ἔχει τίποτα πού νὰ κουράσῃ τὸν κόσμον, πού νὰ τὸν κἀνῃ νὰ χασμουρηθῆ. Ὁ διάλογος φυσικὸς καὶ σύντομος.

Οἱ χαρακτῆρες ὅλοι μετὰ δυνατὰς γραμμὰς χαραγμένοι, καὶ ὅλοι διάφοροι μετὰ τὰς ἀναγκαίας ἀντιθέσεις πού θ' ἀποτελέσουν τὸ ἁρμονικὸ σύνολο.

Ἡ θαρραλέα καὶ ἀποφασιστικὴ Μαρία Λοῦζιδη, σὲ τὴν ὥραία ἀντίθεσιν πού εὐρίσκεται μετὰ τὴν δεσποινίδα Γεράνη πού θεωρητικῶς μόνο ὑποστηρίζει τῆς ἴδιας μετὰ αὐτὴν ἰδέας, ἀλλὰ ὀπισθοχωρεῖ ὅμως εἰς πρώτην περίστασιν.

Ὁ χυδαῖος τραπεζίτης καὶ ὁ ἐλεεινὸς ἀδελφὸς στέκονται ἀντίκρου ἀπὸ τὸν εὐγενικὸν γιατρό, πού εἶναι ἔτοιμος νὰ κἀνῃ κάθε θυσία γιὰ τὴν εὐτυχία τῶν ἄλλων.

**

Πολλοὶ θέλουν νὰ ποῦν, χωρὶς βέβαια νὰ μποροῦν νὰ ἀρνηθοῦν τὴν δραματικὴν ἀξία τοῦ ἔργου, πὼς ὁ κ. Παπαζαφειρόπουλος ἐπηρεάσθη ἀπὸ διάφορα διαβάσματα γιὰ νὰ πλάσῃ τὸ μῦθον του, καὶ δὲν μπόρεσε νὰ ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν περιβάλλον καὶ νὰ ἀρπάξῃ ἀπ' τὴ ζωὴ τὴν ὑπόθεσίν του.

Ἴσως ἔχουν δίκαιον. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν πραγματικὰ συμβαίνει τοῦτο, δὲ θὰ μοῦ ἀρνηθοῦν πὼς ὁ κ. Παπαζαφειρόπουλος, σὰν λαμπρὸς τεχνίτης πού εἶναι, ἤξερε πολὺ καλὰ νὰ κρύψῃ τοῦτο τὸ ἐλάττωμα τοῦ ἔργου του. Ἐγὼ τοῦλάχιστο πολὺ λίγο τὸ βλέπω.

Γιατὶ σᾶς παρακαλῶ, δὲν ὑπάρχουν πολλὰς γυναῖκες στὴν Ἑλλάδα, πού εἴτε ἀπὸ διαβάσματα, εἴτε ἀπὸ τῆς νέας Εὐρωπαϊκῆς ἰδέας τοῦ φεμινισμοῦ ἐπηρεασμένες, μοιάζουν μετὰ τὴν ἡρωίδα τοῦ κ. Παπαζαφειροπούλου;

Ἡ νομίζον πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ ὁ συγγραφεὺς λιγάκι ἐπηρεασμένος ἀπὸ ξένα διαβάσματα, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ πλάσῃ καλύτερα τὴν ἐπηρεασμένη ἡρωίδα του;

Καὶ ἐὰν ἡ Μαρία Λοῦζιδη, στὸ τέλος ἐφαινετο ἡ νικήτρια τῶν νέων ἰδεῶν καὶ ἐπομένως καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς ὁ ἐπαναστάτης, πού θὰ ἄνοιγε καινούριους δρόμους, πρὶν ἀπὸ τὴν ὥρα, γιὰ τὸ γυναικεῖο ζήτημα στὴν Ἑλλάδα, πᾶσι καλὰ, θὰ εἶχαν δίκαιον νὰ ποῦν ὅτι θέλουν.

Μὰ ἡ δυστυχισμένη αὐτὴ γυναῖκα, στὸ τέλος ὁμολογεῖ, πὼς ὅλα αὐτὰ ἦταν μὴν τρέλλα καὶ ὁ συγγραφεὺς, διὰ μέσου τῶν γραμμῶν τοῦ δράματος, φαίνεται νὰ διακηρύττῃ, πὼς δὲν εἶναι ἀκόμα καιρὸς στὸν τόπον μας γιὰ τῆς καινούριες αὐτῆς ἰδέας, πὼς δὲν ἔχουν ὠριμάσῃ καὶ εἶναι καλύτερα νὰ ζήσουμε τὴν ὥραία καὶ νοσταλγικὴν ζωὴ τῶν προλήψεων.

**

Ἐπὶ τέλους ὅλοι οἱ νέοι συγγραφεῖς στὴν ἀρχὴ τοῦ σταδίου των, ἦσαν πολὺ ἢ λίγο ἐπιρρασμένοι.

Δὲ μᾶς ἐνδιαφέρει τοῦτο καὶ πολὺ, τὸ παρατρέχουμε, ἄλλο εἶναι ἐδῶ τὸ ζήτημά μας.

Πρόκειται νὰ δοῦμε, ἐὰν ὁ κ. Παπαζαφειρόπουλος ἔχη τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, πὸν στὸ μέλλον θὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν μιὰ λαμπρὰ θέσι στὴ δραματικὴ κονίστρα, πὸν γιὰ πρώτη φορὰ μὲ τὴν ἐπιτυχία ἀγωνίστηκε.

Ἡ δραματικὴ τέχνη τῆς Χειραφετημένης τοῦλάχιστο, μᾶς τὸ βεβαιώνει.

Ἔχουμε δὲ ὅλη τὴν πεποιθήσι πὸς ἂν στὸ μέλλον τὸν ἐπισκεφθῆ καὶ μιὰ μεγαλοφυῆς ἀκόμα ἔμπνευσις, θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὴν φέρῃ εἰς πέρας, θὰ μπορέσῃ νὰ τὴν ἐκτελέσῃ.

Ἐνῶ ἄλλοι μὲ πλῆθος ἴσως μεγαλοφυῶν ἔμπνευσεων, θὰ πελαγώσουν στὴ μεγαλοφύα τους. Δίπλα στὸν ποιητὴ πρέπει πάντα νὰ στέκεται ὁ τεχνίτης.

Ξέρουμε βέβαια, πὸς κάθε ἄνθρωπος ἔχει στιγμὲς ἔμπνευσεως, ἀλλὰ δὲν εἶναι τεχνίτης καὶ δὲν ἔχει τὴ δύναμι νὰ ἐξωτερικεύσῃ, ὅτι αὐτὸς αἰσθάνθηκε, γιὰ νὰ τὸν αἰσθανθοῦν καὶ οἱ ἄλλοι.

Ὁ κ. Παπαζαφειρόπουλος εἶναι δραματικὸς τεχνίτης πρώτης τάξεως.

Ἡ Χειραφετημένη του μᾶς δίνει ὅλες τῆς ἐλπίδες γιὰ τὸ συγγραφεὴ τῆς καὶ γιὰ τὸ φτωχὸ μας Ἑλληνικὸ Θέατρο.

***

Οἱ ἠθοποιοὶ τοῦ Θεάτρου Κυβέλης ἐπῆραν μὲ πόνο τοὺς ρόλους των καὶ ἔπαιξαν λαμπρὰ. Τόσο ὁ κ. Παπαγεωργίου ὡς σύζυγος, ὅσο καὶ ὁ κ. Μαρίκος ὡς γιαιρός, ὁ κ. Πλέσσας ὡς ἀδελφὸς καὶ ἡ δεσποινὶς Κολλυβά ὡς Ἀνθὴ Γεράνη.

Ἡ μικρὰ δεσποινὶς Τασσόγλου πάντα χαριτωμένη στὴ σκηνή, παίζει πολὺ καλὰ τοὺς ρόλους τῆς καὶ μᾶς ὑπόσχεται πολλὰ γιὰ τὸ μέλλον.

Ἡ Κυβέλη ὡς Μαρία Λοιζίδη ἦτον τελεία, ὅπως πάντοτε ἄλλως τε.

Σ. ΧΑΡΑΗΣ

Σημείωσις. — Πρὶν κλείσω τὸ ἄρθρο μου, δὲ νομίζω ἄσκοπο ἐδῶ ν' ἀναφέρω, μιὰ καλλιτεχνικὴ παράστασι πὸν ἐδόθηκε χθὲς τὸ βράδυ στὸ Βαριετὲ ἀπὸ τὸ θίασο τοῦ Μέγκουλα, ἕνα ἀπὸ τοὺς πρωταγωνιστὰς τοῦ διαλυθέντος Βασιλικοῦ Θεάτρου. Ἐπαίχθηκε ἡ Μόνα Βάνα τοῦ Μαίτερολιχ. Ὁ κ. Μέγκουλας μᾶς ἔδωσε ἕνα θαυμάσιον Πριγκιβάλην καὶ ἡ κυρία Στεφάνου ὡς Μόνα Βάνα ἔδειξε ὅτι εἶναι δραματικὴ ἠθοποιὸς πρώτης τάξεως. Εἰς τὴν τρίτην μάλιστα πράξιν μᾶς ἔδωκε ὅλη τὴν ἠθονικὴ φοικίασι καὶ τὴ μεγάλη ἀπόλαυσι τῆς τραγωδίας. Θυμηθῆκαμε παλῆς ἡμέρας, ὅταν τὴν ἐθαυμάσαμε Κασσάνδρα στὴν Ὁρέστεια τοῦ Αἰσχύλου.

Ὁ ἴδιος

***

«**Ἡ Πρωθυπουργία**». — «**Ὁ Κωλέτης**». —

«**Ὁ Μαρμαρωμένος βασιληᾶς**». —

«**Μαρία ἡ Πενταγιώτισσα**». —

Μιὰ ἀπάντησις.

Τὰ θεατρικὰ προγράμματα καὶ αἱ ἐφημερίδες, πὸν ἀνήγγειλαν τὴν «πρώτην» τῆς «Πρωθυπουργίας» τοῦ κ. Τίμου Μαραιτίνου ἐχαρκτήρισαν τὸ νέον αὐτὸ ἔργον τοῦ συγγραφέως τοῦ «Μαρθωνεῖου δρόμου» καὶ τοῦ «Ἀνθρώπου τῆς ἡμέρας» ὡς Ἐπιθεώρησιν τῶν Ἀθηνῶν μετὰ ἑκατὸν ἔτη. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς ἐδόθη εἰς τὴν «Πρωθυπουργίαν» ἀπλῶς διὰ νὰ κεντηθῆ ἡ περιέργεια τοῦ Ἀθηναικοῦ κοινοῦ, τὸ ὅποιον τώρα τελευταῖα ἔπαθεν ἀπὸ κάποιον κακοήθη πυρετόν. . . . Ἐπιθεωρήσεων μετ' ᾠδικῶν ἐπιπλοκῶν.

Ἡ «Πρωθυπουργία» ἔχει τόσην σχέσιν πρὸς τὸ νεοφανὲς αὐτὸ θεατρικὸν εἶδος, πὸν λυμαίνεται ἀπὸ πέρσι τὴν Ἑλλην. Σκηνήν, ὅσην καὶ τὸ ζωντανὸν πνεῦμα τοῦ κ. Μωραϊτίνου πρὸς τὸ νεκρὸν γράμμα τῶν συγγραφέων τῶν «Παναθηναίων». Δηλαδὴ καμμίαν, μὰ ἀπολύτως καμμίαν. «Ἡ Πρωθυπουργία» εἶναι ἀπλοῦστατα μιὰ λεπτὴ καὶ ἔξυπνη σάτυρος τῆς Ἑλληνίδος σωφραζῆτ καὶ τῶν σημερινῶν Ἀθηνῶν. Ὁ κ. Μωραϊτίνος ἐφαντάσθη τὴν γυναῖκα εἰς τὸν τόπον μας κερδίζουσαν μιὰ μέρα τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου ἀλλὰ μόνουσαν πάντοτε Γυναικὰ. Μὲ τίς ἀθῶες δηλαδὴ, ἀδυναμίες τῆς καὶ τὰ αἰώνια χαριτωμένα ἐλαττώματά τῆς. Σὲ μιὰ σκηνὴ τῆς πρώτης πράξεως, ἡ πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, κυρία Φροῦ-Φροῦ, ἀνοίγει τὸ προεδρικὸν χαρτοφυλάκιόν της καὶ πέφτουν ἀπὸ μέσα ἀντὶ τῶν ἀναμενομένων νομοσχεδίων, ἕνα σωρὸν. . . μπουκαλάκια μὲ μυρωδιές. Σὲ κάποια ἄλλη τῆς β' πράξεως, τὸ Ὑπουργικὸν συμβούλιον διακόπτει τὴν συνεδρίασίν του. . . γιὰ νὰ πάνε οἱ Ὑπουργῖνες στὰ μαγαζιά.

Τέτοιες λεπτεῖς, ἔξυπνες καὶ πεταχτές σκηνὲς στολίζουν ὀλόκληρον τὸ ἔργον, τὸ ὅποιον καὶ ἐνότητι ἔχει καὶ δὲν στερεῖται μύθου ἱκανοῦ νὰ τοῦ δώσῃ τὴν μορφὴν ἀρτίας σατύρας. Ἄν ἔλειπαν τὰ τραγουδάκια—γιὰ τὰ ὅποια δὲν εὐθύνεται ὁ κ. Μωραϊτίνος—καὶ ἂν οἱ ἠθοποιοὶ ἦσαν περὶ μελετημένοι καὶ περὶ προσεκτικοί, ἢ «Πρωθυπουργία» θὰ ἐσημείωνε μιάν ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας ἐφετεινάς θεατρικὰς ἐπιτυχίας. Ἐν τούτοις ἕως σήμερον ἐπαίχθη δεκάκις καὶ—πράγμα σπάνιον εἰς τὰ θεατρικὰ χρονικά—ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐκλήθη ἐπὶ σκηνῆς καὶ ἐχειροκροτήθη ἐνθουσιωδῶστα καὶ τὴν τρίτην ἀκόμη βραδίᾳ τῆς παραστάσεώς της.

Εἶπα, ὅτι οἱ ἠθοποιοὶ ἦσαν ἀμελέτητοι καὶ ἀπρόσεκτοι, τοῦλάχιστον τὴν βραδίᾳ τῆς «πρώτης». Ἐν τούτοις πρέπει νὰ κάμω κάποιαν ἐξαιρέσιν γιὰ τὴν κ. Νίκα, ἡ ὅποια ὅπως συνήθως ἦτο χαριτωμένη καὶ μᾶς ἔδωσε μιάν πολὺ καλὴν «Πρωθυπουργίαν».

***

«Ὁ Κωλέτης» πὸν ἐδόθη εἰς τὸ «Πανελλήνιον» εἶναι μιὰ ἱστορικὴ κωμωδία τοῦ κ. Πολ. Δημητρακοπούλου.

Ὁ υἱὸς τῆς κ. Ντὲ-Παρμενίωνος, μιᾶς Φαναριώτισσας τοῦ 1835 καὶ φιλενάδας τοῦ Κωλέτη, ἀπατᾷ τὴν κόρην κάποιου Μαλτέζου Τζοβανίνου, ὁ ὁποῖος πηγαίνει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ ἀπειλῶν σκάνδαλον, ζητῆ ἱκανοποίησιν. Ὁ Κωλέτης τότε ἐξαντλεῖ ὅλην του (;) τὴν πονηρίαν, πείθει τὴν μητέρα καὶ τὸν υἱὸν Ντὲ-Παρμενίωνος, ὅτι ἡ ἀπατηθεῖσα κόρη εἶναι νόθος θυγάτηρ κάποιου Πάπα καὶ κάποιας Ἰταλίδος πριγκηπίσσης, κ' ἔτσι ὁ ἀπατεὼν νυμφεύεται τὴν κόρην τοῦ Μαλτέζου.

Γύρω ἀπὸ τὴν φανταστικὴν αὐτὴν ἱστορίαν ὁ κ. Δημητρακοπούλος μᾶς παρουσιάζει σὲ ὁμορφες καὶ τεχνικὲς σκηνὲς τὸ 35, ἂν καὶ τὸ φῶς μοροῦσε νὰ ἦταν καὶ ζωηρότερον καὶ τὰ ἱστορικὰ πρόσωπα, πὸν παρουσιάζονται στὴ σκηνὴ κάπως ἐντονώτερα χαρακτηριζόμενα καὶ περὶ ἀληθινὰ. Πρὸ πάντων ὁ Κωλέτης.

Μὲ δυὸ λόγια. «Ὁ Κωλέτης» ὡς ἔργον σκηνικὸν θίγει τὸ τέλειον. Ἐπειδὴ ὁμοῦ παρουσιάζεται ὡς ἱστορικὸν ἔργον καὶ χαρακτηριστικὸν τοῦ περιφήμου ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν ἐπὶ Ὀθῶνος, ἡ τελειότης του φθάνει μέχρις ἐνὸς ὁρισμένου σημείου. Καὶ βέβαια ἡ πανθομολογούμενη ἐξυπνάδα τοῦ Κωλέτη καὶ ἡ πονηρία του, πὸν ἐγέννησαν τόσα πράγματα εἰς τὸν Ἀντιβασιλέα, δὲν εἶναι κρῖμα νὰ ἐξαντλοῦνται ἀπὸ ἕνα συγγραφεὴ εἰς μεσιτικὰ κεραισιτικά κατορθώματα; Ἐπειτα τὸ παραμῦθι, πὸν πλάττει ὁ Κωλέτης γιὰ νὰ πείσῃ τὴν οἰκογένειαν Παρμενίωνος, ὅτι ἡ ἀπατηθεῖσα κόρη τοῦ Τζοβανίνου εἶναι ἀπὸ πριγκηπικὸ καὶ Παπικὸ σόι, δὲν σᾶς φαίνεται σὰν κάπως δυσκολοχώνευτο χάπι γιὰ στομάχι Φαναριώτισσας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ μάλιστα Φαναριώτισσας, πὸν—ὅπως τὴν παρουσιάζει ὁ Δημητρακοπούλος—ἔχεν ἀνοικτὸ φιλολογικὸν σαλόνι καὶ ἐδέχετο κάθε Τετάρτη ὅλες τὲς πνευματικὲς κορυφὲς τῶν ἡμερῶν τῆς;

Ὁρισμένως, ὁ κ. Δημητρακοπούλος, μὰ ξεχωριστὴ Ἑλληνικὴ ιδιοφυΐα, βιάζεται ἀπελπιστικὰ ὅταν γράφῃ. Καὶ ὁ «Κωλέτης» ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα ἔργα του, εἶναι ἔργον πολὺ βιαστικόν.

Οἱ ἠθοποιοὶ ὅλοι ἐφιλοτιμήθησαν καὶ ἔπαιξαν θαυμάσια. Ὁ κ. Μαρίκος μᾶς ἔδωκε ἕνα Κωλέτην ἔξοχον. Ὁ κ. Ζάνος ὡς Μαλτέζος ὑπῆρξεν ἀμίμητος. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ κ. Περιδου ὡς κ. Παρμενίωνος καὶ οἱ ἄλλοι ὁ καθένας εἰς τὸν ρόλον του.

Γιὰ τὴν Κυβέλη ἀρκοῦμαι ν' ἀναφέρω—ἄς προσέξουν καλὰ οἱ κ.κ. πρωταγωνίστριες—ὅτι κατεδέχθη νὰ παῖξῃ τὴν κόρη τοῦ Μαλτέζου, ἕνα ἐντελῶς ἀσήμαντον ρόλον. Καὶ ὁμοῦ ἡ Κυβέλη ἦταν ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἡ πρωταγωνίστρια.

***

Εἰς τὸ «Σύνταγμα» ἐδόθη καὶ ὁ «Μαρμαρωμένος Βασιληᾶς» τοῦ κ. Νικολοπούλου, δρᾶμα ἱστορικὸν εἰς πράξεις 4.

Ἡ ὑπόθεσις του, ἀνάγεται εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ τελευταίου Αὐτοκράτορος μας. Τὸ θέμα ὁμοῦ αὐτὸ, πὸν σ' ἕναν Ντ' Ανούντσιο θὰ ἐνέπνεεν ἕν' ἀριστοῦργημα ἴσως, εἰς τὸν κ. Νικολοπούλου δὲν ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γράψῃ τίποτ' ἄλλο παρὰ τέσσαρας πράξεις, αἱ ὁποῖαι ἠμποροῦσαν νὰ ἦσαν καὶ ὀκτὼ ἢ καὶ καμμία. Μονόλογοι ἐκτενεῖς καὶ κουραστικοὶ, ἔλλειψις κάθε δράσεως, ἀγνοια τῆς σκηνῆς καὶ τῶν συνθηκῶν τοῦ θεάτρου, κατεδίκασαν τὸ ἔργον αὐτὸ εἰς ἄμεσον θάνατον.

Ὁ κ. Νικολοπούλος ἐπεχείρησε κατιτὶ ἀνώτερον τῶν δυνάμεων καὶ ἀπέτυχε. Ἄν ἐπιχειρήσῃ νὰ γράψῃ τίποτε εὐκολώτερον—ποῖός ξερεῖ—πιθανὸν καὶ νὰ ἐπιτύχῃ.

***

Μὲ ἀστροτόβροντα καὶ ἄνεμον καὶ σκοτάδι ἐσημείωσεν ὁ Θεὸς τὴν γέννησιν τῆς Μαρίας. Ἐτσι συμβολίζεται τὸ πνεῦμα τῆς καταστροφῆς πὸν σκορπᾷ γύρω τῆς ἡ ὁραία Ἐλευθερία, ἡ ἡρώς τοῦ κ. Νιρβάνα στὸ δρᾶμα τοῦ «Ἡ Πενταγιώτισσα».

Ὁ μῦθος του δὲν ἔχει τίποτα τὸ κοινὸν στὶς λεπτομέρειες μὲ τὴν ζωὴν τῆς ἱστορικῆς ἐταίρας τῶν Πενταγιῶν, πὸν πέθανε μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν.

Στ' ἀμπέλι κάποιου χωρικοῦ γιορτάζουν τὸν τρύγον.

Ὁ χορὸς δίνει καὶ πέρνει, ὅταν ἔξαφνα ἡ Μαρία, πὸν εἶχε φθάσει ἀθέατη, ὁρμᾷ μὲ κάποιαν ὁραίαν ὁρμὴν κ' ἀρχίζει νὰ σέρνῃ τὸν χορὸν. Ἡ Μάρθα ὁμοῦ—ἡ γυναῖκα κάποιου Θανάση Βρετοῦ πὸν περιφρονήθηκε κάποτε στὸν ἔρωτά του ἀπὸ τὴν Μαρία—ζηλεύει, παρατᾷ τὸν χορὸν καὶ καλεῖ τὸν ἄντρα τῆς νὰ φύγουν. Ἐκεῖνος τὴν βρίζει καὶ συμπλέκεται μὲ τὸν Ποθητόν, ἕνα παλληκάρι, πὸν χαιρέται τώρα τὴν ἀγάπῃ τῆς Μαρίας. Ἀνάμεσα ὁμοῦ στὰ μαχαίρια τῶν ἀνταρτῶν, μπαίνει ἡ Πενταγιώτισσα καὶ ἐμποδίζει τὸ ματοκύλισμα.

Ἐν τούτοις ἡ γρηᾷ-Καλὴ, μὰ μέγαυρα θυμωμένη κατὰ τῆς Μαρίας, ἡ μητέρα τῆς ὁποίας εἶχεν ἀπορρίψει πρότασιν γάμου διὰ τὸν υἱὸν τῆς ἕνα ἀπαίσιον τύπον, τὸν Σπινοβαγγέλην, δημιουργεῖ κάποιαν διαβολικὴν πλεκτάνην, οἱ ἀντίζηλοι συναντῶνται καὶ ὁ Ποθητὸς σκοτώνει τὸν Θανάση.

Τὸ χωρὶν τότε ὀλόκληρον ἐξεγείρεται μανιωμένο ἐναντίον τῆς Μαρίας. Ἀποφασίζει νὰ τὴν θάψῃ ζωντανὴν καὶ νὰ τὴν πομπεύσῃ. Ἡ ἐπίθεσις γίνεται τὸ ἴδιο βράδυ, πὸν ἡ Μαρία δέχεται τὸν ἐραστὴν τῆς ἀνύποπτη. Ὁ Ποθητὸς ὁρμᾷ νὰ ὑπερασπισθῆ τὴν πόρτα, μὰ ὁ Σπινοβαγγέλης προφθάνει καὶ τοῦ χώνει τὸ λάζο στὰ στήθια.

Μισότρελλη τότε ἀπὸ τὸν πόνο ἡ Μαρία, ἀρπάζει ἕνα ποτήρι εἰς τὸ ὅποιον εἶχε λυώσει τὴ σκουριὰ ἐνὸς ἀρχαίου καθρέφτη καὶ πίνει τὸ φαρμάκι, πὸν «τὸ δούλεψαν τῆς ὁμορφιάς τὰ μάγια».

Σκηνικῶς «Ἡ Πενταγιώτισσα» πιθανὸν νὰ μὴν εἶναι ὑπόδειγμα τελειότητος. Γιατὶ κ' αὐτὴ εἶναι—ὅπως ὅλα τὰ δραματικὰ ἔργα τοῦ Νιρβάνα—δρᾶμα ἐσω-

τερικόν. Με ψυχικόν διάλογον, με ώραίαν και δυνατήν σύλληψιν και ἀριστοτεχνικήν ἐκτέλεσιν.

Τὰ ἐλαττώματά της εἶναι τὰ ἴδια με τὰ ἐλαττώματα τοῦ «Ἀρχιτ. Μάρθα» και τοῦ «Χελιδονιοῦ». Καί ὅτι θά εἶχε νά παρατηρήσῃ κανεῖς σ' ἐκεῖνα — κάποιαν ἀτημελησίαν εἰς τήν δράσιν — παρατηρεῖ και σ' αὐτό. Ἄλλά και στοὺς κριτικούς μας θά εἶχε νά κάμῃ κανεῖς τὰς ἰδίας παρατηρήσεις. Ἰδίως σέ κείνους, πού δέν ἐκατάλαβαν ἀκόμη ὅτι, ὁ κ. Νιρβάνας εἶναι ποιητής και κατά συνέπειαν ἔχει τὸ δικαίωμα νά προεξοφλήσῃ τὸν χρόνον και νά δραματοποιήσῃ τὸ σύμβολον, πού κρύβεται μέσα στὴν ψυχὴ τῆς πραγματικῆς Μαρίας τῆς Πενταγιώτισσας και πού ὕστερα ἀπὸ πενήντα ἢ ἑκατὸ χρόνια ἡ δημοτικὴ Μούσα θά διηγητῆ σάν θρύλλον και σάν Παράδοσιν στοὺς ἀπογόνους μας.

*
**

Ὁ κ. Γ. Β. Τσοκόπουλος, μοῦ ἔκαμε τὴν τιμὴν ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰ «Ἀθηναϊκὰ Γράμματά» μου τοῦ προηγουμένου τεύχους τῆς «Νέας Ζωῆς». Ἡ ἀπάντησις ἔγεινε ἐμμέσως μὲν εἰς τὴν «Ἐστίαν» ἀμέσως δὲ εἰς τὰς «Ἀθήνας» τὴν μεθεπομένην τῆς «πρώτης» τῆς «Χειραφετημένης».

Ὁ κ. Γ. Β. Τσοκόπουλος, εἶχεν ὠρισμένως ἀδικον ν' ἀπαντήσῃ. Πρῶτα-πρῶτα γιατί ἔδειξε ὅτι ἐπειράχθη κ' ὕστερα γιατί ἐπεχείρησε νά ὑπερασπισθῆ ζήτημα ὄχι και πολὺ κολακευτικόν δι' ἓνα συγγραφεὶ εἰλικρινῆ κ' εὐσυνείδητον.

Μά τὴν ἀλήθεια, δέν πιστεύω ὁ κ. Γ. Β. Τσοκόπουλος νά φρονεῖ σ' ἀλήθεια ὅτι τὰ «Παναθηναῖα» εἶναι ἀριστοῦργημα και μάλιστα ὅτι ἔχουν ἀναλογίαν πρὸς τοὺς «Βατράχους» τοῦ Ἀριστοφάνους. Κι' ἀφοῦ βέβαια, δέν πιστεύει σὲ μιὰ τέτοια ἡλιθιότητα, πῶς ἐτόλμησε ἄραγε νά τὴν ὑπογράψῃ.

Ὁ ἀγὼν τῆς ζωῆς εἶναι δύσκολος εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Καί τὰ θεατρικὰ ποσοστὰ δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι εἶναι πολὺ ἐλκυστικά. Γι' αὐτὸ δέν ἡμπορεῖ νά κατηγορήσῃ κανεῖς ἐκεῖνον, πού θά γράψῃ ἓνα ἀνόητον ἔργον, ὅπως αἱ Ἐπιθεωρήσεις πού παίζονται στὴ «Νέαν Σκηνήν». Ἀφοῦ εἶναι γνωστὸν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι οἱ ὀλιγώτερον κερδίζοντες ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά τους, και τὸ κοινὸν τῶν θεάτρων, τόσφ ἀμόρφωτον ἀκόμη, ὥστε νά χειροκροτῆ ἐπὶ σειρὰν ὄλην παραστάσεων τὰ «Παναθηναῖα» τοῦ 907 και 908. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ εἶμεθα σύμφωνοι με τὸν κ. Τσοκόπουλον. Διαφωνοῦμεν ὁμως και δυστυχῶς θά διαφωνοῦμεν αἰωνίως, εἰς τὰ ἐπιχειρήματα, με τὰ ὁποῖα ἀνέλαβε νά ὑπερασπίσῃ τὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου, τῶν νόθων πνευματικῶν τέχνων του. Τὶ διάβολο, ἔχει ἀνάγκην ὁ κ. Τσοκόπουλος νά ὑποδείξω ἐγὼ εἰς τὸν συγγραφεὶ τοῦ «Εἰς ἀναζήτησιν τῆς Εὐτυχίας» τοῦ «Παιδιοῦ» τῆς «Βασιλίσσης Σαββᾶ» και τῆς «Θεοδώρας», ἔργων πού ἂν δέν ἐθριάμβευσαν ἐπάνω εἰς τὴν σκηνὴν ἔδειξαν ὁμως τὸν εὐσυνείδητον ἐργάτην τῶν γραμμάτων, ὅτι τὰ «Παναθηναῖα» τὰ γεννηθέντα «τῆ συμπεράζει πολλῶν

λογίων και ἡθοποιῶν εἶναι νόθα πνευματικὰ τέκνα του; Καί ἀρμόζει, εἰς τὴν εὐφύϊαν του, νά τοῦ τὰ ὑποδεικνύουν ἄλλοι ὡς νόθα;

Ἄς με πιστεύσῃ ὁ κ. Τσοκόπουλος. Τὰ δάκρυά μου γιὰ τὸν ἐξευτελισμὸν τῆς Τέχνης δέν εἶναι κροκοδείλεια — ὅπως διίσχυρίζεται. Δέν ὑπάρχει ἄλλως τε κανεῖς λόγος νά εἶναι. Ἀπὸ τὴν φιλολογικὴν ἐργασίαν μου δέν περιμένω νά ζήσω κ' ἐπομένως ἀδιαφορῶ ἐντελῶς ἂν ἡ «Χειραφετημένη» δέν κατώρθωσε νά κάμῃ σειρὰν παραστάσεων ὅπως τὰ «Παναθηναῖα». Μοῦ φθάνει ὅτι ἐπαίχθη, ἤρξε κ' ἐχειροκροτήθη. Εἶναι γνωστὸν δὲ ὅτι τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, πού ὀργιάζει τὸ τραγοῦδι και τὸ κανκάν ἐπάνω εἰς τὴν Ἑλλ. σκηνὴν τὸ ποσὸν τῶν παραστάσεων ἐνὸς δράματος δέν εἶναι ἐνδείξεις ἐπιτυχίας. Οὔτε οἱ «Πετροχάριδες» οὔτε τὸ «Χελιδόνι» οὔτε ἡ «Πενταγιώτισσα» ὑπερέβη τὴν δευτέραν διδασκαλίαν. Καί ὁμως τὰ ἔργα αὐτὰ ἐπέτυχαν και ὁ κ. Γ. Β. Τσοκόπουλος, τὰ ἔκρινε με πολλὴν ἐνθουσιασμόν.

ΧΡ. ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

Υ. Γ. — Εἰς τὴν ἐπίκρισιν τοῦ ἔργου μου, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον ἡμῶν τοῦ ἄρθρου του τῶν «Ἀθηνῶν» και ἡ ὁποία ἐγράφη χωρὶς ἀμφιβολίαν εἰς στιγμὴν βρασμοῦ θεατρικῆς ὀρμῆς δέν θ' ἀπαντήσω. Ὁ κ. Τσοκόπουλος εἶναι ἐλεύθερος νά ἔχῃ ὅποιανδήποτε γνώμην θέλει περὶ τῆς «Χειραφετημένης». Καί ἂν ἐπειράχθη ἀπὸ ὅσα ἔγραψα γιὰ τὴν Ἐπιθεωρήσιν του και ἐρρίχθη ἀγρίως κατὰ τοῦ ἔργου μου, ἡδίκησεν, ὠρισμένως, τὸν ἑαυτὸν του περισσότερον. Διότι ἡ καλὴ πίστις τοῦ ἐπέβαλε νά φανῆ εἰλικρινέστερος πρὸς τοὺς ἀναγνώστας του, οἱ ὁποῖοι, χωρὶς ἄλλο, θά ἔτριψαν ἐκκληκτοὶ τὰ μάτια τους, διαβάζοντας τὴν κριτικὴν του εἰς τὰς «Ἀθήνας», τὴν γρονθοκοπομένην ὄχι μόνον πρὸς τοὺς κριτικούς ὄλων τῶν ἄλλων ἐφημερίδων και περιοδικῶν ἀλλὰ και πρὸς αὐτὴν τὴν κριτικὴν τῆς συντάξεως τῶν «Ἀθηνῶν». Ἐπειτα, ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι καίτοι ἔκρινεν τὴν «Χειραφετημένην» ὡς «ἀπόπειραν συγγραφῆς δράματος, ἡ ὁποία ἔμεινε εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀποτελείας», ἐν τούτοις εἶχε τὴν καλωσύνην νά διαβεβαίωσῃ τοὺς ἀναγνώστας του, ὅτι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἶναι πολὺ ἱκανοποιητικὸν διὰ νέον συγγραφεὶ ὅπως εἶμαι ἐγὼ.

Τὸν εὐχαριστῶ πολὺ γι' αὐτὰ τὰ καλὰ λόγια του, τόσφ μᾶλλον ὅσφ συλλογίζομαι ὅτι διὰ παλαιῶν κριτικῶν, ὅπως ὁ κ. Γ. Β. Τσοκόπουλος, τὸ εὐκολώτερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου ἦτο νά γράψῃ, ὅτι τὸ ἔργον μου ἐμαξιλαρώθη κηρύλας...

ΧΡ. Π.

«ΤΟ ΤΙΜΙΟ ΣΠΙΤΙ». — Περὶ τοῦ δράματος αὐτοῦ τοῦ συνεργάτου μας κ. Π. Χόρν πού δημοσιεύει σ' αὐτὸ τὸ φυλλάδιον ἡ «Νέα Ζωὴ» ἔγραψεν ὁ κ. Τσοκόπουλος εἰς τὰς «Ἀθήνας».

«... Ἐνῶ ἐπαίχτετο εἰς τὴν σκηνὴν τὸ δράμα τοῦ κ. Χόρν «Τὸ τίμιον σπίτι» δέν ἤμουν βεβαίως μόνος

ἐγὼ ὁ ὁποῖος ἠρώτων τὸν ἑαυτὸν μου ἐὰν ὑπάρχῃ εἰς τὴν ζωὴν τόση ἀσχημία.

Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι ὑπάρχει. Κάπου ἐκεῖ εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἱερᾶς Ὀδοῦ, ὅπου ὑπάρχουν ἀκόμη τὰ ἄντρα τῶν χασισοποτῶν και τῶν λωποδυτῶν, εἰς τὴν Καστέλλαν τοῦ Πειραιῶς, ὅπου κινεῖται τέλος πάντων τὸ πυκνότερον λαϊκὸν κατακάθισμα, εἶναι ἐνδεχόμενον νά γυρίζουν καθὼς τὰ σκουλήκια τὰ γεννώμενα ἀπὸ τὴν σῆψιν, ἄνθρωποι ὅπως ἐκεῖνοι τοὺς ὁποῖους ἀνέβασεν ἐπάνω εἰς τὴν σκηνὴν ὁ κ. Χόρν. Πού τοὺς ἐσπούδασεν αὐτοὺς τοὺς τύπους ὁ συγγραφεὺς των, και μάλιστα πού τοὺς ἐσπούδασε τόσον καλά, ὥστε νά τοὺς ἀνεβάσῃ με τὴν φρικιαστικὴν ἀκρίβειαν ἐπάνω εἰς τὴν σκηνὴν; Μυστήριον. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ ἀκρατὴς και ἂν δέν ἔχῃ ἰδῆ ποτὲ αὐτὰ τὰ κοινωνικὰ μικρόβια, κινούμενα κάτω ἀπὸ τὸ μικροσκόπιον τῆς παρατηρήσεως ἀντιλαμβάνεται διαισθητικῶς τὴν ἀλήθειαν τῆς περιγραφῆς των.

Ὁ μέθυσος υἱός, ἡ μάνα ἢ «χαροκαμένη» και τρελλή, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ συγγραφεὺς ἔδωκε τὴν διπλὴν ὄρασιν διὰ νά βλέπῃ προκαταβολικῶς τὸ δράμα πού θά συμβῇ μετ' ὀλίγον, ἢ κόρη ἢ φρικωδῶς ἀσχημὸς και οἰκτρῶς, ὁ μεσίτης τῶν μοντέλων—ὁ ὀλιγώτερον Ἑλληνικὸς τύπος τοῦ ἔργου—ὁ ζωγράφος ὁ οἰκτρὸς και ἀνανδρος πού δολοφονεῖ πρὶν νά πηδήσῃ ἀπὸ τὸ παράθυρον, ὁ φίλος τοῦ υἱοῦ χασισοπότης, ὅλοι αὐτοὶ εἶναι τύποι γεμάτοι ἀλήθειαν, χωμένοι εἰς κάποιον πηλὸν μαῦρον και ὄζοντα ἀπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐπλανήθησαν δάκτυλα ἀληθινῶν τεχνιτῶν.

Και ὁμολογῶ ὅτι σπανίως εἰς τὸ θεατρὸν ἠσθάνθη ἔξυπνος τὸν ἐφιάλτην πού πιέζει τὸ στήθος και ἡμπορεῖ ν' ἀποσπάσῃ κραυγὰς. Κάποτε εἰς τὸν «Παρεΐσακτον» τοῦ Μαίτεργλιχ ἐδοκίμασα τὸ ἴδιον συναίσθημα. Ἐκεῖ ὁμως ὁ παρεΐσακτος εἶναι ὁ θάνατος. Καί ὁ θάνατος και ὁ τρομερῶμερος ἀκόμη εἶναι ἀπείρω ἡμερῶτερος και πλέον γαλήνιος ἀπὸ τὴν τρομερὰν ζωὴν.

*
**

Με τὴν δύναμιν σχεδιασμένον ἀλλὰ και ἐκτελεσθὲν τὸ δράμα τοῦ κ. Χόρν διὰτὶ ἀπέτυχε, ἢ τοῦλάχιστον διὰτὶ προεκάλεσε τόσας διαμαρτυρίας ὥστε νά καταβιβασθῆ τόσον βιαστικὰ ἀπὸ τὸ πρόγραμμα;

Ἐδῶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀληθείας και τῶν συμβιβαστικῶν ἀξιῶσεων τοῦ θεάτρου. Τὸ θεατρὸν ἔχει ἀξιῶσεις, τὰς ὁποίας εἰς κανένα δέν ἐπιτρέπεται νά παραβλέψῃ. Ἡ ἀλήθεια, ἢ ἀπόλυτος ἀλήθεια, ἢ ὑπερτάτη ἀκρίβεια δέν εἶναι ἀνεκτὴ εἰς τὸ θεατρὸν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι διὰ τὴν σκηνοθεσίαν ἀποτελεῖ ἀξίωμα ὅτι δέν ἐπιτρέπεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς νά ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν ἐπίλων ἀληθινὸς καθρέπτης. Κάποτε εἰς τὴν Ἀρλεζιάναν ὁ κ. Χρηστομάνος ἐτοποθέτησεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀληθινὰ καλάμια. Ἡ ἐντύπωσις ἦτο ἀτυχεστάτη. Τὸ ἴδιον και χειρότερον συνέβη ὅταν ὁ ἴδιος κ. Χρηστομάνος εἰς τὸ «Κράτος τοῦ Ζόφου»

ἐσκόρπισεν ἀληθινὴν κόπρον ζῶων εἰς τὴν σκηνὴν.

Τὸ ἴδιον συμβαίνει και εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἔργου. Ὁ συγγραφεὺς πρέπει νά φθάσῃ εἰς τὰ ἐπιτρεπόμενα ὅρια τοῦ ρεαλισμοῦ. Πέραν αὐτῶν ἐνεδρεῖ ἢ ἀποτυχία. Καί ἐνῶ εἶναι τόσον ἀληθὲς εἰς τὸ ἄντρον τῶν χασισοποτῶν και τῶν μεθύσων ἢ κόρη νά εἶναι γεμάτη ἀπὸ στίγματα ἐκφυλισμοῦ, χολῆ και ἀποτροπαία—ὅπως τὴν παρουσίασεν ὁ κ. Χόρν—φαντάζομαι ὅτι ἐκεῖ ἀκριβῶς ἢ συμβατικῶς τοῦ θεάτρου ἦνοιγε μιαν θύραν εἰς τὸν συγγραφεὶ νά τοποθετήσῃ μιαν ἀντίθεσιν. Ἄν μέσα εἰς αὐτὸ τὸ περιβάλλον τῆς τρομερᾶς ἀσχημίας ἦρηστο κάποια ἀκτίς φωτός και αὐτὴν τὴν ἀκτίνα τὴν ἔφερνε κοριτσάκι αἰθέριον, ἀναπτυσσόμενον ἀγωνιωδῶς μέσα εἰς ἐκείνην τὴν δηλητηριώδη ἀτμόσφαιραν, θά ἐγεννᾶτο ἢ ἀντίθεσις τῶν χαρακτήρων, θά ἐγένετο ἢ διάσπασις τῆς ὁμοιομορφίας τὴν ὁποίαν ζητεῖ τὸ θεατρὸν.

Ὁ κ. Χόρν ἐπέμεινε εἰς τὴν πιστότητα τῆς εἰκόνας του και ἐποδοπάτησε τὰς ἀξιῶσεις τοῦ θεάτρου. Ἄλλὰ αἱ ἀξιῶσεις δέν συγχωροῦν καμμίαν περιφρόνησιν. Καί τὸ ἔργον κατεβιβάσθη ἀπὸ τὸ πρόγραμμα. Ἄδιάφορον ὁμως. Ὁ κ. Χόρν μᾶς ἔδωκε μέτρον δυνάμεων πολὺ ἱκανοποιητικόν. Τὸν περιμένομενον ὅταν θά ἐπαναλάβῃ τὰς σχέσεις του με τὰς ἀξιῶσεις τοῦ θεάτρου, και εἶμεθα βέβαιοι ὅτι θά τὸν ἴδωμεν πολὺ, πάρα πολὺ ἐπιτυχάνοντα».

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντὰ τῆς «Νέας Ζωῆς».

Με μεγάλη μου λύπη ἀναγκάζομαι νά διαμαρτυρηθῶ γιὰ ὅσα ἐδημοσίευσεν πρὸ καιροῦ στὸ ἀξιόλογον περιοδικόν σας (σελ. 745—746) ὁ κ. Ἰ. Γκίκας κρίνων τὰ διηγήματά μου με τὸν τίτλον «Ἀητοὶ και Λελέκια».

Σήμερον μόλις διάβασα τὴν κριτικὴν τοῦ κ. Γκίκα και ἀπόρησα ἂν ὄχι γιὰ τίποτε ἄλλο τοῦλάχιστον γιὰ ὅσα φανταστικὰ ἀναφέρει γιὰ τὸ ἔργον μου.

Ἡ ἀμεροληψία σας και τὸ χρεὸς τὸ δημοσιογραφικὸν ἐλπίζω νά σᾶς πείσουν ὅτι εἶναι δίκαιον νά φιλοξενήσετε τὲς λίγες αὐτὲς γραμμὰς, ὡς ἐπιβεβαίωσιν τὴν ἀπάντησιν στὰ γραφόμενα τοῦ κ. Γκίκα. Με κατηγορεῖ ὅτι ἐπιτοφόρησα λελέκια τοὺς αἰμοδιψεῖς Βουλγάρους και ἀητούς τοὺς ἠρώας τῆς Μακεδονίας, ἔκαμα γράφει πολὺ κακὰ γιὰ τοῦτο και ἀπολογεῖται γιὰ τὴν χρησιμότητα τῶν λελεκιῶν ὡς ὀφελίμων πτηνῶν. Παρακαλῶ τὸν κ. Γκίκαν νά μοῦ ἐξηγήσῃ πῶς ἐξάγει αὐτὸ τὸ συμπέρασμα και πού εἶδε γραμμένο μέσα στὸ βιβλίον μου τέτοιο πρᾶγμα; Πῶς δέν ξέρει ὁ κ. Γκίκας ὅτι ἡ φαντασία εἶναι κακὸς σύμβουλος γιὰ τὴν κριτικὴν;

Τὸν τίτλον ἐνὸς διηγήματός μου ἔκαμα και τίτλον τοῦ βιβλίου μου τί ἀπλοῦστερο; Τί χρειάζονται ἐκεῖ μέσα οἱ Βούλγαροι και ἡ περι Λελεκιῶν πτηνολογία τοῦ κ. Γκίκα;

Θέλετε νά δῆτε πῶς ἀντιλαμβάνονται ἄλλοι τοὺς

«Ἀητούς καὶ τὰ Λελέκια»; Νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς παραθέσω τὴν γνώμην τοῦ κ. Ν. Δεβίδη τῶς Προέδρου τῆς Ἑλλ. Βουλῆς καὶ τώρα ὑπουργοῦ, ἀπὸ ἓνα πολὺ τιμητικὸ γιὰ μένα γράμμα του.

«Ὁρθῶς τὴν συλλογὴν ἐπεγράψατε οὕτω διότι χωρὶς ποσῶς νὰ σκοπῶ νὰ ἐλαττώσω τὴν ἀξίαν τῶν ἄλλων ἐν αὐτῇ ἔργων, οἱ Ἀητοὶ καὶ Λελέκια ἡγοῦνται αὐτῶν. Ὁραιοτάτη ἢ ἐμπνευσίς καὶ μεγαλοπρεπεστάτη, ἀληθῶς ποιητικὴ. Ἡ τελευταία δὲ παράγραφος τῶν Ἀητῶν εἶναι ἀληθῶς καλλιτέχνημα πολιτικοῦ ἀξιώματος, διαμυστηρία τῶν ἐλευθέρων ψυχῶν κατὰ τῶν δούλων τὸ φρόνημα τῶν γεννόντων καὶ διατηρούντων τοὺς τυράννους».

«Ἀληθῶς οἱ δούλοι τὸ φρόνημα οἱ τιποτένοι ὡς ὑμεῖς ὀνομάζετε αὐτοὺς πρέπει πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ ὑπὸ πάντων νὰ καταδιώκονται. Δὲν συμφωνῶ ὁμοῦ καὶ ὅτι ἰσχύουσιν οὔτε φόβος ποτὲ νὰ ἰσχύσωσιν ἐνόσφῃ ἢ φύσις παράγει καὶ ἀετούς». κ.λ.π. Δὲ θέλω κ. συντάκτη τῆς «Νέας Ζωῆς» νὰ ποδεῖξω μὲ τοῦτο ὅτι εἶναι τέλεια τὰ διηγήματά μου. Πρῶτος θὰ παραδεχθῶ κάθε ἐλάττωμά τους, ποτὲ ὁμοῦ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μοῦ παρατηρεῖ ὁ κ. Γκίκας μὲ πολλὴν φαντασίαν καὶ μὲ προκατάληψιν.

Μὲ τιμὴ πρόθυμος

X. ΒΑΡΑΕΝΤΗΣ

1 Αὐγούστου 1908. Ἀθήναι

H. HARDUIN. — Ἀπὸ μίαν ὥραϊαν νεκρολογίαν ποῦ ἀφιερώνει στὸ «Ἐμπρός» ὁ κ. Ζ. Παπαντωνίου εἰς τὸν παγκοσμίου φήμης χρονογράφον τῆς «Matin» Harduin.

«...Ἡ φήμη αὐτὴ δὲν ἦτο παράλογος. Ἡ ἀνθρωπότης, δυσπιστοῦσα πολὺ πρὸς τὴν σοβαρότητά της, ἔχει ἀνάγκην ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι νὰ τὴν κοροϊδεύουν. Ὁ Ἄρντουεν ἀπεδείχθη μοναδικὸς δι' αὐτό. Ὅχι μόνον ἦτο πνεῦμα σπάνιον, ἀλλὰ καὶ νοικοκύρης εἰς τὴ δουλεία του. Ἐχρησιμοποίησεν ἐξυπνότατα τὴν ἐπικαιρότητα τῆς δημοσιογραφίας, διὰ νὰ εἰπῇ πράγματα διαρκῆ. Λαμβάνον ἀφορμὴν ἀπὸ τὸν πρωθυπουργὸν, ἀπὸ τὸν ἐργάτην, ἀπὸ τὸν λωποδύτην, ἀπὸ τὸν ἐγκληματίαν ἢ τὸν αὐτόχειρα τῆς ἡμέρας, ἔβαζεν εἰς τὰ περαστικὰ αὐτὰ γεγονότα ἓνα ψῆγμα ἐκλάμπρου σατυρικοῦ χρυσοῦ, καὶ τὰ προέπεμπεν εἰς τὴν ἀφανείαν μὲ μίαν παρατήρησιν καὶ μίαν ἀλήθειαν πολυλάκις μνημειώδη. Αὐτὸ εἶνε γενικῶς τὸ χρονογράφημα, τὸ μέγα αὐτὸ ποίημα τῆς ἡμέρας. Ὁ Ἄρντουεν ὁμοῦ διέφραξεν ἀπὸ τοὺς χρονογράφους κατὰ τοῦτο ὅτι οὐδέποτε συνεπάθησε πρὸς κανένα πρᾶγμα, ὅτι ἠγνόησεν ἐντελῶς κάθε εἶδους δάκρυ, καὶ ὅτι ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας ἀπὸ τὰ ὁποῖα οἱ ἄλλοι χρονογράφοι βγάζουν συνήθως ἄνθη, αὐτὸς ἔβγαζε πάντοτε τὴν ἄκρη μιᾶς τσουκνίδας. Ἡ ἐποχὴ μας δὲν εἶδε πessiμιστὴν τόσον συστηματικόν, τόσον ταχὺν καὶ σύντομον εἰς τοὺς ὀρισμούς του. Οἱ ἀφορισμοὶ του διὰ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα ἦσαν σύντομοι, ξηροὶ καὶ ἐπιβλητικοὶ ὡς Αὐτοκρατορικὰ Διατάγματα.....»

Εἰς τὰς Ἀθήνας, στὴν πλατείαν τοῦ Κήπου ποῦ εὐρίσκειται πλησίον τῆς Ρωσικῆς ἐκκλησίας ἐστήθη ὁ «Ξυλοθραύστης» τοῦ Φιλιππότη. Μεταφέρομεν μερικὰς γραμμὰς ἀπὸ ἓνα ὥραϊον ἄρθρον τοῦ κ. Θωμοπούλου ποῦ τὸ ἐξυμνεῖ στὰς «Ἀθήνας».

«...Ἐνα κορμὶ ποῦ μέσα του καὶ γύρω ἐβασίλευεν ἡ ἁρμονία τῆς ζωῆς, σκυμμένο μὲ τὸν πλέον ἀγέρωχον τρόπον, ὥραϊο μὲ ὅλην τὴν ἐντασιν τῆς ναυικῆς ὁμορφιάς, ἐν σῶμα ποῦ ἡ ἀληθινὴ δύναμις ξεχύνεται σὲ ὅλα τὸ μυικὸ σύστημα, ἀβίαστα, ἀνεπιτήδευτα, χωρὶς καμμιὰ προσπάθεια δεξιτεχνικῆς ἰκανότητος, εἰς ὀργανισμὸς ὑγιῆς τοῦ ὁποῖου ἡ ἐνέργεια, αἱ δυνάμεις, ἡ σκέψις, κάθε ἀνθρωπίνῃ προσπάθεια τέλος καὶ κάθε πόθος μὲ τὰ τενωμένα ἐκεῖνα μπράτσα, μὲ τοὺς τένοντας ἐντεταμένους ποῦ βάζει ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου γὰ νὰ σπάσῃ τὸ ἄγονον ξύλο κατ' ἀπὸ τῆς ρίζης τοῦ δένδρου καὶ νὰ ξεριζώσῃ τὸ κακόν...»

Εἰς τὸν «Mercure de France» τῆς 16 Αὐγούστου, ὁ κ. Philéas Lebesgue εἰς τὰς σελίδας ποῦ ἀφιερώνει στὰ Νεοελληνικὰ Γράμματα, κρίνει μὲ κολακευτικὰς λέξεις τὴν «Χειραφετημένην» τοῦ κ. Χρ. Παπαζαφειροπούλου. Γράφει ἐπίσης διὰ τὴν «Γαλιταίαν» τοῦ Βασιλειάδου, τῆς «Ἀλυσίδος» τοῦ κ. Ταγκοπούλου, τὸν «Πτωχοπρόδρομον» τοῦ κ. Πολέμη, τὰ «Τραγοῦδια τοῦ Βλάμη», τὸν «Γαμπουρᾶ καὶ Κόπανο» τοῦ κ. Πάλλη, καὶ τὴν «Ἀγέννητην» τοῦ κ. Δημητρακοπούλου. Κάμνει ἐπίσης μίαν σύντομον ἐπιθεώρησιν τῶν Ἑλληνικῶν περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως τῆς ὀγδοηκονταετηρίδος τοῦ μεγάλου Ρώσου συγγραφέως Λέοντος Τολστόϊ ἀναδημοσιεύομεν ἀπὸ τὴν «Ἐρηναν» ἐπικαιρον μελέτην περὶ αὐτοῦ τοῦ κ. Π. Δρακοῦλη.

Ἐξεδόθη εἰς τὸ Μιλάνον τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ἐλισσαίου Μπριγγέντι «Νεοελληνικὴ Χρηστομάθεια» περιέχουσα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ ἔργα διαφόρων Ἑλλήνων ἀποθανόντων καὶ ζώντων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, ἄρθρα ἑλληνικῶν ἐφημερίδων, ὑποδείγματα ἐμπορικῆς ἐπιστολογραφίας, παροιμίας κ.λ.π.

Εἰς τὸν 11ον ἀριθμὸν τοῦ Γαλλικοῦ περιοδικοῦ «Les heures littéraires Illustrées» δημοσιεύεται μετάφρασις τῆς «Ἀσχημῆς Ἀδελφῆς», τοῦ ὥραϊου διηγηματος τοῦ ἀλησμονήτου Δ. Βικέλα.

Ἀπέθανεν εἰς τὸ Villers εἰς ἡλικίαν 57 ἐτῶν ὁ Γάλλος ποιητὴς Λουδοβίκος Legendre.

Εἰς τὴν «Νέαν Σκηρὴν» ἐπαίχθησαν τὰ «Τρία φιλιὰ» τοῦ μοναδικοῦ μας κ. Χρηστομάνου καὶ εἰς τὸ «Πανελλήνιον» ἢ «Φωτεινὴ Σάντηρ» τοῦ κ. Ξενοπούλου. Προσεχώρ δὲ θὰ παχθῇ τὸ «Κόκκινο Πουκάμισο» τοῦ κ. Σ. Μελά. Περὶ αὐτῶν θὰ γράψωμεν στὸ ἐπόμενο φυλλάδιον.

Ἀπὸ τὸ προσεχὲς φυλλάδιον—ὁπότε ἡ «Νέα Ζωὴ» εἰσέρχεται εἰς τὸ πέμπτον ἔτος τῆς ἐκδόσεώς της—θ' ἀρχίσῃ ἡ δημοσιεύσις τοῦ «Μαέστρου», ἐκτενοῦς διηγήματος Κερκυραϊκῆς ὑποθέσεως τοῦ κ. Ἰ. Γκίκα.

ΝΕΑΙ ΕΚΛΟΣΕΙΣ. — Γ. Α. Ἀρβανιτάκη, «Βερενίκη», τραγωδία τρίπρακτος. Τύποις Ἰωάννου Πολίτου, Κάϊρον.